

51-52

SOJA-

ASJANDUSE AJAKIRI

S O P D U R

A A S T A K Ä I K

XIX

1937

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 51-52 — 1937.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
<i>Ho:</i> Ohvitseride auastmete kasutamisest väljaspool sõjaväge	1283	<i>Ho:</i> De l'application des rangs des officiers en dehors de l'armée	1283
<i>Major N. Rüberk:</i> Mõtteid sõjaväeteenistuse kestuse pikendamisest	1286	<i>Commandant N. Rüberk:</i> Considérations sur la prolongation de la durée du service militaire	1286
Mõni sõna „Sõdurist“ ja tema tellijaskonnast	1289	„Sõdur“ et ses abonnés	1289
Pioneeripataljon kahekümne-aastane	1291	20-me anniversaire du Bataillon du génie	1291
<i>K.:</i> Lühike ülevaade Pioneeripataljoni ajaloo- st ja tegevusest	1291	<i>K.:</i> Bref aperçu de l'histoire et de l'activité du Bataillon du génie	1291
<i>K.:</i> Pioneeripataljoni Ohvitseridekogu	1294	<i>K.:</i> Le cercle des officiers du Bataillon du génie	1294
<i>T.:</i> Pioneeripataljoni Üleajateenijatekogu	1294	<i>T.:</i> Le cercle des sous-officiers du Bataillon du génie	1294
<i>Dr. H. Sepp:</i> Eesti sõjaajaloo uurimine ja Riigi Keskarhiiv	1296	<i>Dr. H. Sepp:</i> Etude de l'histoire militaire d'Estonie et les Archives centrales de l'Etat	1296
<i>Major R. Tomback:</i> Käsuandmise tehnika ja käskude edasitoimetamine väekoon- dise staabis	1300	<i>Commandant R. Tomback:</i> Technique du commandement et transmission des ordres dans l'état-major d'une grande unité	1300
<i>San. kol.-ltm. O. Palu:</i> Lahingumasinate ja jõuvankrite juhtide psühhotehnilis- test katsetest meie sõjaväes	1305	<i>Lieut.-colonel méd. O. Palu:</i> Epreuves psycho-techniques des conducteurs des chars et des automobiles dans notre armée	1305
<i>Kapten H. Deklau:</i> Uudsusi välitelefoni asjanduses	1307	<i>Capitaine H. Deklau:</i> Innovations dans le service téléphonique de campagne	1307
<i>Ratsasportlane:</i> Veel viimastest üleriiklik- kudest ratsavõistlustest	1309	<i>Ratsasportlane:</i> Encore sur le concours hippique national	1309
<i>P. L.:</i> Püssigranaadipilduja N.-Venes	1312	<i>P. L.:</i> Le fusil lance-grenades en U. R. S. S.	1312
BIBLIOGRAAFIA.		BIBLIOGRAPHIE.	
<i>E. V.:</i> Võitlus rasketankidega	1315	<i>E. V.:</i> Combat contre les chars lourds	1315
— <i>m.:</i> Saksa õhukaitsesuurtükiväe saavu- tustest maailmasõjas	1316	— <i>m.:</i> Rendement de l'artillerie D. C. A. allemande au cours de la guerre mondiale	1316
<i>Poola:</i> „Przeglad Piechoty“, märts-mai 1937	1317	<i>Pologne:</i> „Przeglad Piechoty“, mars-mai 1937	1317
<i>Poola:</i> „Przeglad Kawaleryjski“ nr. 9 — 1937	1319	<i>Pologne:</i> „Przeglad Kawaleryjski“ No 9 — 1937	1319
<i>Saksamaa:</i> „Militär-Wochenblatt“ nr. 17—18 — 1937	1322	<i>Allemagne:</i> „Militär-Wochenblatt“ Nos 17—18, 1937	1322
<i>Rootsi:</i> „Ny Militär Tidskrift“ nr. 19—20 — 1937	1325	<i>Suède:</i> „Ny Militär Tidskrift“ Nos 19—20, 1937	1325
Sõjaväelisi teateid välisriikidest	1327	Informations militaires de l'étranger	1327
Sõjaväe elu	1328	Vie militaire	1328
Sport sõjaväes	1330	Les sports dans l'armée	1330
Juriidilisi küsimusi	1331	Questions juridiques	1331
Male.		Echecs.	

Vastutavtoimetaja major **A. LUTS.**
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **E. SAIDRA.**
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.
Telefon — Sõjaväe 163.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.56.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XIX AASTAKÄIK

NR. 51 — 52 • 22. 12. 1937

Ohvitseride auastmete kasutamisest väljaspool sõjaväge.

Ohvitseri nimetus ja auastmed ei ole tekkinud järsku, vaid aja jooksul, mitmeti muutudes ja uusi tähendusi saades, kuni nad nüüd peagu kõigis kultuurimaades on enam-vähem ühesuguse laadi omandanud, kuigi omajagu erinevust on üksikute rahvaste keeltes, nii et kõigi ohvitseri auastmete äratähendamiseks ei tarvitata alati rahvusvahelisi nimetusi.

Ohvitser tuleb ladina keele sõnast „officium” — amet ja siis „officiarius” — ametnik, ning algul tähendati selle sõnaga tööpoolest mitmekesiseid ametnikke, kuni ta alalise väe asutamisega, tõenäoliselt 15. sajandil ka sõjaväes tarvitusele võeti ning aja jooksul jäi sõjaväe juhi tähendamiseks isegi neis mais, kus ta varem oli tarvitusel ka teistel aladel.

Ei ole oluline siin ajalooliselt jälgida, kuidas üksikud ohvitseri auastmed tekkisid ja arenesid. Mõnd üksikut nendest on aga siiski huvitav kujunemiselt veidi vaadelda, sest et nendes ka nimetuse sisu ja mõte ilmneb.

„Leitnant” tuleb sõnadest „lieu” — koht ja „tenant” — hoidja, pidaja, omaja; tähendab, see isik, kes hoiab, omab kogu või osa teise võimust ja kes teda tarbe korral asendab.

Nii loodi Prantsusmaal kriitilistes olukordades „lieutenant général du royaume” amet. See isik asendas kuningat ja omas sedasama võimu mis kuningas. Sedasama tehti ka kuningate alaeasuse puhkudel.

Edasi oli „lieutenant du roi” (kuninga

leitnant) mõne suurema linna või kindluse kuberneriks, kes sõltus ainult kuningast.

Niisamuti oli kohtu-alal leitnante mitmet laadi — leitnante, kes kõrgeima kohtuniku ära olles teda asendasid.

Sõjaväeline leitnandi auaste loodi 1444. aastal, ja ühe käskkirjaga 1558. a. määrati ta kindlaks umbes niisugusena, nagu ta nüüd on. Tõsi küll, vahel oli ajutisi muudatusi, nii kaotati leitnandi auaste Charles IX ajal, niisamuti 1748. a. Aix-la-Chappelle'i rahu järele jne., kuid kõik need muudatused ei olnud kestvad, sest tegelik elu ise nõudis selle ameti- ja auastme säilitamist sõjaväes.

Leitnant on ohvitser, kes sõjaväelises astmestikus järgneb kaptenile — õigem — tuleb enne kaptenit, keda ta abistab ja äraolekul asendab. Üldiselt oli algul, kaunis kaua, nii, et leitnant valiti kapteni poolt, nagu just palgasõdurite ajal üldse kapten koostas oma kompani — kolonel oma rügemendi — ja see oli nagu ta eraomanduseks. Hiljem, alates Louis XIV ajast, sai leitnandiks nimetamine kuninglikuks eesõiguseks.

Kapten — ladina keelest caput, pea — tähendab üldiselt kõrgemat sõjaväelast, pealikut. Sõjaväe kapteni nimetus tekib Prantsusmaal juba 1395. aastal.

Kuid kaptenilegi oli algul õige mitmekesiseid tähendusi. Nii oli kuningliku residentsi ülem kapten. Edasi nimetati kapteniteks Itaalia vabariikide kohtunikke. Ka mingid diktaatori laadi ametnikud Genuas 1257. a., Firenzes 1342. a. jne. olid kaptenid.

Kuninga juures — Prantsusmaal — oli terve rida mitmekesiseid kapteni-ameteid, nii jahi-, talli- jne. kaptenid. Capitaine d'armes oli kuninga ohvitser, kes kaitses kodanike õigusi aadlike vastu.

Sõjaväelisi kapteneid — capitaines d'hommes d'armes, relvakandjate kaptenid — oli juba Charles V ajal.

Mis puutub kolonelisse, siis tuleb ta sõnast „colonne“, teiste arvamuste järgi aga „couronne“ — tähendab ringi kogunenud inimesi. Vanade autorite juures leidub ka sõnakuju „coronel“. Üldiselt tähendab ta kõrgemat ohvitseri, kes käsutab rügementi. Koloneli amet on aga seitsaastik palju muutunud, kui see aaste loodi. Algul ei olnud kolonelid muud kui salkade pealikud. 1750. aastal Prantsuse ainukeses grenade-ride rügemendis oli 24 koloneli, nimelt 6 igas pataljonis. Auastme väärtus langes, kuna teda anti väheväärtuslikele isikuile ja auahneile õuekondlasile, kes kõik tahtsid olla kolonelid.

Koloneli nimetus oli Prantsusmaal juba varem tuntud võõraste sõjavägede läbi, kes Prantsusmaal teenisid, muidugi teatavate väesalkade ülematena — muide, colonel propriétaire (omanik) nimetati varem meest, kes oli moodustanud või ostnud rügemendi ja seda juhatas — kuid ometi ulatab koloneli nimi ainult Francois I ajale tagasi. Tema nimelt löi 1514. aastal esimesed kolonelid, kelledest kõneldakse Prantsuse sõjaväe määrustikes. Capitaine colonel'i ehk esimese kapteni nime all olid nad määratud juhatama kuninga poolt asutatud leegione. Kui leegionid ära kaotati, juhatasid kolonelid teatavaid väeosi, kuid nimetus kaotati aja kestes veel mitu korda ja pandi siis jälle uuesti maksma.

Huvitav on veel märkida, et colonel-lieutenant'iks nimetati ohvitseri, kes juhatas rügementi, mille nimeliseks ülemaks — koloneliks — oli mõni kuningaverest prints.

Nagu neist tähendusist mõnede sõjaväeliste auastmete kohta näha, on nad — vähemalt osalt — alguses mitte alati ainult sõjaväes tarvitusel olnud, vaid ka mitmekesiseid muid ameteid tähendanud, eeskätt küll Prantsusmaal, kuid ka mõnedes teistes maades. Siiski on üldiselt — välja arvatud vähesed erandid paiguti — nimetused leitnant, kapten, major, kolonel, kindral aja kestes ainult sõjaväes tarvitusele jäänud ja ainult sõjaväele antavad. Selline asjaolu kujunemine on ka loomulik ja ta peamiseks põhjuseks on küll mõistete selguse ja täpsuse taotlemine. Kultuurirahvaste keeled on küllalt rikkad, et igale mõistele anda oma nimetus, mis ka tegeli-

kus elus on selguse seisukohalt väga tähtis. Kui kõigis keeltes ja maades ei ole asi ses suhtes veel vajaliselt arenenud — osalt traditsioonide tõttu — siis ei ole teistel, kellel sellised traditsioonid puuduvad, mingit tarvidust sealt ebasobivat eeskuju võtta.

Nii ole meil kuni iseseisvuse tulekuni igapähele täiesti selge, et „õpetaja“ tähendas luteri usu vaimulikku ja „kooliõpetaja“ inimest, kes koolis noortsugu õpetab. Kas need nimetused head või halvad olid, on iseküsimus, aga nendel oli üks väga suur väärtus: nad olid täiesti selged. Kui aga nüüd õpetajast kõneldakse, siis ei tea kunagi, keda õieti mõeldakse. On juttu luteri vaimulikust või kooliõpetajast? Teistes maades on lugu ses suhtes sootu teine, ka Soomes, kust nähtavasti on eeskujus võetud, sest seal on kummagi mõiste jaoks oma erinimetused. Muidugi leidub igas keeles palju sõnu, millel on mitu tähendust, aga see on iseenesest puudus, mida tuleks vähendada, mitte suurendada.

Meil on esiotsa ohvitseri nimetus ühes auastmete nimetustega küll loomulikult ainult sõjaväes tarvitusel. Aga siingi on üks väärnähtus olemas, olgugi et ta tähendus praegu pole veel suur, nimelt P ä ä s t e a r m e e kaudu. Igatahes, kui kõneldakse või kirjutatakse kuskil näiteks leitnant Kuusest või kapten Kasest, siis on ju igapähele kohe selge, et siin on tegemist sõjaväelasega, vabariigi kaitsejõu ühe juhtiva mehega. Kuid pärast võib ilmnedä, et selgus ei olnudki selge, vaid niihästi leitnant Kuusk kui ka kapten Kask ei seisa pisimaski ühenduses Eesti riigikaitsega, kuigi nad on „ohvitserid“ ja „leitnant“ ning „kapten“.

Veel pahandavam, ühtlasi koomiline on, kui kõneldakse „preili leitnant Sinilillest“ või „preili kapten Pääsilmast“. Amatsooniväeosi meil igatahes veel ei ole.

Muidugi, Päästarmee, see rahvusvaheline organisatsioon, mis on tekkinud maal, kus mitmeti isesugused olud ja vaated valitsevad, ei oma meil veel kuigi suurt levikut ja seepärast ei ole tülikus ning ebasobivus, mis sõjaväeliste nimetuste ja auastmete tarvitamine tekitab, vähemalt esiotsa eriti suur. Kuid teatav tülikus ning ebasobivus on siiski olemas ja asi võib aja jookkul selle poolest halvenedagi.

Ei saa salata, et Venemaal oli seisukord ses suhtes täiesti loomulik ja otstarbekas, nimelt ikkagi selguse suhtes. Ohvitseri nimetus ühes auastmete nimetustega anti ainult sõjaväelastele ja siin ei saanud ses asjas ialgi tulla mingeid arusaamatusi ega

Kaastöolistele, lugejaskonnale ja ärisõpradele

Rõõmsaid jõulupühi ja õnnerikast uut aastat

soovib „Sõdur“

segadusi. Sirgejoonelisus, ilma ühegi kõrvalekalduisest, on siin omal paigal.

Leidub ju mitmekesiseid elukutseid, kus on tarvilik mitte ainult eriväljaõpe, vaid ka alluvuse vahetamine, näiteks raudteetööstuses, politseis jne. Kuid ei oleks mingit vajadust ega otstarvet raudteeametnike hakata ohvitserideks nimetama ega neid sõjaväelistesse auastmetesse jagama. Kui siin erilisi nimetusi peaks üldse tarvis minema, siis ei peaks need igatahes mitte sõjaväelistega ühtuma. Ei oleks tark tegu mõistete segadusi, mida ikkagi siin ja seal ette tuleb, tahtlikult veelgi suurendada.

Peale puhta tegeliku külje on asjal ka kõlbeline külge. Vajame tegelikel põhjusil, asja selguse pärast, korda, kus ohvitseri nimetust, niisamuti ka sõjaväelisi auastmeid ainult sõjaväelaste kohta tarvitatakse. Ühtlasi vajame sellist korda selleks, et ühtekuuluvuse tunnet ja kokkuhoiu meelt sõjaväe juhtkonnas ideaalsele kõrgusele viia. Mitte selleks, et ohvitserkonnast mingit, muust seltskonnast erinevat, eesõigustatud seisust või ringkonda moodustada, nagu enne maailmasõda lugu mõnes sõjaväes oli, vaid selleks, et sõjaväe ohvitseri kutse inimest väga palju kohustab oma iseloomu kasvatamisele ja tugevdamisele, ja seda mitte vähe seltsimeheliku solidaarsuse ning vastastikku endaohverduse mõttes. Kui ohvitserkonnas selline terve, ühtekuuluvuse tugev vaim valitseb, siis on tema kõlbeline jõud riigile rasketel silmapilkudel eriti suur, sest siis on iga ohvitser suuteline oma kohust kõige kõrgemal määral täitma, kuna teda selleks peale muu oma kutseuhkus sunnib. Tema teab, et ohvitser ei tohi tunda nõrkuse hetki, olgu seisukord milline tahes. Ta teab, et ta peab alati oma meestele eeskujuks olema julguses, rahulikkuses ja vastupidavuses.

Niisamuti nagu isegi oma loomu poolest

ehk veidi tagasihoidlik ja aravõitu meremees laevakapteni astmeni jõudes muutub palju julgemaks, kindlamaks ja hakkajamaks, kuna teda ametiuhkus ja kohus selleks sunnivad, niisamuti annab ka ohvitserile ta kutsenimetuse oma värvingu. Kui aga ohvitseri nimetus nii ära vesistatakse ja moonutatakse, et näiteks ka mitmekesiste heategevate organisatsioonide — Päästearmeel — liikmeid hakatakse ohvitserideks nimetama ja nendele ohvitseri auastmeid andma, siis vähendatakse kahtlemata seda suurt siduvat ainet, mis teatava kutse nimetus iseendast on.

Ja mis puutub auastmetesse, siis ei ole ka nendel meie päevil ainult teatav ametiastme äramärkimise tähendus, nagu tol ajal, millal nad tekkisid ja millal õieti korralikku sõjameheelukutse ettevalmistust ei olnud. Kui inimesel oli võimalik omajagu raha välja panna, muidugi seoses teatava julgusega, seiklushimuga ja auahnu-
sega, siis ajas ta mehi kokku, moodustas rügemendi, astus sellega mõne valitseja teenistusse ja oligi kolonel. Niisamuti löi teine mees kompani, ja kapten oli valmis. Muidugi oli suurem osa nendest — mitte kõik — tegelikult sõjakunsti õppinud, kuid loomulikult mitte sellist sõjaväelist kasvatust ja ettevalmistust saanud nagu nüüdisaja ohvitser. Nüüdisaja ohvitseri haridus vastab oma laadilt ülikoolis omandatavale haridusele. Ja kui noormees on sõjakooli lõpetanud, siis saab ta esimese auastme — nooremleitnant — nagu ülikooli lõpetanud saab omal alal ka teatava auastme — teadusliku.

Ei tea, kuidas oleks lugu, kui päästearmeelasi hakata nimetama magistriteks ja doktoriteks?

Teeninud hulk aastaid ja omandanud juurde praktilisi ning teoreetilisi oskusi ja kogemusi, saab ohvitser järgmise auastme,

mille kaasas käivad harilikult veel vastutusrikkam amet ja suuremad ülesanded kui alamas auastmes ja ametis olnud. Auaste tunnistab siin niihästi omandatud kutsekoostemustest ja oskusest kui ka ameti ulatusest. Ta on seepärast asja enda läbi põhjendatud, pika, raske ja mureliku töö ning teenistuse läbi. Kui aga näiteks inimesele, kes võib küll suurte võimetega ja kogunud mees olla oma erialal, antakse kindral-konsuli nimetus, siis ei vasta see tõsioludele, sest konsulil ei ole midagi ühist kindrali tööalaga. Täie õigusega soovitas dr. Kallas mõne aja eest kindral-konsuli asemele peakonsulitarvitusele võtta, sest see ongi selle ameti õige mõte.

Niisama vähe alust on ohvitseri nimetuse ja sõjaväeliste auastmete tarvitamisel ükskõik millise elukutse või tegevuse alal, välja arvatud teataval määral meresõidus. Siin nimetatakse laevajuhti traditsiooniliselt kapteniks, harva teisiti, ja ka laevajuhtkonda vahel ohvitserkonnaks ning, peamiselt reisijatelaevides, tüürimehi esimeseks, teiseks jne. ohvitseriks. Kuid siin tuleb ka silmas pidada, et kaubalaevastikus on niisamuti madrused nagu sõjalaevastikus. Kõik need nimetused on pärit alles sest ajast, millal sõja- ja kaubalaeva vahel õieti palju vahet ei olnudki. Kaubalaev pidi end harilikult ise kaitsma, niihästi kaaprite kui ka mereröövliite vastu, ja kus relvad

vaenlase vastu tarvitusel on, seal on ka sõjaväelised nimetused enam-vähem kohal. Mereröövliite laev ei kuulunud küll oma otsuste poolest sõjalaevade hulka, aga vaevalt imestas keegi, kui igal mereröövlikaptenil oli oma esimene, teine jne. leitnant. Kaubalaev ei tohtinud, kui ta ei tahtnud kergesti saagiks langeda, halvemas seisukorras olla, kuigi kapteni abilisi siin üldiselt rohkem tüürimeesteks nimetati. Muide, tol ajal, kui sõjalaevad alles, nagu kaubalaevadki, olid purjelaevad ja nende relvastus lihtis, võis kaubalaeva ohvitserist võrdlemisi kergesti saada sõjalaeva ohvitser.

Kaubalaevastikus on siis traditsioonilised juhtkonna nimetused meilgi põhjendatud. Muudel aladel aga puuduvad meil piisavaltki alused sõjaväeliste nimetuste tarvitamiseks mujal kui sõjaväes.

Seepärast on küsitav, kas on ka õige kapteni nimetust tarvitada mõne sportirühma pealikuna või juhina. Siin võidaks väga hästi kasutada mõnd muud nimetust, mis oma mõttelt on niisama hea ja selge.

Selgus on kõikjal inimese ja seltskonna elus suurimaid hüvesid, kuna ta võimaldab ühiskondlikku tööd palju lihtsustada ning seeläbi jõudu kokku hoida. Ei ole ju mõtet jõudu asjata raisata. Mõiste selguse ja täpsuse puudumine on aga asjata jõu raiskamise.

Ho.

Mõtteid sõjaväeteenistuse kestuse pikendamisest.

Major N. Riiberk.

Jalavägi on väeliik, kes nii lahingus kui sõjas üldse kannab suurema ja kaaluvama osa raskustest ning kelle kohta võib õigusega öelda, et tema tublidusest oleneb suurel määral sõja saatus. Jalavägi on peamine väeliik ka rahuajal ja seda mitte oma arvulise suuruse tõttu, vaid just vajaliku ettevalmistuse põhjalikkuselt. Kahjuks aga rahuaja olud tõstavad paratamatult esiplaanile jalaväe arvulise suuruse, jättes tagaplaanile väärtuse küsimuse. Kui jalavägi sõjas, lähemalt lahingus, esineb domineeriva, ja isegi otsustava elemendina ka kaasaja tehnikast küllastatud lahinguväljal, siis omab tema rahuajal ettevalmistus seda suuremat tähtsust.

Relvastus üksi ei loo riigikaitse seisukohalt mingisuguseid väärtusi. Ka kõige parem relvastus on surnud materjal, kui pole tema kasutamiseks loodud hästi distsiplineeritud, meisterlikult relvi käsitsevat, taktikaliselt osavasti teotsevat ja selget sihti taotlevat sõjaväge. Siht — ideoloogia, mis loob vaimu, kasvatades ennastalgavaid mehi, on kaasajal üksi nõrk, kui temaga ei käi kaasas põhjalik sõjaline ettevalmistus. Põhjalik sõjaline ettevalmistus nõuab aga aega ja pinevat ning põhjalikku tööd.

Jalaväe arvuline ülekaal, võrreldes teiste väelikeidega, on rahuajal meelitavaks ja tihti paratamatuks asjaoluks jalaväelaste laialdasemaks kasutamiseks mitmesugus-

teks kõrvalteenistusteks, nagu vahiteenistuseks, käskjalgadeks, töödeks jne. Kõrvalteenistustele lisandub normaalselt veel terve rida mitmesuguseid lühema- või pikemaajalisi lähetamisi. Niisuguste kõrvalteenistuste tõttu, eriti väikesearvulises sõjaväes, sulavad kokku üksused ja üksustest eemalolijate ettevalmistus jääb poolikuks, õigemini pealiskaudseks, sest noortekursust ei saa lugeda nimetamisväärseks lahingulise ettevalmistuse kooliks.

On mingipärast valitsemas arusaamine, et jalaväe ettevalmistus on palju lihtsam kui ettevalmistus teistes väeliikides. Tõeliselt aga, kui ettevalmistust juhtida täieliku põhjalikkusega ja meetodlikkusega, ja kui võtta arvesse mitmesuguste masinate tundmist ja millist tööoskust nõutakse kaasaja jalaväelasele, siis võib täie kindlusega öelda, et jalaväe teenistusoskused pole sugugi lühema ajaga omandatavad, kui vajalikud oskused üheski teises väeliigis.

Jalavägi kulub lahingus kiiresti. See on tõde, mis on leidnud fikseerimist ka meie vastavas eeskirjas. Kahjuks aga jätab eeskiri ütlemata, et puudulikult väljaõpetatud jalavägi üksnes ei kulu lahingus kiiresti, vaid otse sulab. See on eriti tähtis küsimuse arutlemisel väikeriigi seisukohalt, sest väikeriik võib panna välja ainult väikese jalaväe. Ainsam abinõu oma jalaväe kokkukohandamiseks ülemäärase ja asjatatu kulumise eest on, kui väikeriik oma jalaväe põhjalikult ette valmistab ja varustab.

Kui suurriik, toetudes inimmaterjali suurtele allikatele, võib peamist rõhku panna juhtkonna ettevalmistamisele, jättes reavõitleja tagaplaanile, siis väikeriigi seisukohalt on reavõitleja ettevalmistusel sama suur tähtsus, kui juhi ettevalmistuselgi.

Sõjalise ettevalmistuse põhjalikkus, mitmekesisus ja sõjaväeteenistuse iseloom on mitmeidki riike sundinud üle minema pikemale teenistusajale, kui see võib-olla oleks soovitavgi kontingendi läbilaskmise seisukohalt. On kujunemas vaade, ja seda täiesti põhjendatult, et sõduri keskmiseks ettevalmistusajaks on vähemalt kaks teenistus-aastat — seda muidugi siis, kui kontingent on keskelt läbi vähemalt 4—6-aastase algkooli haridusega.

Kaks aastat on õieti see miinimum, mida nii sõjalise kasvatuse kui õpetuse seisukohalt tuleks lugeda selleks ajaks, mis garanteeriks ka meie jalaväele vajaliku ettevalmistuse põhjalikkust. Kuid ka kaheaastase teenistuse juures tuleks lugeda puhtaks õppeajaks umbes 12 kuud, kuna ülejäänud aeg kulub vahiteenistuse kand-

miseks — umbes 6 kuud ja töödeks samuti umbes 6 kuud. Seejuures aga kogu need 24 kuud sõdur viibiks alaliselt sõjalise kasvatuse mõjupiirkonnas, mis vastuvaidlematult arendaks temas sõdurluse suuri vourusi. Nii vahiteenistuse kui tööteenistuse kohustest üksuse ja väeosa raamid ei saa lahti kunagi. Nad on praegu ja jäävad kõigi püüete peale vaatamata püsima ka tulevikus. Selge on vaid see, et üheaastase teenistuse juures nad lasuvad palju raskema, tihti otse ärakandmatu koormana väeosal, kuna kaheaastase teenistuse juures neid saab jaotada otstarbekohasemalt.

Rööbiti sõduri puhta õppeaja kestuse pikenedes, mis on teenistusaja pikenedesega kaasaskäivatest nähetest positiivsem, tuleks veel alla kriipsutada seda, et siis ka üksused saaksid elujõulisemateks suuremearvulise meeskonna tõttu. Pealiskaudsel vaatlemisel võiks mittesõjaväelane selles näha soovi luua juhtidele käsutamiseks suuremat alluvate kaadrit. Tegelikult aga üksusi võib õpetada õieti teotsema ja ülemaid neid juhtima ainult siis, kui need üksused on tõeliselt olemas ja nad koosseisult enam-vähem lähedased nendele, millised leiavad kasutamist sõjakorral. Juhtimisoskust võib kasvatada ja arendada vaid juhitavate na-jal, kes on elusad inimesed kõigi oma vouruste ja pahedega ja kellede juhtimisel mitmesuguste hädade ja raskuste võitmine on igapäevaseks nähteks. Juhtimisoskuse arendamiseks on vaja elu kõigi tema raskuste ja iseärasustega. Pole mõeldav, et näiteks jao juhtimise tulemusena kujuneks välja kompaniülem, veel vähem kaardiharjutuste tagajärjel patül või rüügl.

Igale juhtimisinstantsile on vaja juhtimispraktikat vastava üksusega. Seda saab vaid tegelikkude üksustega. Ajutised üksused, mis loodud koondamise teel või mõne sõjalist eesmärki taotleva organisatsiooni kaudu, ei saa ega võigi asendada alalisi sõjaväelisi üksusi, kuna nendega ei saa vajalikel määral arendada ja süvendada juhtimisoskust, sest et siin juhtimise objekt on ajutine, kontakt temaga lühiajaline, võiks öelda, seda polegi. Niisugused harjutused on loomulikult paremad kui kaardiharjutused, kuid nendes puudub üks ja tähtis osa juhtimisprotsessist — alaline kontakt alluvatega. Seetõttu ei saa juht arenda intellektuaalselt, ei saa ka hankida täiel määral neid kogemusi, mida pakub teatava alalise üksuse juhtimine.

Tuleb oletada, et sõjaväeteenistuse kestuse pikenedes võiks mõnelt poolt teatavatel põhjustel leida vastuseismist. See on

paratamatus. Nendest, sõjaväeteenistusele üldiselt eitavalt suhtuvatest vaadetest tuleks nimetada üht. Sõjaväele vaadatakse tihti, kahjuks ka meie haritlaskonnas, kui organisatsioonile omaette. Nende ridade kirjutajal ei lähe meelest kelleltki „kultuuri-tegelaselt“ „Päevalehes“ mõni aasta tagasi avaldatud artikkel, kus ta tähendas, et reservlasi, kes olid kutsutud tol aastal kor-damisõppustele, võiks rakendada mõnele produktiivsemale tööle, nagu kraavikava-misele, kui et neil lasta lampida mööda teid ja **märgu soid**. Niisugune suhtumine sõj-aväesse on rohkem kui kahjulik, seda enam, et sõjavägi oma olemuselt on riigis aateli-semaid organisatsioon, kes ei taotle min-gisuguseid majanduslikke hüvanguid, vaid pühendab oma jõu ja mõistuse selleks, et kogu riigi elu mööduks nii kaasajal kui tu-levikus täielises rahu. Sellest lähtudes iga kodanik, kui ta tõmbab selga „roheline smokingu“ (nagu seda armastavad „väljen-dada“ meie haritlaskonnast tulevad noored), on selle aukuue selgatõmbamise momendist kogu rahva ja maa teenistuses ja kannab osavastutust maa julgeoleku eest. Siit sel-gub ka sõjaväelase kutse tähendus: alaline valmisolek ennastohverdavaks tegevuseks maa ja rahva eest. Rahvas omaltpoolt peab teadlik olema, et sõjavägi saab temale lähedaseks ainult siis, kui tema heameelega ja täie teadvusega oma p a r e m a d p o - j a d annab sõjaväe ridadesse — viimasega rahvas näitab üles tahet oma elamisruumi kaitsmiseks, näitab üles **elujõulisust seista iseseisvate rahvaste peres**.

Teenistustaja pikenemine on seotud sõ-javäe majanduslikkude kulude suurenemi-sega. See on müür, mille vastu pörkavad harilikult kõik head kavatsused. Kuid pa-ratamatus veeretab need kulud rahvale sama järjekindlusega ja harilikkusega, nagu olud sunnivad iga inimest kaitsma oma keha ilmastiku olude eest. Mis kasu on hiilgavast majandusest, tööstusest, kõrgest kultuurist ja kõikidest ilmalikkudest mõnu-sustest, kui nad pole millegagi kaitsnud ja ühel heal päeval võivad variseda kokku sõ-javankri rataste all? Riigikaitseks antavad summad annavad protsente suurte ajavahe-mikkude järgi ja siis nii suuri, mida üksik-inimesel hinnata on võimatu.

Lõppeks tuleks puudutada veel sõjaväe üldist teenistuskäiku kaheaastase teenistuse juures (jalaväes). Olemasolevad kogemused mitte üksi meil, vaid ka teistes sõjavägedes näitavad, et noortekursuse alammääraks on 16 nädalat. Seejuures pole võimalik vahet teha sõjalist õppust saanute ja mitte-saanute vahel, kuna sõjameheks välja-

arendamine, mis võib sündida vaid kasar-mu kasvatavas õhkkonnas, on aegaviitav ja ei olene ühe või teise inimese intellek-tuaalsetest omadustest või hariduslikust ta-sapinnast.

Ühtlasi on täiesti selge, et **teadmised üksi ei tee kedagi juhiks**, vaid et on vaja pikemaajalist praktikat, et tegelikult inimeses areneks nõutava tasapinnani see külg, mida meie nimetame „juhtimisosku-seks“. On vastuvaidlematult selge, et paljud inimesed, vaatamata haridusele ja vasta-vale ettevalmistusele, ei saa praktiliselt ku-nagi hakkama juhtimisega. See selgub aga ainult tegelikkude üksuste kestvama juhti-misel. Seega nende, keda meie sõjakor-ral tahame näha oma sõjaväes juhtide koh-tadel, s. o. reservohvitseridele ja allohvit-seridele, peab võimaldama ja andma aega juhiks välja kujuneda. Ühtlasi peab aega olema ka vajaliku selektsiooni teostamiseks. Selleks kulub minimaalselt üks aasta. Ülal-toodud seisukohtadest lähtudes võiks sõ-javäeteenistuse kõik kujuneda umbes järg-miseks:

1. Sõdurite teenistus käik.

Noortekursus — 4 kuud.

Reameestekursus — 20 kuud. Sellest ajast esimesed 8 kuud (noored reamehed) oleksid pühendatud täielikult õppetegevusele. Järgneva 12 kuu kestel (vanad reamehed) toimuksid vajalikud lähetamised (mitte üle 4—6 kuu) ja õppetöö mööduks läbisega-mini vahiteenistusega ja töödega.

2. Reservohvitserid.

Noortekursus — 4 kuud.

Reameestekursus ja valik — 2 kuud.

Allohvitserikursus — 6 kuud.

Praktika jaoülemana ja rühmavane-mana — 12 kuud.

3. Reservohvitserid.

Noortekursus — 4 kuud.

Aspirantidekursus — 8 kuud.

Praktika rühmaülemana — 12 kuud.

Sellest ajast esimesed 6 kuud oleksid re-servohvitseri kandidaadid praktilal portu-pei-aspirantidena ja viimased kuus kuud ilpnikkudena. Kaadriohvitseri kandidaadid tuleks valida vastava üldharidusega sund-teenistuse lõpetanud lipnikkude seast, kes on avaldanud soovi sõjaväkke jäämiseks. Seejuures valiku teostamisel võiks aluseks olla vaid ülemuse poolt hinnatud tublidus ja psühho-tehniliste katsete tulemus. Kat-sed üldhariduslikkudes ainetes ei saa ku-nagi **mööduandvad olla juhi valikul**. Vali-tud lipnikud tuleks lähetada Sõjakooli üheks

aastaks, mille järgi nad saaksid kaadriohvitseri kutse. Sõjakooli ülesanne oleks kahe-
sugune. Eeskätt kasvatada õpilasi kõigiti
kohusetruudeks ja kindlakäelisteks juhti-
deks ja iseteadvateks korrekseteks sõja-
meesteks — kaadriohvitserideks ning teis-
kätt anda ja viimistleda nende praktilist juh-
timisoskust kuni kompanini kaasa arvatud
— kaardiharjutused kuni pataljonini kaasa
arvatud. Rööbiti peab Sõjakool andma vaja-

likud alused noorele ohvitserile isetöötami-
seks ja õppimiseks.

Nagu näha, võimaldab teenistusaja pi-
kendamine väga otstarbekalt korraldada
sõjaväe teenistuskäiku, peamiselt aga teha
tugevamaks meie sõjajõudude suuremat
osa — reservi. Teenistusaja pikenedamine,
nagu juba öeldud, on loomulikult seotud
suurte kuludega. Kuid on kulusid, milliseid
tuleb kanda karmi paratamatusena.

Mõni sõna „Sõdurist“ ja tema tellijaskonnast.

Käesoleva numbriga „Sõdur“ lõpetab oma
järjekordse tegevusaasta, astudes järgmise
valjaandega XX aastakäiku. Seoses sellega
kerkib järjekordselt üles ka „Sõduri“ telli-
miste uuendamine eelolevaks aastaks, samuti
„Sõduri“ laiaulatuslikum levitamine, eriti
reservjuhtide ja sõjaväe nooremate juh-
tide ringkonnas. Viimasena mainitud kü-
simus omab erilist tähtsust ja seda eeskätt
kahest seisukohast. Esiteks suurenevad sel-
lega sissetulekud, mis stabiilsena püsinud
riikliku toetuse juures võimaldab „Sõduri“
välja anda palju mitmekesisemana ja üksik-
numbritena igal nädalal, loobudes kaksik-
numbritest. Teiseks on riigikaitse seisuko-
hast tähtis, et võimalikult laiem hulk värs-
kendaks ja täiendaks oma teadmisi ning
hoiaks end ajakõrgusel üha areneva sõja-
teaduse aladel, milleks sõjaajakirjandus pak-
ub mitte vähe võimalusi. Kõike seda sil-
mas pidades ei oleks üleliigne peatuda käes-
olevalt mõne reaga „Sõduri“ ja tema telli-
jaskonna juures.

Vastuvaidlematult selge on igäuhele
kirjanduse tähtsus abinõuna, mille abil üksikud
inimesed ja rahvad võivad tundma õp-
pida üksteise vaimuilmast ja üksteisega jaga-
da seda rikkust, mida loob üksiku inimese
või rahva vaim ja geniaalsus. Seda eriti tä-
napäeval, kus tehniline ja sotsiaalne areng
loob üha uusi aluseid ja võimalusi teotsemi-
seks ühiskondlikus elus, mille üheks avaldus-
vormiks on sõda. Tsiivilisatsiooni arenedes
on üha kasvanud kirjanduse, järelikult ka
sõjaajakirjanduse tähtsus.

Kaasajal tehnika ja sellega käsikäes ka
sõjateaduste areng on kiire. Kord loodud ja
omaks võetud põhimõtted ja tõekspidamised
vananevad kiiremalt kui endistel aegadel.
Ka esineb tänapäeval sõjaasjanduse alal rida
lahtisi probleeme, millede rahuldavat
lahendust ei ole veel leitud. Kõike seda ai-

tab osaliselt kompenseerida sõjaajakirjan-
dus. On ju sõjaajakirjanduse, nagu iga tei-
segi ajakirjanduse peamiseks ülesandeks
pakkuda oma lugejaskonnale lühidalt ja
kokkuvõtlikult kõige värskeimat ja moodsa-
mat ning vaadelda ja uurida kaasaegses
valguses kõiki neid küsimusi, mis arenev
elu ise akuutselt päevakorda nihutab. Ees-
kätt sõjaajakirjanduse pideva jälgimisega
ongi teostatav ajaga kaasas sammumine ja
ajakõrgusel seismine. See vaade ei ole mak-
sev ainult ja üksinda sõjaasjanduse alal,
 vaid kõikidel aladel. Meie näeme tänapäe-
val, et ükskõik millisel kutsealal isik ka ei
teotseks, ikka ta vajab ja hangib enesele aja-
nõuete kõrgusel seismiseks vastavat kirjan-
dust. Samuti on lugu sõjaväelise kutseala-
ga. Ajakõrgusel seismiseks on tarvis pide-
valt värskendada ja laiendada oma teadmisi.
Ei ole mõeldav edukas koostöö juhi ja allu-
va vahel, kui üks neist mõtleb kaksiküm-
mend aastat tagasi omandatud teadmiste alusel,
teine aga kaasaegselt. Ka moodne mater-
jalosa üksi ei loo mingisugust erilist väärt-
tust, kui puuduvad asjatundlikud ja üldsõ-
janduse alal ajaga kaasas sammunud mater-
jalosa käsitlejad ja kasutajad.

Eestis senini on olnud ainukeseks puht-
sõjaajakirjaks „Sõdur“. Peagu kaksiküm-
mend aastat on „Sõdur“ püüdnud olla abiks kas-
vatuse ja väljaõppe küsimustes nii tegevus-
teenistuses kui reservis olevale juhtkonnale,
levitades vajalist kutseteadust, algatades
uusi mõtteid ja elades kaasa meie sõjaväe
mure- ja rõõmupäevadele. „Sõduri“ veergu-
del aset leidnud mõttevahetuste tulemustena
on meie sõjaväes revideerimisele võetud nii
mõnedki põhimõtted. „Sõdur“ on olnud meie
sõjaväe ainsaks avalikuks häälekandjaks ja
peaks seetõttu olema väga lähedane eeskätt
kogu meie sõjaväe kaadrile.

Vaadeldes aga „Sõduri“ tellijaskonna ar-

vu ja võrreldes seda meie sõjaväe kaadri-ohvitseride ja allohvitseride üldarvuga peab tähendama, et kaunis suur protsent meie kutselistest sõjaväelastest, eriti allohvitseridest, ei telli „Sõdurit“. Selle põhjusi selgitades on ilmnunud mitmesuguseid väiteid: „Sõdur“ olevat tellimiseks kallis; ta sisu ei olevat täies ulatuses huvipakkuv; ta pakkuvat vähe kaadriallohvitseridele jne.

Mis puutub „Sõduri“ tellimise hinda, siis ei taha ülalmainitud väide „Sõduri“ kalliduse kohta olla paikapidav. Silmas pidades „Sõduri“ hinda (Kr. 6.—aastas või 50 senti kuus) ühelt poolt ja „Sõduri“ suurust teiselt poolt, peab küll tähendama, et võrreldes teiste ajakirjadega „Sõdur“ on odavam ajakiri üldse ja kättesaadav ka väikesepalgalistele. See viimane asjaolu on tingitud riiklikust toetusest, mida saab „Sõdur“.

Väidetes, et „Sõduri“ sisu ei ole täies ulatuses huvipakkuv, eriti kaadriallohvitseridele, on kahtlemata osakene tõtt. Iga ajakirja juures peab aga lugeja arvestama seda, et osa artikleid läheb temale kaduma. See on maksev eriti „Sõduri“ kohta, kelle lugejaskond oma ettevalmistuselt ja soovidelt on erinev. Kui paljudes teistes riikides on igal väliigil oma ajakiri või isegi mitu ajakirja, siis meil on selleks vaid üks ajakiri — „Sõdur“. Sellest lähtudes peaks olema ka igapäevane selge, et „Sõdur“ ei suuda kõige parema tahtmise juures kõiki rahuldada täiel määral, täies ulatuses. Kuid väga suur osa „Sõduri“ artikleid omavad üldtähtsust ja peaksid seetõttu huvi pakkuma kõigile, kellel on huvi sõjaasjanduse vastu üldse.

Vaadeldes lähemalt „Sõduri“ tellijaskonda, võib tähele panna, et meil on olemas väeosi, kus kaader tellib 100-protsendiliselt „Sõdurit“ ja seda juba aastaid. Tuleb arvata, et seal on jõutud arusaamisele, et „Sõduri“ tellimine on tihedalt seotud sõjaväelase kutsega. Ei kujutata ette, et väeosa kaadri koosseisu kuuluv isik ei telliks „Sõdurit“, nagu meie praegu ei kujuta ette, et ohvitser või allohvitser ei kuulu vastavasse ohvitseride- või üleajateenijate kogusse, kuigi see oleks kas või täiesti vabatahtlik. Sellele tõekspidamisele tuleks jõuda kõikjal ja

seepärast iga kaadri koosseisu kuuluv ohvitser, allohvitser või sõjaväes teeniv ametiisik peaks tellima enesele tema kutseala käsitleva ajakirja „Sõduri“.

Sellele lisaks ka kõik väeosad ja sõjaväe asutised ise peaksid tellima „Sõdurit“ niivõrd, et igas kompanis, mitmesugustes ootetuumides, ambulantsides jne. oleks üldiseks kasutamiseks „Sõdur“. Sellega „Sõdur“ muutuks kergesti kättesaadavaks mitte ainult meie lugemishimulisele sõdurkonnale, vaid ka teistele, kellel tuleb tegemist teha sõjaväe asutistega. See aga ei jäta oma mõju avaldamata, olgugi pikaajaliselt, kogu meie rahvale ja seda eeskätt meie riigikaitse mõtte ja sisu süvendamise seisukohast.

Lõpuks ei saa mainimata mööduda ka reservohvitserkonnast. Meie reservohvitseride kaader on võrdlemisi suur, kuid „Sõduri“ tellimises äärmiselt tagasihoidlik. Päril kindel aga on, et reservohvitser sõja puhkedes ei vasta enam oma ülesande kõrgusele, kui tal reservis oleku ajal ei oleks võimalusi värskendada oma teadmisi, milleks tunduvalt kaasa aitab „Sõduri“ jälgimine. Ka peaks olema meie reservohvitseridele auasjaks seista meie võimalikkudest vastastest kõrgemal sõjalistes teadmistes ja oskustes, sest sõjas pole tähtis niivõrd arv, kui oskused, teadmised, sõjakavalus jne.

Kuna vastavate väeosade kaudu on võimaldatud reservohvitseridel „Sõdurit“ tellida järelmaksu korras, siis ei peaks „Sõduri“ tellimine tegema ka reservohvitseridele ülepääsematuid raskusi. Kontakti pidamise üheks tõhusaks vahendiks sõjaväega on reservohvitseridele kahtlemata sõjaliste küsimuste jälgimine „Sõduri“ veergudel. Seepärast peaks iga reservohvitser tellima „Sõdurit“. „Sõdur“ peaks olema meie reservohvitserile sama lähedane nagu meie sõjaväe kaadrilegi. Seda kohustab ühte perre kuuluvus.

Tahaksime loota, et kutseline huvi ja kohusetunne ei lase meie alalist kaadrit ja reservjuhte jääda ükskõikseks meie sõjaajakirja „Sõduri“ vastu nüüd ja ka tulevikus ning omas tervikus tellivad juba eelolevaks aastaks „Sõduri“.

Pioneripataljon kahekümne-aastane.

15. detsembril s. a. sai täis kakskümmend aastat ajast, mil pandi alus meie inseneriväe osadele I Eesti Diviisi inseneriroodu näol, kelle järeltulijana pühitseb seda tähtpäeva nüüdne Pioneripataljon.

Tekkides Eesti rahvusväeosade loomise ajajärgul ja taassündides Inseneripataljonina Vabadussõja alates, töötasid pionerid südilt ja ennatsalgavalt kõigil meie rinnetel, väeosades ja üksustes, aidates mõjuvalt kaasa üldise võidu saavutamiseks vaenlaste üle.

Rahua ajal on Pioneripataljon jätkanud suure andumuse ja tahtega oma erialaste oskuste ja vajaduste läiendamist ning riigikaitsete ettevalmistamist. Esialgselt kiiresti formeeritud puuduliku varustusega üksusest on arenenud moodsa varustusega, organisatsiooniga ja erialal spetsialiseerunud väeosa.

Suurpäeva puhul soovib „Sõdur“ Pioneripataljonile ja tema lugupeetavale juhile palju õnne ja edu riigikaitse töös.

Lühike ülevaade

Pioneripataljoni ajaloost ja tegevusest.

Meie inseneriväe tekkimine ja arenemine on niisama omapärane ja tähelepanuvääriv, nagu kogu Eesti sõjaväe saamis- ja tekkimislugugi. Neis, üldiseis-raskeis oludes, olid tehnilise väeosa sündimise raskused eriti suured. Puudus ju esialgu tehniline kaader, puudusid erialalise vilumusega sõdurid ja tehniline varustus.

Pioneripataljoni ja ühtlasi ka inseneriväe aluseks on I Eesti Diviisi inseneri rood. See asutati 15. detsembril 1917. a., millal I Eesti Diviisi ülem oma käskkirjas määras leitnant A. Normak'u (praegu kolonel-leitnant) Inseneriroodu ülemaks ja formeerijaks ning noorem-leitnant N. Peterson'i roodu vanemaks ohvitseriks. Roodu asutamine ja formeerimine teostus Tallinnas.

1918. a. märtsikuus Saksa okupatsiooni võimude survele tuli ka Inseneriroodul laiendada minna. Roodust jäi kohale ainult likvideerimiskomisjon, kes aimates ette uut peatset mobilisatsiooni, hakkas selle heaks tegema eeltöid.

Inseneriroodu suur tähtsus 1917—1918 aastatel seisis peamiselt selles, et rood oma ümber koondas vene lagunevatest vägedest kodumaale saabuvaid eriala ohvitseride ja sõdureid, kelledest sai 1918. a. novembris, kui oli teistkordne Eesti vägede mobilisatsioon, inseneriväe alusvara.

Pataljon sündis uuesti 19. novembril

1918. a., millal Kaitseministri eeskiri pani aluse Inseneripataljonile, mille formeerijaks nimetati kapten N. Peterson, endise inseneriroodu vanem ohvitser.

Uuestisünd oli veelgi raskem kui esialgne formeerimine 1917. a. Eesti Ajutine valitsus, aineliste raskuste tõttu, ei saanudataljonile muretseda ei ruume ega varustust, sakslaste poolt rekvireeritud endise inseneriväe roodu side- ja pionerivarustuse asemele.

Ettekujutuse olukorrast, milline valitsesataljoni uuesti formeerimisel, saame juba sellest, kui nimetame, etataljoni staap ja kantselei asusid ruumide puudusel väikeses toakeses kapten Peterson'i erakorteris. Siin kaks ohvitseri, kapten Peterson ja leitnant Rimmel, tegid esimesi korraldusi uue väeosa uuestisünnil. Asutatavataljoni jaoks polnud olemas õieti midagi peale ennatsalgava energia ja lõomava teotahte, mis võrsus rahvast haaranud tõusust ja mille töid kaasaataljoni koondunud juhid ja mehed.

21. novembril määrati asutatavataljoni ülemaks kapten Riiberg (praegu kindralmajor). Kapten Riiberg'i juhtimisel teostuskiataljoni täielik formeerimine. Pataljoni koosseisu kuulusid esialgsete eeskirjade põhjal järgmised tehnilise väe erialad: telegraafi, sapööri, pontooni, auto, lennu, raudtee ja helgiheitjate erialalised allüksused.

*Kindralmajor V. Riiberg VR I/3,
Inseneriväe inspektor.*

Kõigi nende üksuste koostamine, vaatamata eespoolmainitud raskustele, toimus kiiresti. Juba nädala pärast sõitis idarindele üks sapöörirood, kes pakkus tõhusat toetust vastupanu korraldamisel. Sapöörid täitsid neile pandud lootused. Peale otsekoheste ülesannete — purustus- ja tõkestustööde korraldamise, olid nad ka tublid isamaakaitsjad, kes kunagi ei kartnud vaenlasega ka eesliinil lahingut lüüa.

Kaitse arenedes pealetungiks, tuli sapööridele uusi ülesandeid. Neil tuli korraldada purustatud sillad, parandada ja koostada esimesi Eesti soomusronge ning lüüa lahingut sagedasti koos soomusronglastega. Selleks märgime siin ära kas või kitsaroopalise remontrongi paarikuulise tegevuse lõunarindel 1919. a. kevadel Valga, Marienburgi liinil, kus remontrong ehitas ja remonteeris üle poolesaja silla.

Oma otsekoheste töö kõrval jätkus pioneeritel veel aega ja energiat ka jalaväe abistamiseks. Aegviidus ja Kehras tuli koos jalaväega lüüa ägedaid lahinguid, kus ka pioneeritel olid esimesed kaotused.

Tallinna jäänud pataljoni osad pidid otsi-

Pioneer võitleb relva ja tööriistaga. Ta on teerajaja — esimene pealetungil ja viimane taandumisel. Julge pealehakkamine, ettevõtlikkus, visadus võitluses ja töös ning püüe selleks võitluseks ennast hästi ette valmistada olgu pioneeride vooruseks. Järjest arenev tehnika suurendab ja mitmekesistab pioneeride töövälja. Olgu pioneerid alati valmis kodumaa kaitseks.

15. 12. 37.

*V. Riiberg,
kindralmajor,
Inseneriväe inspektor.*

ma ja üle võtma venelaste ja sakslaste poolt mahajäetud varustuse.

Telegraafi rood tegi pingutusi, et luua sidet väeosade asupaikade, staapide, ladude ja muude asutuste vahel. Siin komistuti jälle juba eespoolmainitud raskustele: ei olnud materjali, varustust ega ka küllaldaselt tehnilise vilumusega tööjõude. Eestlasele omane sitkus ja visadus aitas aga ka siin kõigest üle, ning telegraafi roodu ennastsalgava töö tulemusena saime endale eeskujuliku mehaanilise ergukava, mis sõjapidamist ja vaenlase võitmist tublisti kergendas.

Mitte ainult tagalas ei nõutud telegraafi ja telefoni sidet, vaid ka liinil, otse tule all pidi olema võimalus vastu võtta ja edasi saata ülemuste käsked ja korraldusi.

Moodustati neli kaabli jagu, milledest kolm sõitsid kohe rindele, kuna neljas jäi lõpetama kohapealse sidevõrgu ehitustöid.

Kolm rindel töötavat jagu täitsid neile pandud ülesanded. Igas vaenlaselt võetud rindeosas korraldati kiiresti sidevõrk ja peale selle jätkus neil kolmel kaablijaol veel aega 1919. a. algul Narva jõe alla kaabli paigutamiseks.

Pataljoni autoroodul tuli oma erialale vastavalt samal ajal üle võtta kõik kaitsevæe sõidu- ja veoautod pealinnas ja rindel ja korraldada auto liikumist ja transporti. 22. mail 1919. a. formeeriti temast iseseisev väeüksus, mis lahkus Insenerivæe pataljoni alluvusest. Lennuvägi eraldati iseseisvaks väeosaks peastaabi päevakäsuga 22. veebruaril ja eraldus tegelikult 1. märtsil 1919. a.

Sõja lõppedes, pärast demobilisatsiooni 1920. aastal, koondati Inseneripataljoni seni mitmel rindel ja mitme väekoondise ja -üksuse juures laiali olevad osad Nõmmele, kus asub seni. Ühtlasi koondati ka ta koosseis rahuaegsete normideni. 17. jaan. 1923. a. määrati pat. ülemaks kapt. J. Grünberg (praegu kolonel Haljaste).

15. märtsil 1924. a. eraldati Inseneripataljonist telegraafikompani. Inseneripataljon nimetati ümber — Pioneeripataljoniks.

Pataljon, rahuaegses töös õpetades noortele Vabariigi kodanikele sõjalisi teadmisi ja oskusi — on püüdnud neist ka kasvatada tublisid isamaakaitsjaid. Eriala oskuste omandamiseks on tulnud pioneritel ehitada nii endale kui ka teistele väeosadele mitmesuguseid ehitisi ja teha purustustöid. Mainimisväärt võiks olla 3. Diviisi Jägala laagri ehitamine, kus soo tuli kraavitamise teel kuivatada, et muuta pinda elamiskõlblikuks. Pioneerite poolt on ehitatud Värskaka laagrisse sild, Kurtna laagrisse mitmed elamud, ja tehtud palju muid ehitustöid. Koos tehnika arenguga on püütud ka pioneritöid vastavalt mehhaniseerida. Selleks on Insenerivæe inspektori algatusel muretsetud mitmesuguseid masinaid: vaiade rammimiseks, puuraukude tegemiseks kaljusesse pinda, betoonitöödeks, puude saagimiseks — ümbertöötamiseks jne.

Sõjalise õppuse kõrval on pioneritel tulnud abistada ka kodanlisi asutisi. Nii on pionerid kevadeti jõgedelt jääminekul korraldavalts kaitsnud suuremaid sildu ja likvideerinud uputuse ohte. Ka kodukaunistam

*Kolonel J. Haljaste,
Pioneeripataljoni ülem.*

mise hoogtöödest on pionerid osa võtnud. Nii planeeriti ja kaunistati 1934. a. Nõmme linnas — Rahu ja Tähe tn. asuv väljak, valmistati 1936. a. Narva maantee ääre lõhkeainete abil auke puude istutamiseks, alates Tallinnast kuni Jõeletme kirikuni.

Peale ülalnimetatut on pioneritel tulnud korraldada õppusi ja loenguid purustustööde ja gaasikaitse alal nii sõjaväelistele kui ka kodanlistele organisatsioonidele.

Nõmmel on pataljon kohaliku seltskonnaga sõbralikus vahekorras. Hinnates pataljoni teeneid, annetas Nõmme linn pataljonile 1929. a. lipu.

Nagu eespoolloetletust nähtub, on pataljon läbi elanud mitmed muutmised ja muudatused nii nimes kui koosseisus. Esialgsest rutuliselt formeeritud ja puudulikult varustatud väeosast on arenenud moodsa sõjateaduse nõuetele vastav väeosa.

*Pioneeripataljoni Ohvitseride-
kogu juhatus ja rev. komisjon.*

Pioneripataljoni Ohvitseridekogu.

Pioneripataljoni Ohvitseridekogu on võrdlemisi väikesearvuline. Alates 1934. a. on osa ohvitseride oma teenistusliikude ülesannete tõttu eemalataljoni asukohast. Sellele vaatamata püüavad nad jõudumööda osa võtta kogu tegevusest.

Suvel, laagri perioodil, koonduvad peagu kõik ohvitserid Jägala laagrisse, kus siis ka võimalus on ühiselt harutada teenistuslikke küsimusi ja mõtteid vahetada erialaküsimuste üle, seal ohvitseride teadmiste värsendamiseks korraldatavatel loengutel ja ettekannetel.

Ohvitseridekogu juures teotseb 1929. a. alates kogu Laenu-hoiukassa, kust kogu

liikmetel võimaldatakse soodsatel tingimustel laenu oma majandusliku olukorra korraldamiseks.

Kogu juures teotseb ka tagavaraväe ohvitseride sektsioon, olles tihedas kontaktis oma tegevvaes teenivate kolleegidega ja võttes elavalt osa kõigist kogu poolt korraldatavatest loengutest, õppustest ja muudest üritustest. Mõne viimase aastaga on sektsiooni liikmed, kes enamuses kuuluvadataljoni sõjaaegsesse koosseisu, liitunud ühiseks kindlaks perekaks, kus valitseb üksmeel, vastastikune täieline arusaamine ja usaldus põhimõttes, et olla alati valmis oma isamaa ja rahva vabaduse kaitseks. K.

Pioneripataljoni Üleajateenijatekogu 15. 12. 37.

Kogu teotseb alates 15. jaan. 1925. a. Omab oma kodu üüriruumides. Kodu ülevalpidamine, valitsemine ja sisustamise mured on suurimaks tegevusalaks kogus, kuna suureks paisunud garnisonis on kogu ruumid ainukesed allohvitseridele.

liikmed omavad 100%-liselt eestipärased perekonnanimed.

Ühenduses teenistuslaste ülesannetega on juba aastaid kogust eemal suur hulk tegevliikmeid. Nendega on kogul jäänud püsima vaid vaimne side aastate kestel arm-

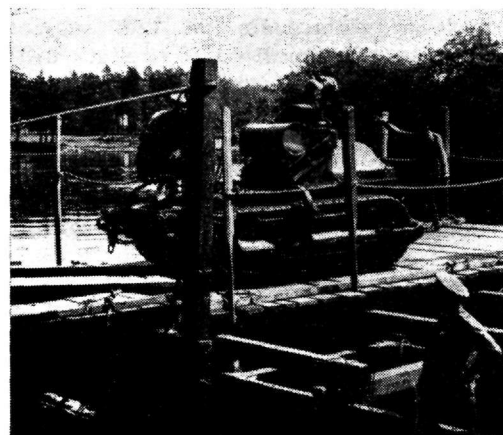
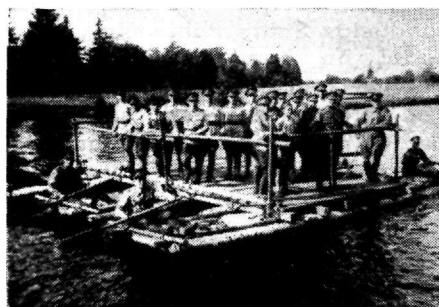
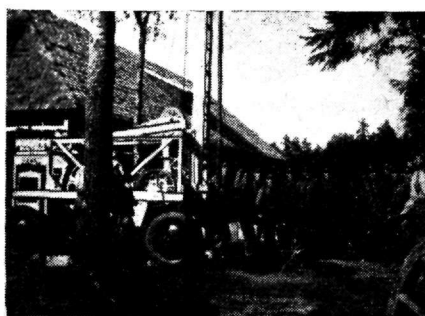
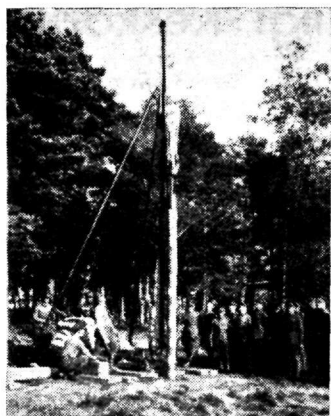
Pioneripataljoni Üleajateenijatekogu juhatus 1937. a.

Kogu juures teotseb tema asutamisest saadik ka laenu-hoiukassa. Kassasse osakapitali kogumine on sunduslik. Kassa teotsemine on kõigiti otstarbekohane ja edukas.

Viimaseil aastail on kogu tegevuses pööratud erilist rõhku eesti omapära austamisele ja propageerimisele, millise töö viljana

saks saanud traditsioonide täitmise näol. Kogust eemal olijal on olnud võimalus kogu igapäevasest elust võtta tegelikult osa ainult laagriajal. Muul ajal puudub neil, ehk küll tegevliikmeil, võimalus võtta osa kogu elust ka hääleõiguse näol, milline asjaolu on tunduvaks takistuseks kogu normaalsele tegevusele. T.

Pilte Pionerpataljoni tööst ja tegevusest.

Ülalt vasakult ridade kaupa: Kivikillustiku valmistamine kivipurustamismasinaga; mootorramm töö; kaevupuurmasin tegevuses; betoonisegaja töö; survõhu teetamp tegevuses; puu langetamine mootorsaega; vaatlejad moondamisülikondades; parv õlgkottidel; degaseerimise meeskond tegevuses; traktor pontoonparvel.

Eesti sõjaajaloo uurimine ja Riigi Keskarhiiv.

Dr. H. Sepp.

Eesti geopolitilise asendi tõttu on sõjalised sündmused mänginud Eesti, nii maa kui ka rahva, saatuses väga silmapaistvat ja sageli väga kurba osa. Sõjalised sündmused pole mõjutanud mitte ainult maa poliitilist, vaid väga suurel määral ka sotsiaalset ja kultuurilist arengut ja seda sageli ikka ebasoodsas suunas. Kahtlemata on siin toimunud sõdadega seoses ka säärane korduv nähe, nagu rahvastiku arvu kahane mine. Eriti suur on see olnud suurte ja kauakestvate sõdade perioodidel, seda enam, et vanemal ajal saatsid sõjasündmused suured laastavad nakkushaigused.

Heites pilku tagasi Eesti ajaloo käigule, näeme, et enam kui 700 aasta jooksul on tabanud maad kolm pikemat sõdade perioodi: Muinas-Eesti vabaduse-sõda 13. sajandi esimestel aastakümnetel, pikk sõja ja väenu periood, alates 16. sajandi keskelt, ulatudes, peale mõningate vaheaegade, 17. sajandi teise veerandi alguseni; kolmanda moodustas Suure Põhjasõja ajastu.

Et sõdadel on olnud suur ja sageli otse pöördelise tähtsusega osa meie ajaloos, siis on selge, et uurijatel juba sellest seisukohast välja minnes on põhjust pöörata tähelepanu sõjaajaloolisele uurimisele. Meie võime sõdasid vaadelda mitmest erinevast seisukohast, näit. pannes esijoones peamiselt rõhku operatiivsele küljele, kuid selle juures ei pääse meie muidugi ka üldise sõjaorganisatsiooni, moonastamise olude ja võimaluste jne. käsitlemisest; jälgides sügavamalt sõjaväelist organisatsiooni, moonastusküsimust, puutume aga kokku majandusliku eluga, see on alaga, mis kuulub majanduse ajaloo piirkonda.

Loomulik, et uurimiseks vajame allikainest, seda ammutame peamiselt arhiividest, sest ainult osa materjali leidub trükitult ja peamiselt vanemate aegade kohta, kus materjal üldse hõredam.

Sõjaajaloolise, nagu teistegi ajaloo alade uurimisainese hankimisel on ilmeline see, et mida enam läheneme vanemast ajast nüüdisajale, seda rikkalikumaks kujunevad trükkimata arhiivainese kogud. See asjaolu aga seob uurijat kindlasti arhiividega.

Kuna harilikult kaugema mineviku sõdade kohta käiv aines on nüüdisaegsega võrreldes piiratud, on see sageli, nagu ülal

mainitud, trükis avaldatud. Asjatu oleks, näit., meie kodumaa arhiivides otsida ainek Muinas-Eesti vabadusesõja kohta, küll aga leidub teda hiljemast ajast, eriti alates 16. sajandi teisest poolest, muutudes järkjärgult üha rikkalikumaks.

Eesti sõjaajaloolise uurimise seisukohast kodumaa arhiividest esmajärjekordselt pälvib muidugi tähelepanu Tartus asuv Eesti Riigi Keskarhiiv, siis selle järgi Tallinna ja Narva, osalt ka Tartu linnaarhiivid, väiksemal määral ka teised arhiivid.

Et saada ülevaadet Keskarhiivi kogudest ja et Keskarhiivi ainek oleks uurijatele kättesaadav, on muidugi vajalik arhiivainese korraldamine. Selleks on meil Keskarhiivi juhataja dr. O. Liiv ja ametkond teinud viimastel aastatel suure ja tähelepanu vääriiva tööd. Peale juhataja dr. O. Liivi tuleb eeskätt mainida ajaloolise osakonna juhatajat A. Perandit ja endist kohtuosakonna juhatajat N. Treumuth-Soonet, kes pidevalt, nagu juhataja ise, on andunud suure hooliga ajaloo uurimis- ja organiseerimistööle. Korraldustööd on tehtud asjatundlikult ja suure innuga. Paljugi, millest meil ei võinud olla enne aimu, on nüüd arhiivi organiseerimistööde tõttu muutunud kättesaadavaks. Muidugi ei või unustada ka seda, mis osaliselt juba varem tehtud ja mis on tehtud ja tehakse mõningates linnaarhiivides.

Keskarhiivis uurijaile suureks hõlbustuseks on Keskarhiivi poolt senini ilmunud toimetused, nagu kadunud N. Treumuth-Soone ja O. Liivi avaldatud „Polonica“ (ilm. 1931), milles ei leidu üksikasjalikke andmeid mitte ainult Tartu Keskarhiivi, vaid ka teistes arhiivides leiduva Poola aja, Poola suhete kohta Eesti- ja Liivimaa sündmustega jne. Õige suureks abiks uurijaile on aga 1932. a. ilmunud Keskarhiivi toimetiste nr. 2 „Eesti Riigi Keskarhiivi tegevuse ülevaade 1921—1932 ja arhiivide loend“. Eriti kasulikud Keskarhiivi publikatsioonidest on ka nr. nr. 3 ja 4, sisaldades Eestimaa rootsiaegse arhiivi ajaloo ja kataloogi.

Keskarhiivi kogude väärtuslikum osa sõjaajalooliselt kuulub kahtlemata sellesse ajastusse, kui Eesti ala oli pidevalt ja pikema aja jooksul seotud suurte ja pidevate

rahvusvaheliste võitlustega, alates 16. sajandi teisest poolest kuni Põhjasõjani, see kaasa arvatud. Kuid üsna suurt väärtust omavad muidugi ka hilisema aja kogudki, kuigi siis enam mitte operatiivsete sõjalis-politiliste jne. küsimuste jälgimisel, kuna Eesti ala kuuludes Vene riiki, oli seotud sõjasündmustega hoopis teisiti kui suurel rahvusvahelisel sõdade perioodil, kui sõda otsekohe möllas meie alal. Tänapäeval tohiks see olla üldtuntud tõsiasi, et Keskariivis sõja operatiivsete kavatsuste, väeosade komplekteerimise, moonastamise, vaenulise tegevuse jälgimise jne. seisukohast omavad keskse tähtsuse nii Liivimaa kui ka Eestimaa rootsiaegsed kindralkuberneride arhiivid ühes väljaminevate kirjade ja kontseptide registritega; kuningate ja mitmesuguste Rootsi sõjaväeülemuste, osalt tsiviilametnikkude ja -isikute kirjadega kindralkuberneridele, kuberneridele, muniterrollide üksikute operatsioonide arvetega, nagu Henrik Horni Preisi sõja kohta käivad arved Liivimaa kindralkubeneri arhiivis, siis kahurväe, kindluste, fortifikatsiooni, garnisonide jne. kohta käiv arvematerjal, mis jällegi eriti rikkalik Liivimaa kindralkubeneri arhiivis. Kui palju Eestimaa ja Liivimaa rootsiaegne kindralkubeneri arhiiv sisaldab ainekuid eespoolmainitud küsimuste jälgimiseks, see oleneb sageli sellest, kus sõda tegelikult toimus, või muudest erilaadsetest oludest. Nii leidub näit. 1700. a. kohta Rootsi väe Narva operatsiooni moonastamise kohta käiv algaines peamiselt endises Eestimaa rootsi kindralkubeneri arhiivis, osalt seetõttu, et moonastamise raskus langes peamiselt Eestimaale, mille kaudu Rootsi väed Narva alla marssisid ja kus seati sisse eriline Rootsi väe operatsiooni toetav moonamagasin Rakveresse. Erakordselt rikkalik materjal, iseloomult hoopis ainulaadne, leidub selle kohta aga endises Eestimaa rüütelkonna arhiivis, nüüd Keskariivis. Ka mõjustas osalt Eestimaa rootsiaegse kindralkubeneri arhiivi suuremat täiuslikkust sinna tähtsa operatiivse materjali kogunemise mõttes, Riia piiramine 1700. a. juulikuul lõpust septembri keskeni, kui kindral Otto Vellingkul, Liivimaa vägede ülemjuhatajal, polnud võimalust korrespondeerida Riia kindralkubeneri Erik Dahlbergh'iga tähtsates sõjalistes küsimustes. Loomulik, et sellest ajast Liivimaa vägede ülemjuhataja Otto Vellingku kirjad moona kokkuvõtmise, moonamagasinide sisseseadmise, komplekteeritavate jne. väeosade kohta on adresseeritud Eestimaa kindralkubernerile, Axel Julius de la Gardie'le. Ka

on teada, et näiteks sõjasündmuste kohta 1656—1658 on Eestimaa kindralkubeneri arhiiv palju sisaldavam kui Liivimaa oma (Bengt Horni kirjad). Ka muidu pakub Eestimaa rootsiaegne kindralkubeneri arhiiv väga palju väärtuslikku materjali ja seda õige ohtral määral Põhjasõja tähtsaima Ida-Transbaltikumi sõjategevuse ala kohta.

Sageli on aga otse vastupidine nähe ja uurija leiab õige palju tähtsat ainekuid just Liivimaa rootsiaegses kindralkubeneri arhiivis, nii näit. Tartu piiramise aja (1704) ja Ingeri sündmuste (1701—1703) jne. kohta. Üldse on Põhjasõja kohta käiv materjal Liivimaa kindralkubeneri arhiivis nii rikkalik, et dr. Bienemann, kes Liivimaa Rootsiaegse kindralkubeneri arhiivi kohta koostanud trükis ilmunud loendi, täiesti põhjendatult võis öelda, et Põhjasõja kohta käivate ürikute kogu on tähtsaim kogu terves Liivimaa rootsiaegses kindralkubeneri arhiivis. Seal leiamegi Rootsi kuningate, Rootsi Liivimaa vägede ülemjuhatajate: Otto Vellingku, Wolmar Anton von Schlippenbachi, Soome-Ingeri vägede ülemjuhataja Abraham Cronnforti, Yrjö Lybeckeri, Kuramaa vägede ülemjuhataja Adam Ludwig Lewenhaupti kirju; õige rikkalikult ka üksikute kindluste komandantide, nagu Tartu, Pärnu, Narva j. t. üksikute väeosade ülemate Rootsi diplomaatiliste esindajate, majandusasehaldurite jne. kirju.

Põhjasõja ajaloo uurija ei pääse just kuidagi mööda Keskariivis Eestimaa rootsiaegses kindralkubeneri arhiivis leiduvast kuningas Karli kirjade kogust Wolmar Anton von Schlippenbachile. Neis kirjades leidub ka šifreeritud sõjategevuse kavasid, mis muidugi juba tol ajal dešifreeritud; mitmesuguseid muid sõjategevusse puutuvaid korraldusi nii terve väe kui üksikute väeühikute üle. Muuseas sisaldavad nad andmeid ka Wolmar Anton von Schlippenbachi ja kuninga enese suhtumisest puht Eesti väeühikuisse, nn. maamiilitsa rügementidesse ja pataljonidesse. Viimaste kohta sisaldavad üksikasjalikke andmeid aga palju enam nende väeühikute ülemate kirjad.

Liivimaa ja Eestimaa rootsiaegsetes kindralkuberneride arhiivides leiduv ainekuid Põhjasõja kohta ei piirdu mitte ainult Eesti- ja Liivimaaga, vaid puudutab õige ohtral määral ka naaberalasid, nagu Kuramaad, Ingerit ja osalt ka Soomet. Et Ingeri sõjasündmused on õige lähedas seoses tsaari sõjategevusega Eesti- ja Liivimaa vastu, siis ei

pääse uurijad Eesti- ja Liivimaa sõjasündmuste jälgimisel neist mööda. Õieti huvi pakkuvad Ingeri ja Narva lähema piirkonna kaitse mõttes on Narva komandandi kindralmajor Henning Rudolf Horni kirjad. Horn, kes polnud mitte ainult Narva komandandiks, vaid ka teiste Ingeri kindluste komandantide ülemkomandandiks, sai lähemaid andmeid viimastele usaldatud kindluste kaitsekõlblikkusest, garnisonivägedest, laskemoona tagavaradest, saades ka puht operatiivseid andmeid. Pealegi oli Hornile usaldatud Lääne-Ingeri ja Peipsi põhjaranniku kaitse venelaste vastu, nii et ka selles küsimuses leiame Horni kirjades palju tähelepanuväärivat.

Teada on, et Rootsi Ida-Transbaltikumis kandus ka kaitse raskus pärast Rootsi peavägede lahkumist Liivimaalt, soomlaste, eestlaste, lätlaste ja ingerlaste õlgadele. Juba enne Põhjasõda oli Rootsi valitsus püüdnud kasutada ja osalt kasutanudki kohalikke väeosasid idapoolt pealetungiva venelase vastu, näiteks: Rootsi Vene sõja-aegu 17. sajandi keskel, kuid hoopis suuremas ulatuses tuli komplekteerida neid Põhjasõja ajal. Õnneks leidubki Keskarhiivis õige rikkalik ja tänuväärt aines oberst Hastfehri gruppi kuulunud Eesti rügementide ja osalt ka teiste kohta. Materjal selle üle ei leidu mitte ainult nende väeosade ülemate kirjades, vaid ka kindralkuberneridele adresseeritud majandusasehaldurite kirjades, kes tegelikult, vähemalt algul, valvasid maamiilitsa väeühikuisse komplekteeritavate meeste kokkutuleku järgi. Ka avastuvad nende kirjade läbi mitmesugused organisatsioonilised sammud nende väeosade moodustamisel. See aines ei paku huvi mitte ainult operatiivsest küljest, vaid meie näeme sageli nende väeosade siseelu, seda äärmist viletsust, mida need väeosad pidid läbi elama halva moonastamise jne. tõttu.

Sõjaajaloo uurimise seisukohast ei saa vaikides mööduda ka Keskarhiivis leiduvast, endisest Eestimaa rüütelkonnast arhiivist, mis, nagu juba mainitud, sisaldab rikkalikku allikainest Narva operatsiooni kohta 1700. a. Samuti leiame sealt huvitavaid andmeid ka kindral Vellingku väe läbimarssimise kohta 1700. a. kevadel, kui see Soomest tulles suundus läbi Eestimaa Riia olla saksilaste vastu. Rüütelkonna arhiiv pakub palju huvitavat ainet veel teiste aegade üle, moonastamise süsteemi, nõutava moona kvantumit, aadli poolt komplekteeritud väeosade, sõjavägede marsikavade, puhkelaagrite jne. kohta.

Uurija huvi väärivad on ka Keskarhiivi kuuluvad endise Eestimaa konsistooriumi arhiivi kogud. Ka neis peegeldub sõja-aeg ja sageli õige ilmekalt. Elas ju vaimulik-kond õige omapäraselt sõja-aegu kaasa. Muidugi ei leidu vaimulikkonda puutuv materjal ainult konsistooriumi arhiivis, vaid üsna väärrika lisa annavad veel ülalmainitud kindralkuberneride arhiivid. Meie kirjanduse ajaloos nii tuntud isik, nagu Otepää õpetaja Adrian Verginius, kelle vastu oli suur usaldus maarahva hulgas Otepääl ja naaberkihelkondades, saadab Erik Dahlberghile j. t. sõjalisi teateid kohalistest sõjasündmustest, soome ratsarügementide demoralisatsioonist pärast õnnetut Erastvere lahingut jne. Kuid Verginius on ka see mees, kes väe juhatusele pakub oma abi väkkekutsemeeste organiseerimises. Kui tunda Põhjasõja ajalugu, näemegi, et tema ettepanekud väkkekutse organiseerimise asjus on sageli ratsionaalsemad, kui kindralkuberneride omad. Kohalikkude talupoegade väkkekutse jne. organiseerimisega ei tegelnud mitte ainult Verginius; on andmeid, et seda on teinud ka mõned teised õpetajad. Üldse oli ju tolleaegne kirikõpetaja sõja ja rahu ajal midagi muud kui nüüd; tema ülesanded ei piirdunud mitte ainult kiriklikkude talitustega, vaid tolleaegne õpetaja oli teatavas mõttes kohalik valitsuse usaldusmees, riigitruuduse alahoidja ja järelevalvaja, tegeldes piiri läheduses koguni luurega. Kindralkubernerid olid huvitatud, et need kohalikud valitsuse representandid püsiks paigal, manitsedes rahvast riiaitruudusele ja kohustuste täitmisel. Ka oli kirikukantsel see, kust teatati rahvale saavutatud võitudest ja kust tarbekorral anti teada valitsuse käsud. Üksikud õpetajad, nagu Vastseliina kirikuõpetaja Tiele, seisis koguni Rootsi luureteenistuses. Korduvalt kirjutab ta 1700. a. kuuldust ja nähtust Pihkvamaa piiril Liivimaa kindralkubernerile Erik Dahlberghile. Et tema silm sageli ei petnud ja et temal oli oma ülesannete täitmisel kogemusi, osutab see asjaolu, et ta korra kahtleb vene sibulamüüjategi ehtsuses, leides neid oma ameti jaoks olevat liiga rafineeritud ja kahtlustades neid salakuulamise. Ka venelased kasutasid omalt poolt luureks piiriäärseid kloostreid ja vaimulikke. Ja Rootsi valitsusel oli korduvalt küllaltki põhjust kahelda selles, kas Novgorodi peapiiskopi poolt Ingerisse saadeta-
vad kreeka-katoliku usu vaimulikud pole Moskva salajased agendid.

Sõjaajaloolise uurimise seisukohast pakuvad sageli huvi ka erasikute kirjavahetused, nii näit. Keskarhiivis leiduvad Narva

kodanikkude kirjad. Keskarhiivi vanema-
test kogudest väärivad sõjaajalooliselt tä-
helepanu Eestimaa rüütelkonna arhiivis lei-
duvad Brandise protokollid.

Peale keskarhiivi leidub Eesti arhiivides
sõjaajalooliselt huvitavat ainet nii vanema
kui ka 16. ja 17. sajandi kohta ka Tallinna
linna arhiivis. Ei puudu säärane aines ka
Narva ja teiste linnade arhiivides. Rikka-
likum aines on muidugi Tallinna linna ar-
hiivis: sõdade, kindlustamise, kahurväeas-
janduse, vägede majutamise, moonastamise
jne. üle. Narva linna arhiivis on koman-
dantide kirju ja Ingeri kohta käiv aines
Rootsi aja lõpult jne. Ainet on olemas
muidugi veel ka teistes väiksemates arhiiv-
vides, nagu Tartu ülikooli raamatukogus
leidub de la Gardie nimelises väärtusli-
kus kogus. Palju materjali sisaldavad mui-
dugi ju välismaa arhiivid, nagu Rootsi Riigiarhiiv, Rootsi sõjaarhiiv, mitmesugused
teised Rootsi arhiivained kogud, Taani ar-
hiiv Kopenhaagenis, Poola, Vene ja osalt
Lääne-Euroopa j. t. arhiivid. Rikkalikumalt
leidub ainet just neis võõraste riikide ar-
hiivides, kes korra on valitsenud meie maad
või kes meie ala vastu on pidanud sõ-
dasid või muidu huvi tundnud. Loomulik,
et siin tulevad esijoones arvesse Rootsi,
Poola, Taani ja Vene ning Saksa arhiivid.
Neist viimasel ajal on meie uurijate poolt
kõige enam töötatud Rootsi Riigiarhiivis.
Muidugi ei puudu meie maa kohta andmeid
ka Soome arhiivides, seda enam, et Rootsi
ajal Soome väeosad võitlesid Eesti alal,
kuuludes siinsetesse kindluste garnisoni-
desse või väliväkke. Ka leidub Soome Riigiarhiivis
meie sõdade kohta operatiivset
materjali. Ka pidi Soome sageli aitama
moonastada operatsioone Eesti alal.

Möödapääsematud on ka sõjaajaloolise
uurimistö juures Keskarhiivis leiduvad
rootsiaegsed kaardid, neid on mitu tuhat,
enamikult 1680-datest ja 1690-datest aasta-
test, ja teede kaardid Rootsi ajast peale.
On ju üldtuntud tõsiasi, et sõdade tagajär-
jel on meie maa ida osades hulk külasid
hukkunud; kui hiljem külad uuesti tekkisid,
ei kannud nad vahel enam vana nime-
tustki. Muidugi oli külade nimede muutmisel
ka veel teisi põhjusi. Üsna sageli on uurijal
dokumente lugedes suuri raskusi kohtade
kindlaksmääramisel; siin annavad olulist
abi vanemad kaardid. Näit. on otsekohe
raske kindlaks määrata, kus leidub Kelchi
kroonikas mainitud Jackavimorskau. Kaar-
tide ja koha kirjelduse abiga leiame selle
Võmmuskis.

Alistudes Venele ei puudutanud meie
maad pikema aja jooksul laastavad sõjad.

Kuid Vene aja lävel olime siiski suures
sõjakeerises ja selle järelelainetustes. Põh-
jasõja alguse kohta moodustavad väga
väärtusliku sõjaajaloolise andmestiku tsaar
Peetri kirjade kogud, n. n. kindral Repnini ko-
gus ja kindralkuberneride arhiivis. Nagu
teada, alustas omal ajal Vene akadeemik
Bõtškov tsaar Peetri kirjade väga hoolikalt
toimetatud väljaannet „Pisjma i bumagi im-
peratora Petra Velikago“, mis aga jäi poo-
leli, vaatamata sellele, et selle väljaand-
mist oli jätkatud aastakümneid. Pole jõutud
veel 1710. aastani. Peale mainitud kriitilise
väljaande leidub veel teisi. Keskarhiiv-
is leidub Peetri kirjade kogu on suurim,
mis üldse leidub väljaspool Venemaad ja
selles leidub ka sääraseid kirju, mida pole
olnud Bõtškovil kasutada (muidugi selle aja
kohta, kust Bõtškov kirjad avaldas, kõnele-
mata hilisemast ajast). Ka on teada, et Bõtš-
kovil pole sageli olnud käepärast kirjade
algupärandeid, vaid ta on saanud neid sää-
rastest ebakriitilistest väljaannetest, nagu
Golikovi trükitud kogu.

Tsaar Peetri kirjade tähtsus ei piirdu
mitte ainult sõja operatiivsete ja sõjaorgani-
satsiooniliste küsimustega, vaid neil on veel
suur tähtsus, sõja-ajaloolisest seisukohast
vaadelduna, selles, et venelaste poolt oku-
peeritud maaalal tuli luua okupatsiooni kord
sõjalise valitsuse sisseseadmisega. Kui
1710. a. Eesti- ja Liivimaa olid Rootsile allu-
tatud, tuli luua siin sõjaline ja tsiviiladmini-
stratsioon. Et aga maa oli otsekohe sõja-
tegevuse piirkonna naabruses, oli siia ko-
mandeeritud palju väge ja kasutati meie
linnu meribaasidena, nagu Tallinna. Kõige
selle kohta peame otsima muidugi andmes-
tikki tsaari enese ja siinsete Vene võimu-
kandjate kirjadest.

Pärast-Peetriaegsed kajastused Keskar-
hiivis ja meie teistes arhiivides on muidugi
teilselaadilised: sõda ju otsekohe maad
suurt ei riivanud, tegelikult piirdus see täht-
suseta kokkupõrgetega Rootsi-Vene sõja
aegu 1788—1790 Paldiskis, Tallinna all, sa-
muti piirdus sõjategevus merirajooniga ka
Krimmi sõja aegu. Maad puudutasid aga
meestevõtmised, vägede läbimarssimised,
majatamine nii maal kui linnades, kind-
luste ehitamine ja korrashoid kuni 19. sa-
jandi keskeni, siis Tallinnas Peeter Suure
nimelise merisadama soetamine. Kahtlemata
tuleb sõjaajaloolasel arvestada Keskarhiiv-
is Vene tsaaride kirju Peetrist kuni Alek-
sander I, n. n. „Voennaja starina“ nimelist
koogu (Balti kindralkubeneri juures), kuber-
mangu valitsuse protokolle, mitmesuguste
sõjaväeasutiste, väeteenistuse komisjonide
jne. arhiive. Raskemalt kui sõjad, peale

Põhjasõja, riivasid sõjaliste kohustuste ja otsese sõjahädasõja mõttes Eesti ala juba suure maailmasõja aegu, siis Vene revolutsiooni ja selle järelelainetuse enamlaste võimutsemise (1917—1918), saksa okupatsiooni (1918) ja sellele järgneva Eesti Vabadussõja ajal. Keskarhiivis leiduvatest toimikutest, aktidest jne. väärivad tähelepanu enamlaste võimutsemise ajastust: Eesti töörahva ja sõjaväelaste täidesaatev nõukogu, revolutsioonilise tribunaali, Rakvere revolutsioonilise tribunaali, Narva revolutsioonilise tribunaali, Tartu sõjarevolutsioonilise ja Võru sõjarevolutsioonilise tribunaali, Narva rahvakohtu, Virumaa rahvakohtu (Rakvere ja Jõhvi jaoskonnad) toimikud jne.

Okupatsiooni aja kohta käivast materjalist on tähelepanuväärsed Eestimaa ja Liivimaa provintsiavalitsuse, Saaremaa-Hiiumaa-Muhumaa kubermangu toimikud (1917—1918), 8. armee ülemkomando trükitamet Tallinnas ja okupatsiooniaegsete linna- ja maapealikute, politsei ja rahukohtunikkude, Eestimaa varustusvalitsuse (Landes-Versorgungs-Zentrale Estland), Harjumaa varustusvalitsuse jne. toimikud.

Eesti organiseerimise seisukohast: Aju-tise Põhja-Balti komitee (1915—1917), Tallinna Eesti liidu (1917), Eestimaa Kubermangu Komissari ja selle abi (1917—1918), miilitsate kohta käivad aktid jne. Samuti ka

aines, mis käib Eesti asutava kogu kohta (1917—1918).

Õieti väärtuslikud andmed leiduvad 1918. ja 1919. aastate kohta endises tootlusministeeriumi arhiivis, esijoones muidugi tolleaegsete majanduslikkude olude kohta, kaupade tellimise ja vägede varustamise ja selleks vajaliku moona kokkuvõtmise jne. üle. Palju huvitavat leidub selles arhiivis ka elu kohta frondil, seljataguse sidemel frondiga. Ka võib siin leida andmeid salakaubanduse üle. Kuid võimatu oleks siin kõiki küsimusi loetella. Muidugi ei tule arvestada mainitud lähema aja arhiivainese tähtsust mitte ainult sõjaajalooliselt, vaid kindlasti ka poliitilise ajaloo seisukohalt.

Kindel tõsiasi on see, et Eesti Riigi Kesk-arhiiv sisaldab õieti palju ainet Eesti sõjaajaloo uurimise jaoks, kusjuures üksikud osad sellest on õieti suure väärtusega. Mis puutub materjalide kättesaadavusse ja organiseerimisse, siis tuleb konstateerida, et arhiivjuhataja ja tema abilised on teinud seni palju tänuväärset tööd, tuleb ainult soovida, et nad jätkaksid seda endise innu ja asjalikkusega.

Tuleva uurimise seisukohast jääb soovida, et sõjaajaloolisele uurimisele tuleks pöörata väärikat tähelepanu ja kasutada neid võimalusi, mis Keskarhiiv pakub.

Käsuandmise tehnika ja käskude edasitoimetamine väekoondise staabist.

Major R. TOMBACK.

1. Sissejuhatavaid märkusi.

Seni aset leidnud mitmesugustel taktikalise iseloomuga õppustel ja manöövritel, kus staabid asusid normaalsetel kaugustel väeosadest, kuuldus rahulolematuse avaldusi, et kõrgematelt juhtimisastmetelt antavad käsud ja korraldused jõuavad alluvatele kätte hilinemisega. Selle tulemusena alluv juht ei olevat suutnud õigeaegselt teha vajalikke korraldusi, mis endaga paratamatult kaasa tõi arusaamatusi saadud käskude ja korralduste täitmisel a ja s.

See on pahe, mille vastu võideldakse kõikide riikide sõjavägedes. On ilmne, et hilinemisega saabuv käsk või korraldus kaotab osaliselt või täielikult oma väärtuse.

Loomulik on, et korduvalt hilinevad käsud ja korraldused peale kõige muu õnnestavad ka vastava juhi ja tema staabi autoriteeti. Väeosades tekib n.n. antagonism staabis teenivate ametiisikute vastu, mis muidugi on ebaterve nähe.

Kui juurelda näiteks saksa väeosade suhtumist oma staapidesse, siis näeme siin vastupidist, s.o. staabid on suures lugupidamises ja nende ametiisikute võimetesse on olemas usk. Millest on see tingitud? Muidugi sellest, et saksa staabid nii sõjakuu rahuaegses olukorras töötasid väga täpselt ja kiirelt.

Milles seisab aga käskude ja korralduste hilinemise põhjus? Minu arusaamisel põhjus seisab vigades, mis ilmnevad:

- käsundmise tehnikas, s.o. aja mitte õiges arvestamises otsuse võtmisel ja käskude redigeerimisel ja
- käskude ja korralduste edasitoimetamise organiseerimises.

Selle selgitamiseks analüüsime lühidalt näiteks brigaadi staabi tööd.

2. Ajaarvestus käsundmisel.

Tavaliselt algab intensiivne lahingtegevus koidikul ja rauged pimeduse kätte jõudmisel. Kas näiteks brigaadi ülem otsuse tegemiseks järgmiseks päevaks peab ära ootama käesoleva päeva lahingtegevuse resultaadid, s.o. kuni lahing rauged, või võib ta asuda otsuse tegemisele juba varem? On selge, et brigaadi tegevuse raamid 2—3 tundi ei või tuua enam sarnaseid muudatusi lahingu üldpilti, mis sunniksid brigaadi ülemat kord tehtud otsust ümber hindama. Järelikult, umbes kella 18.00—19.00 paiku (muidugi suvel) peab brigaadi ülemal olema selge pilt olukorrast rindel. Oletame, et umbes samaks ajaks saabus diviisi ülemalt direktiiv järgmise või järgnevate päevade tegevuseks.

Kui nüüd olukorrast tingituna tegevus järgmisel päeval peaks algama koidikul, s.o. umbes kella 03.00—04.00 ajal, siis otsuse tegemiseks, käskude ja korralduste redigeerimiseks ning nende edasitoimetamiseks brigaadi staabist kuni alluvate rügemendi ülemateni, seal otsuse tegemiseks, käskude redigeerimiseks ja edasitoimetamiseks kuni pataljoni ülemateni jne, s.o. vajalikkude käskude ja korralduste jõudmiseni rühma ülemateni, on maksimaalselt aega umbes 10 tundi. Paistab, nagu oleks aega üleliia palju. Tegelikult on aga aega väga vähe, kui staapide töö pole organiseeritud otstarbekohaselt.

Vaatleme nüüd, kuidas sünnib töö brigaadi staabis. Diviisi ülema direktiiv, edasi antud mootorrattal brigaadi staapi jõudnud sideohvitseri poolt operatiivohvitserile täpsalt kell 18.00 ei kanta vahetult ette brigaadi ülemale. Operatiivohvitser saades diviisi ülema direktiivi, tutvuneb sellega ja kohe sealsamas kaalub neid võimalusi ajas ja ruumis, mis ilmnevad saadud direktiivis brigaadile antud ülesande täitmisega. Vilunud ja olukorrases süvenenud operatiivohvitserile ei tohi selleks kuluda üle 10 minuti. 5 minutit kulub talle vajaliku ettekande tegemiseks brigaadi staabiülemale.

Selle järele lähevad kas mõlemad või staabiülem üksi, olenevalt sellest, kuidas see ühes või teises väekondise staabis on välja kujunenud, brigaadi ülema juurde. Staabiülem kannab ette saadud direktiivi, olukorra brigaadi rindel ja vastab küsimustele, mis arvatavasti brigaadi ülemalt temale esitatakse seoses direktiivis antud ülesande täitmisega.

Igal juhtumil peab staabi ülema ettekanne olema selge ja lühikene, sest brigaadi ülem peab ka ise olema täielikult olukorra kursis, ja ei tohi kesta üle 10—15 minuti.

Seega kuni diviisi direktiivi jõudmiseni brigaadi ülemani kulus aega

— op. ohvitserile	10 minutit,
— ettekandeks staabiülemale	5 „
— ettekandeks brigaadi ülemale	10 „

Kokku: 25 minutit.

Nüüd, olenevalt brigaadi ülema individuaalsetest omadustest, teatava väekoondise juhatuses väljakujunenud töömeetoditest ja lõpuks ka sellest, milline on brigaadi ülema ja staabiülema omavaheline suhtumine, brigaadi ülem kas saadab staabiülema minema ja asub iseseisvalt otsuse tegemisele või teeb seda koos staabiülemaga. Kindlat otsuse tegemise vormi on ette kirjutada võimatu. Kuid selge on, et otsuse võtmine ei või kesta tunde. Otsustada tuleb kiirelt, sest vastasel korral jäävad otsusele järgnevad küsused ja korraldused hiljaks ja mis kasu on brigaadi ülema geniaalsest otsusest, kui teda ei suudeta õigeaegselt realiseerida?

Mõnede riikide sõjavägedes on välja kujunenud teatav ajanorm, mille jooksul otsus tuleb võtta. Nii näiteks on Poolas selleks normiks tavaliselt 30 minutit. Kestab otsuse võtmine kauemini kui pool tundi, siis teevad poolakad sellest teatavad järeldused, öeldes, et see ja see juht on liialt pikaldase mõtlemisviisiga.

Muidugi on otsuse võtmise kiirus iga juhi temperamendist ja raske on väita, et just kiired otsused on igakord kõige paremad. Kuid igal ajal on oma piir ja nii ei saa ka kuidagi lubada, et väekoondise ülem tundide kaupa istuks otsuse võtmise juures. Pealegi on tavaliselt esimene otsus alati see kõige parem. Seda teavad kõik, kellel kiirelt arenevas olukorras on tulnud teha otsuseid.

Ajaarvestuse tegemiseks oletame, et ka käesoleval juhtumil brigaadi ülema otsus valmib 30 minuti jooksul. Järelikult, kell 18.55 oli brigaadi ülema otsus staabi ülema käes. Brigaadi

ülem oli oma otsuse kirjutanud blokknoo-
dile ja see sisaldas endas järgmisi and-
meid:

- vastaspoole hinnangu (vastase jõud ja mida vastane käesolevas olukorras võiks teha — brigaadi ülesande läbiviimise takistamiseks);
- manöövri idee, s.o. kuidas kavatseb saadud ülesande täita;
- jõudude jaotuse ja
- ülesanded jõududele.

Sagedasti juhtub (olenevalt muidugi olukorrast), et otsuse andmise juures brigaadi ülem teeb, kas vahetult luureüksuse ülemale või staabiülema kaudu, erikorraldused luure organiseerimiseks, s.o. ta lihtsalt ütleb, milliseid andmeid ta luureorganelt vajab.

Brigaadi staabiülem, tulles brigaadi ülema juurest, kutsub enda juurde operatiiv-, luure- ja tagalaohvitserid, side- ja pionerülemad ja kui see võimalik ning tarvilik, siis ka luureeskadroni ja lennuüksuse ülemad. Teeb neile teatavaks brigaadi ülema otsuse ja annab juhtnööre selle otsuse realiseerimiseks. Selle järele vaatab kella ja ütleb: „Brigaadi ülem ootab käskkirja allakirjutamiseks kell 2100“, s.o. ca kahe tunni pärast.

See on maksimaalne aeg, mis antakse staabile operatiivkäsu koostamiseks. See aeg pole võetud juhuslikult, vaid kogemuste tulemusena, mis välja kujunenud mitmeaastase töö kestvusel staapides.

Üheks peamiseks tingimuseks on siin staabitöölise — ohvitseride koostöö. Operatiivkäsk ei ole ühe inimese (op. ohvitseri) vaimusünnitus, vaid terve staabi kollektiivtöö.

Vaatleme nüüd, kuidas sünnib operatiivkäsu I osa koostamine.

Kell 19.05 lõpetas staabiülem juhtnööride andmise alluvaile. Võimalik on, et olenevalt tegevusest järgmisel päeval ilmnes vajadus eelkorralduste tegemiseks mõningatele väeosadele. Staabiülema ülesandeks on siis öelda op. ohvitserile, kellele korraldused tulevad saata ja mis asjus. Kõik eelkorraldused redigeerib op. ohvitser isiklikult ja annab allakirjutamiseks staabiülemale.

Saadess staabiülemalt juhtnöörid, asuvad ohvitserid tööle. Samaks ajaks peavad olema töövalmis vähemalt kaks kirjutusmasinat ja paljundusaparaat (sapiirovõi opalograaf või rodaator).

Põhimõtteliselt operatiivkäsu mustendit ei kirjutata.

Olles redigeerinud eelkorraldused (kui nende järgi oli vajadus) ja need ära saat-

nud, võtab op. ohvitser kaardi, brigaadi ülema otsuse ja diviisist saabunud direktiivi ja asub ühele masinakirjutajale ette ütleva op. käsku järgmiseks päevaks, kusjuures:

- brigaadi ülesande ja andmed naabrite tegevuse kohta võtab diviisi direktiivist;
- andmed vastase kohta ühes brigaadi ülema hinnanguga annab valmis punkti näol luureohvitser;
- manöövri idee, jõudude jaotuse ja ülesanded viimastele võtab brigaadi ülema otsusest, kusjuures annab neile (kui see peaks olema tarvilik) käskkirjale tarviliku redaktsiooni, kontrollib kaardil vahejooni, nimetusi jne.;
- suurtükiväe kasutamise kohta saab valmis punkti suurtükiväe ülemalt (kui see oli määratud); vastasel korral kokkuleppel staabiülemaga määrab ise kindlaks ülesanded suurtükiväele jne.;
- pionerite kasutamise kohta saab valmis punkti pionerkompani ülemalt;
- sidepunkti annab sidekompani ülem valmis kujul.

Ülesanded luureosadele (eskadronile ja lennuüksusele) redigeerib põhimõtteliselt luureohvitser ja soovitav on neid anda erikorralduse näol, sest luureüksused töötavad peamiselt ainult brigaadi ülema huvides. Kui aga peetakse vajalikuks brigaadi luureüksustest määrata osi väeosade korraldusse (osa luureeskadronist või üksikuid lende), siis need andmed peavad figureerima operatiivkäsus ja vastava punkti koostab luureohvitser.

Kui peaks olema vajadus operatiivkäsus anda üldiseloomuga ülesandeid üksustele või gaasi- ja õhukaitseks, siis jällegi vastavad punktid põhimõtteliselt peavad koostama eriteadlased. Op. ohvitser teeb seda ainult siis, kui brigaadi juhatuse juures vastavad eriteadlased puuduvad. Tavaliselt aga ei ole soovitav liialt koormata operatiivkäsku ja seepärast (nii poolla kui ka saksa sõjavägedes) korraldused gaasi- ja õhukaitse alal tehakse erikorralduste näol.

Muidugi on sarnasel viisil operatiivkäsu koostamine võimalik vaid siis, kui iga mees on oma kohal. Loomulik on, et sarnane töötamise meetod tuleks juba rahuajal vastavatele staabiohvitseridele sisse drillida.

Operatiivkäsu etteütlemise ajal võtab op. ohvitser teistelt kaastööliselt vastu

ainult neid „punkte“, mis on parafeeritud staabiülemalt, s.o. kannavad staabiülema initsiaale. Järelikult iga eriala ohvitser, olles koostanud oma „punkti“ op. käsu jaoks, esitab selle staabiülemale, kes sellele nõustub või mitte ja siis alles läheb see „punkt“ op. käsku. Seega operatiivkäsu koostamine sünnib staabiülema vahetu kontrolli all ja sellega välditakse hilisemad arusaamatused siis, kui käsk on juba trükitud.

Sarnane töömeetod on maksmas nii poola kui ka saksa väekoondiste staapides ja võin väita, et isegi täiesti juhuslikult koostatud staabid on võimelised välja laskma operatiivkäsu kahe tunni jooksul.

Operatiivkäsk sarnaselt koostatud, esitatakse ta brigaadi ülemale allakirjutamiseks ja selle järele asutakse ta paljundamisele.

Samal ajal, kui op. ohvitser dikteerib op.käsu I osa, koostab luureohvitser luure kokkuvõtte ja tagalaohvitser dikteerib teisele masinakirjutajale op.käsu II osa.

Operatiivkäsu II osa koostamine sünnib täpsalt samade põhimõtete kohaselt.

Põhimõte on, et operatiivkäsu I ja II osa peavad ilmuma üheaegselt.

Sarnaselt *organiseeritud staabitöö* juures operatiivkäsk kirjutatakse brigaadi ülemalt alla kell 21.00, s.o. kõrgemalt juhtimise instantsilt saadud käsu saabumise momendist kuni oma operatiivkäsu allakirjutamise momendini väekoondise ülemalt, kulus 3 tundi.

3. Käskude ja korralduste edasitoimeta- mine brigaadi staabist.

On operatiivkäsk alla kirjutatud ja paljundatud, siis on staap poole oma tööst teinud. Teine pool staabi ülesannetest seisab käskude laialisaatmises ja nende kättesaamise kontrollis.

Tekib küsimus: kes saadab käsud välja?

Meil on väljakujunenud kombeks, et käsud saadab laiali väekoondise sideülem, kas isiklikult või määrates selleks ühe oma üksuse koosseisu kuuluvatest ohvitseridest. Asun seisukohale, et sideülema või tema ohvitseride kasutamine käskude laialisaatjana pole otstarbekohane ja on isegi kahjulik. Sideülema ülesanded lahingulukorras on kindlakujulised. Tema kannab vaid selle eest vastutust, et kasutada olevad side-

vahendid funktsioneeriks, et nende teenimine sünniks korralikult ja et oleks side alluvate juhtimisastmetega. Käskude ja korralduste laialisaatmine tema kompetensi ei kuulu.

Tavaliselt sünnib operatiivkäskude laialisaatmine virgatsitega, ükskõik kas nad liiguvad jala, ratsa või mehhaanilistel liikumisvahenditel.

Operatiivkäskude edasiandmine telefoni-, morsetelegraafi- või raadioteel pole ainult mittesoovitav, vaid on isegi keelatud — arusaadavalt põhjusil.

On olukordi, kus lubatakse Hughes telegraafi teel edasi anda kõrgema väekoondise ülema otsus alluvale väekoondise ülemale, seks, et anda viimasele võimalus kiiremaks tööleasumiseks. Kuid see on lubatud ainult väekoondiste vahel. Brigaadi juhtimisastmel ei tule see moodus kõne alla. Järelikult, brigaad saadab oma operatiivkäsud laiali virgatsite abil.

Nagu eestoodust selgus, ei ole otstarbekohane sideülema koormamine ülesannetega, mis tegelikult tema kompetensi ei kuulu. Järelikult, väekoondise staabis peab olema eri isik, kes korraldab käskude laialisaatmist ja võtab tarvitusele abinõud nende õigeaegseks kohalejõudmiseks. Selleks ametiisikuks väekoondise ja käesofeval juhtumil ka brigaadi staabis on n.n. ohvitser-ekspediitor. Ei ole tähtis, et nimetatud ohvitser oleks K.S. ohvitser. Tema ülesandeid võib täita iga riivist võetud ohvitser.

Ohvitser-ekspediitori käsutusse kuuluvad kõik väekoondise staabi juures ja väeosadest staabi juurde saadetud virgatsid. Temal peavad olema alati käepärast järgmised andmed:

- tabelite näol, kellele tuleb saata operatiivkäsu I ja II osa;
- kus asuvad väekoondise ülemale alluvate väeosajuhatajate komandopunktid;
- teed ja nende seisukord väekoondise ülema K. P.-st alluvate väeosajuhatajate komandopunktideni;
- kus asuvad tema käsutuses olevad virgatsid, s. o. kes on teel, kuhu, millal pidi jõudma määratud punkti, millal peaks jõudma tagasi ja kes on praegusel momendil vaba.

On arusaadav, et ohvitser-ekspediitor peab olema informeeritud ka olukorrast. Tema käest käib läbi terve operatiiv-iseloomuga kirjavahetus. Tema määrab kindlaks, missuguses järjekorras üks või teine dokument tuleb edasi saata ja missugusel

teel. Ükski dokument ei pääse temast mööda. Kõikide dokumentide jaoks peab ta üldist registrit.

Ajal, mil staabis on käimas kibe töö operatiivkäsu I ja II osa koostamise alal, ohvitser- ekspediitor:

- teeb ülevaatusse virgatsite,
- kontrollib nende liikumisvahendite seisukorda,
- määrab juba ette ära igale ühele liikumissuuna ja marssruudi,
- valmistab ümbrikud käskkirjade jaoks ja siis ootab kuni käskkiri ilmub paljundusmasina alt. On käskkiri tema käes, registreerib ta, paneb ümbriku ja saadab juba varem kindlaksmääratud virgatsiga minema. Kogemused näitavad, et sarnaselt organiseeritud operatiivkäsu laialisaatmise toiming ei võta aega üle 10 minuti.

Kui arvestada operatiivkäsu paljundamiseks 15 min. ja nende laialisaatmise toimingule 10 minutit, siis väljub operatiivkäsk brigaadi staabist kell 21.25.

Kordan veel kord, et see aeg (3 tundi 25 min.) on maksimaalne, mis brigaadi juhatusele vajalik otsuse võtmiseks, operatiivkäsu koostamiseks ja laialisaatmiseks. Mida rohkem brigaadi staabi ohvitserid on koos töötanud, seda kiiremaks muutub operatiivkäskude koostamine jne. Juba mõnepäevase hästi organiseeritud koostöö tulemusena on võimalik käsuandmiseks vajalikku aega vähendada kuni ühe tunni võrra.

4. Käskude kättesaamise kontroll.

Käskude kättesaamise kontroll on kahekülgne. Iga üksuse, väeosa ja väekoondise ülem on kohustatud käsu kättesaamisest ette kandma sellele, kellelt käsu sai. Tehakse seda kas telegraafi, telefoni, raadio teel või saates vastava teate virgatsiga. Sellekohase ettekande sisu on tavaliselt järgmine: „Brigül VI. Nr. 64 saadud. Rügül 23.“

Omalt poolt brigaadi staabi ekspediitor-ohvitser, kellel juba varem oli välja arvestatud, mis ajal üks või teine väeosa pidi operatiivkäsu kätte saama, jälgib väeosade vastavate ettekannete saabumist ja kui selgub, et ühest või teisest väeosast ettekanne puudub või hilineb, siis asub ajaviitmata vastavate väeosaadjutantidega ühendusse ja nõuab seletust.

Lõpliku kontrolli teostab ekspediitor-ohvitser virgatsite tagasijõudmisel. Iga virgats on kohustatud tagasijõudmisel esitama kviitungi pakise üleandmisest adressaadile. Kviitungil on peamise väärtusega kellaaeg, millal pakis anti adressaadile üle.

Ära märkides oma tabelisse virgatsite tagasijõudmise ja operatiivkäsu üleandmise ajad, võtab ekspediitor-ohvitser oma tabeli ja läheb operatiivohvitseri juurde, kellele ette kannab, et väeosad jne. on saanud operatiivkäsu sel ja sel kellaajal.

Sellega lõpeb brigaadi staabi töö operatiivkäsu koostamise ja edasitoimetamise alal.

Kokkuvõte.

Kui meie nüüd kokkuvõttes vaataksime, millal eesnimetatud brigaadi operatiivkäsk jõuab rügementidesse, siis näeme järgmist:

Oletades, et brigaadi rinne käsuandmise momendil oli ca 15 km, siis kaugemast rügemendist ei või brigaadi staap asuda kaugemal kui 6—7 km. See on norm, mida tavaliselt arvestatakse vastavate sideüksuste liinimaterjalide koosseisude kindlaksmääramisel.

Järelikult virgats, välja sõites mootorrattal brigaadi staabist k. 21.25, võib jõuda kaugemasse rügementi umbes 15—20 minuti pärast, s. o. k. 21.45 peaksid kõigil rügementidel olema operatiivkäskud käes.

Kuna staabi töö rügemendis ei erine palju samast tööst brigaadi staabis, siis võime arvata, et kolme tunni pärast, s. o. 00.45, väljub rügemendi lahingukäsk. Kell 01.15 on see käsk pataljonis ja ca tunni aja pärast (k. 02.15) on kompaniülematel vajalikud korraldused käes. Seega kõik vajalikud korraldused jõutakse ära teha enne päeva töusu.

Ülaltoodust selgub, et ka hästi ja otstarbekohaselt organiseeritud brigaadi staabi töö juures, käsuandmise töö rügementides sünnib tavaliselt öösi. See on paratamatus, mida tuleb arvestada rügemendi juhtimisastmel teenivatel ametisikutel.

Hea koostöö ja rahulikkude töötingimuste juures väekoondise staabis on võimalik käsuandmise tööga rügementides umbes tunni võrra alata varem. Kuid see on ka kõik.

Eeltoodud ajaarvestusest selgus ka, et mida pikaldasem on juhi otsusevõtmine ja mida pikemad on operatiivkäskud, seda hiljem saavad

alluvad rügemendid vajalikud korraldused ja ümberpöördukt.

Siit järeldus — otsuse võtmine sündigu kiirelt, operatiivkäsud olgu lühikesed ja muidugi ka staapide töö olgu organiseeritud otstarbekohaselt.

Siin kerkib valgusele väekoondise staabi ülema isik. Temast oleneb staabi töö organiseerimine. Kuid siiski mitte täielikult, sest ka kõigil K. S. ohvitseridel on siin öelda oma sõna, Sel „sõnal“ võib olla väärtust vaid siis, kui nad staabi tööks on saanud drillipärase ettevalmistuse.

Minule võidakse vastu vaielda ja küsida, milleks üldse anda operatiivkäsku, kui sarnast? Teeme kõik korraldused üksikkorralduste näol? See on muidugi ka üks juhtimise meetoditest. Kuid sellel on terve rida halbu külgi. Kõigepealt üksikkorraldus on küll võib-olla sisult lühike ja ta üleandmine on hõlpsam ja kiirem. Kuid ainult siis,

kui ta määratud ühele mingisugusele ülema le. Kui aga samast korraldusest peavad olema informeeritud ka teised väeosaülemad (naabrid), siis tuleb neile saata või üle anda ära kirjad, mis samuti nõuab aega. Teiseks ei haara üksikkorraldus kogu teatavat tegevust tervikus, mille tõttu tuleb mitu üksteisele järgnevat ja üksteist täiendavat üksikkorraldust, mis arusaadavalt põhjusil koormab sidevõrku ja lõpptulemuseks pole võit ajas kuigi suur.

Seepärast näeme, et pole praegusel momendil sõjaväge, kus oleks operatiivkäskudest loobutud. Küll on püütud neid võimaluste piirides lühendada, tehes kõik kiirema iseloomuga korraldused üksikkorralduste näol.

Väekoondise staabi ülema otsustada jääb, mis tuleb liikuma või seisma panna üksikkorraldusega ja mis leiab kindlaksmääramist operatiivkäsu. Kõige selle juures ei tohi unustada a ja e l e m e n t i.

Lahingumasinate ja jõuvankrite juhtide psühhotehnilistest katsetest meie sõjaväes.

San. kolleitn. O. Palu.

Hiljuti teostati psühhotehnilisi katseid sõjaväes lahingumasinate ja jõuvankrite juhtide psüühilise tubliduse määramiseks. Katseid teostati Tallinna Linna Kutsevalikunõuande Büroo psühhotehnilise kabineti katsevahenditega.

Katsete eesmärgiks oli: 1) välja töötada kutsetegevuses tähtsate vaimsete võimete katsetamise viisid ja võimete hindamise normid, 2) selgusele jõuda, kuivõrd hästi võimaldab psühhotehniline katsetamine eristada tublisid tööjõude nõrkadest.

Tarvitusele võetud katsesüsteemis katsetati:

- 1) mehaanilist mälu;
- 2) loogilist mälu;
- 3) tähelepanu kontsentratsiooni võimet;
- 4) tähelepanu jaotuse võimet;
- 5) üldintelligentsi;
- 6) tehnilist intelligentsi;
- 7) käeomadustest: a) mootorsete impulsside kiirust, b) käekiirust, c) käe osavust, d) käerahu ja kindlust, e) kahekäe koostöö võimet;
- 8) reaktsiooni kiirust nägemis- ja kuulmisärritusele;

- 9) reaktsiooni stabiilsust;
- 10) impulsiivsete liigutuste valitsemise võimet ja
- 11) silmamõõdu täpsust.

See katsetamissüsteem on võrreldes välistmaal tarvitusele võetutega võrdlemisi lühike ja lihtis, kuid siiski küllaldane selleks, et tõestada psühhotehniliste katsete praktilist tähtsust sobivate isikute valikul vabanevatele kohtadele esijoonel sõjaväe mehhaniseeritud ja motoriseeritud üksustes.

Katsete üldtulemusena võiks märkida, et eestlased eesmainitud vaimsete võimete tugevuse poolest asuvad esireas võrreldes teiste rahvaste võimetega, ja teiseks, et katsetatud grupp sõjaväelasi on keskmiselt paremad kui Tallinna Linna Kutsevaliku-nõuande Büroost läbikäinud hulk eraautojuhte.

Meil sõjaväes tarvitusele võetud psühhotehniliste katsetusviiside -testide ja katseülesannete üksikasjalik loetelu viiks liialt pikale, seepärast piirdun katsete üldjoonelise kirjeldusega ja katsetulemuste keskmise (50%) hinnangu märkimisega.

Mehaanilise mälu tegevuse määramiseks loeti ette 12 kaheastmelist arvu, mee-
lejäänud arvude hulga järele otsustati mälu
tegevuse üle. Keskmiseks — 50-protsendi-
liseks — resultaadiks oli 5 arvu. Nõrgim
resultaat 1 arv, parim resultaat 9 arvu.

Teises mehaanilise mälu katses loeti ette
12 sõna; keskmiseks resultaadiks oli 7 sõ-
na, nõrgim resultaat 1 sõna, parim resul-
taat 10 sõna.

Loogilise mälu määramiseks loeti ette
18 sõnapaari. Katsealused pidid mee-
le jätta, missugune sõna missuguse sõnaga
oli paaris. Sõnapaarid on valitud nii, et
nende sõnade loogilise sideme leidmine
kergendab meelejätmist. Keskmiseks re-
sultaadiks oli 10 sõna. Nõrgim resultaat 0
sõna, parim resultaat 17 sõna.

Üldise intelligentsi taseme määrami-
seks kasutati ainult kahte testi. Üheks oli
analoogiate test; siin katsealusele on antud
30 ülesannet. Igas ülesandes on kolm sõna.
Kolmandale sõnale tuleb lisada neljas sõ-
na nii, et nad moodustaksid sõnapaari,
mille mõistete suhe oleks samasugune kui
eelmises kahes. Näiteks on antud kolm
sõna: lamp-valgus, ahi..., sõnale ahi tu-
leb lisada sõna soojus; nii saame sõnapaari
ahi - soojus, mille suhe on samasugune kui
sõnapaaris lamp-valgus. Antud aja jook-
sul teostati keskmiselt 17 ülesannet. Nõr-
gim resultaat — 2 lahendust, parim resul-
taat — 30 lahendust.

Teises intelligentsi testis oli 12 ülesan-
net, mida tuli täita erijuhiste kohaselt.
Keskmiseks resultaadiks oli 7 õieti täidetud
ülesannet, kõige nõrgem resultaat 3 ülesan-
net, parim resultaat 11 ülesannet.

Tehnilise intelligentsi määramisel kasu-
tati kolme testi, mis võimaldavad hinnata
ruumilise kujutlusvõime suurust, pinna
kujudega kombineerimise võimet ja ese-
mete tundmist nende tehniliste joonestuste
järele. Need testid kujutavad enesest joo-
nestatud ülesandeid. Et nende kirjelda-
mine sõnades on võimatu, siis ei peatu ka
pikemalt nende juures.

Tähelepanu kontsentratsiooni uurimi-
seks kasutati modifitseeritud Toulouse'i
testi. Siin tuli katsealusel reastikku trüki-
tud ruudukeste hulgast maha kriipsutada
ainult teatavate tunnustega ruudukesi. An-
tud aja jooksul tehtud töö hulga järele ot-
sustatakse tähelepanu kontsentratsiooni tu-
gevuse üle. Keskmiseks resultaadiks oli
120 õieti mahakriipsutatud ruudukest.
Nõrgimaks resultaadiks oli 65, parimaks
resultaadiks 220.

Tähelepanu jaotuse võime määramiseks
kasutati järgmist testi: katsealusel tuli te-

ha korraga kahte tööd, nimelt: arvutada
kokku üheastmelisi arvusid katselehel ja
samal ajal kuulata katsetaja poolt ette-
loetavaid arvusid ning selle juures kokku-
lepitud arvude peale kokkulepitud kujul
reageerima. Hindamisele tuli kokkuarva-
miste hulk antud aja jooksul ja teiseks,
kuivõrd täpsalt reageeris katsealune ette-
toetud arvudele. Et saada jaotatud tähe-
lepanu juures tekkiva tööproduktiivsuse ja
täpsuse languse määramiseks võrdlusand-
meid, sooritas katsealune kokkuarvamisi
ka segamatult. Kokkuarvamiste produktiiv-
sus langes jaotatud tähelepanu juures hal-
vemal juhul kuni 48%, paremal juhul tõu-
sis isegi kuni 3%. Keskmiseks languseks
oli 18%.

Motoorsete impulsside kiirust mõõdeti
sellega, et katsealusel tuli teha pliiitsiga
paberile punktikesi nii kiiresti kui suudeti.
Antud ajavahemikus tehtud punktide arv
näitab mootorsete impulsside kiirust. Kes-
miseks kiiruseks oli 85 punkti. Nõrgemaks
resultaadiks oli 66 punkti, parimaaks —
116 punkti.

Käe kiiruse määramiseks katsealusel tu-
li teha kriipse ringidesse. Keskmiseks re-
sultaadiks oli 62 kriipsu. Nõrgemaks re-
sultaadiks 36, parim resultaat 90 kriipsu.

Käeosavust, käekindlust ja kahekäe
koostööd uuriti vastavate aparatuuride abil.
Märgiksime ainult käerahu ja -kindluse
puhul, et 95 katsealusest kahel oli vasak
käsi rahulikum ja kindlam, 15 — mõle-
mad käed ühevõrra kindlad ja rahulikud,
78 katsealusel parem käsi kindlam ja ra-
hulikum.

Silmamõõtu uuriti sel teel, et katsealus-
tel tuli poolitada jooni ja hinnata pikkusi.
Reaktsiooni kiirust uuriti D'Arsonvali
kronoskoobiga.

Üldhinnangu saamiseks katsealuse tubli-
dusest arvestati kõikide katsetulemuste
keskmine protsent. Katsetulemuste kesk-
mise protsendi järele liigitati katsealused
tubliduse järjekorda. Kõrgeimaks keskmiseks
oli 79%, madalaimaks keskmiseks 29%.

Liigitades katsealuseid tubliduse järele
viieks grupiks, hinnati väga headeks neid,
kelle keskmine protsent on 69 ja rohkem,
headeks neid, kelle keskmine protsent on
68—61, rahuldavateks neid, kelle keskmine
protsent on 60—48, osalt rahuldavateks
neid, kelle keskmine protsent on 47—41,
nõrkadeks neid, kelle protsent on 40 ja
vähem.

Nende resultaaside võrdlemine andme-
tega katsealuste tegeliku töötubliduse üle
andis väga hea korrelatsiooni (90%). Kõik

psühhotehnilistel katsetel nõrkadeks atesteeritud osutusi sellisteks ka tegelikus töös oma ülesannete juures. Nendeks olid vanemad, peatselt pensionile minevad isikud, mõned, kes varemalt olid alkoholilisi jooke tarvitanud ja mõned, kes perekondlikkude lahkkelide tõttu ei suuda küllaldaselt teenistuskohustustele anduda.

Nende andmete põhjal võib väita, et psühhotehnilised katsed on võimelised täitma nendele pandud lootusi sobivate isikute valikul töökohtadele.

Tulevikus antakse igale katsetatavale eraldi ülesanded, et võimalik oleks täpsalt jälgida igaühe võimeid psühhotehnilisel alal.

Jäeb ainult soovida, et asjast huvitatud asutused samme astuksid, et meil loodaks üldine riiklik psühhotehniline instituut, kus oleks ajanõuete kohaselt sisustatud psühhotehniline laboratoorium.

Esialgsete kavade kohaselt oleks instituudil ette nähtud kolm osakonda:

1. kutsevalikunõuande osakond, mille

ülesandeks oleks kutsevalikunõuande alg- ja keskkooli ning gümnaasiumi lõpetanud noortele ja tarviduse korral nendele õppekohtade leidmine;

2. koolipsühhopatoloogia osakond, mille ülesandeks oleks kooliõpilaste õppimisraskuste ja koolikorrade kohandamisraskuste põhjuste uurimine ja kasvatusnõuande ning arstlik ravi nende nähete vältimiseks;

3. kutsesobivuse ekspertiisi osakond, mille ülesandeks oleks sobivate isikute valik kutsealadele. Siin võiks sõjaväest katsetamisele tulla aspirandidid, ohvitserid-lendurid, allveelaevastiku meeskonnad, Auto-tangi rügemendi meeskond, autojuhid ja üldse kõik isikud motoriseeritud sõjaväeosadest, peale selle raudteevälituse personaalist vedurijuhid, politseist politseinikud jne.

Siin võiksid järelkatsetamisele tulla ka sportlased. Vastavalt nende anatoomilise füsioloogilise arenemisele.

Uudsusi välitelefoniasjanduses.

Kapten H. Deklau.

Kui võrrelda välitelefoniparaati väliraadiojaamaga, siis peame tunnistama, et pärast maailmasõda raadiojaamad on arenenud pidevalt ja arenevad veel praegugi, kuna telefoniparaadid on jäänud üldjoontes endisteks. Ainult kõige viimasel ajal on Ameerika Ühendriikides ilmunud telefoniparaat, mis küll põhimõttelt ei kujuta midagi uut, aga praktiliselt omab mitmeid parameisi. Pealegi on selle aparadi idee laenatud raadio alalt, nagu allpool näeme.

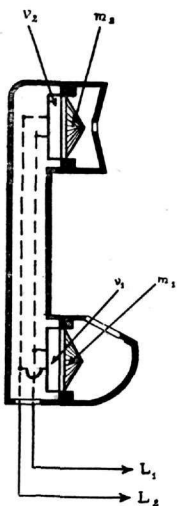
Minul oli võimalus saada prooviks 2 nimetatud aparati ja korraldada nendega rida katseid. Kuna aparati sobib kasutamiseks ka väliloludes, esitan selle kirjelduse ja katsete tagajärjed. Joonisel nr. 1 on ta asetatud meie induktor-välitelefoniparaadi peale, et anda ettekujutust tema suhtelise suuruse kohta.

Nagu näha, on ta võrreldes meie aparadiga kogult väga väikene. Ta kaalub kõigest 0,78 kg (induktor-välitelefoniparaat umbes 6 kg). Joonisest nr. 1 selgub ühtlasi, et aparati kujutab endast lihtsalt mikrotelefonitoru. Töötamise põhimõttelt pole siin midagi uut, on isegi mindud tagasi Belli

Joon. 1.

1876. a. põhimõtte juurde (vrd. Jalak, Väli-telefoniasjandus, peatükk III, p. 37), kus telefoneerimisel nii saatjaks kui ka vastuvõtjaks kasutati üht ja sama osa, nimelt telefoni. Ainult need osad on tehtud äärmiselt tundlikuks. Seejuures ei kasutata mitte harilikke telefone, vaid miniatuurvaljuhääldajaid. Üks neist täidab mikrofone osa, s. t. on saatjaks, teine — telefoni osa, s. t. on vastuvõtjaks. Mõlemad osad on ühendatud paralleelselt ja on täpsalt ühesugused.

Joon nr. 2

Joonisel nr. 2 on aparaat näidatud skemaatiliselt. V_1 on saatjateosa valjuhääldaja, V_2 on vastuvõtjateosa valjuhääldaja. Nende koosmembraanid on vastavalt m_1 ja m_2 . Samuti nagu Belli telefon ei vaja uus aparaat töötamiseks mingisuguseid patareiseid. Kuna Belli telefon headel tingimustel võib töötada kuni 5 kilomeetri kaugusele, töötab uus aparaat vabriku andmeil kuni 100 km kaugusele. Sellise ulatuse jaoks peaks küll olema ideaalsed püsivjuhtmed, aga harilikel püsivjuhtmeil võiks ta katta umbes 50 km. Aparaatidega

korraldasin järgmised katsed:

1. Püsivjuhtmeil. Võtsin mitme sõjaväe keskjaama kaudu 30 km püsivjuhtmeid, millele mõlemal pool otsas olid uued telefonid. Kuuldavus oli rahuldav ja kõne täiesti arusaadav. Võrdluseks ühendasin samadele juhtmetele 2 harilikku induktor-telefoniparaati. Kuuldavus oli umbes 25 prots. parem. Kui ühendasin endiste juhtmete ühte otsa hariliku induktor-telefoniparaadi ja teise otsa uue telefoni, siis uues telefonis oli kuuldavus väga hea, harilikus telefonis aga väga nõrk (vaevalt arusaadav).

2. Välikaabliga. Ühendasin 2 uut telefoni läbi 2×10 km kerge välikaabli (kaabel poolidel, lahti kerimata). Kõne oli kuulda nõrgavõitu, kuid oli veel täiesti arusaadav. Harilikkude väliaparaatidega oli kõne veidi tugevam (umbes 20 prots.).

Vedasin lahti 3,2 km kahejuhtmelist liini kerge välikaabliga, kusjuures kaabel asetati maha. Kuuldavus kahe uue telefoniga oli hea, kõne täiesti puhas ja arusaadav. Kahe hariliku väli telefoni aparaadiga oli kõne veidi tugevam. Kui tegin sama liini (3,2 km) ühejuhtmeliseks, olid tagajärjed ligikaudu samasugused.

3. Väljakutse. Nagu kirjeldusest nähtub, puuduvad uutel telefonidel väljakutseabinõud. Kui liin on lühike (näit. 1—2 km) ja eriti, kui liini teises otsas on harilik telefoniaparaat, on kõne sedavõrd tugev, et kostab üle terve toa. Väljakutseks võtsin abiks vile, millel oli umbes samasugune helisagedus kui foonilisel väljakutsel ja vilistasin uue telefoni mikrofoniosasse. Mitmesugustel kaugustel ja katsetel oli selline väljakutse üldiselt tugevam, kui väljakutse kahefooni- lise aparaadi vahel samasugustes tingimustes. Kuna uue telefoni torus on ruumi, on võimalik väljakutsevile ehitada torusse. Samuti peaks olema võimalik temasse monterida elektro-mehaaniline väljakutse.

4. Kõnede salajus. Kuna uued telefonid töötavad väga nõrkade vooludega, siis võis oletada, et on raske kõnepüüdejaama nende abil peetud kõnesid kinni püüda. Ehitasin 0,5 km ühejuhtmelist liini, mille läheduses seadsin üles kõnepüüdejaama. Liini külge ühendasin vaheldumisi foonilised väli telefoni-aparaadid ja uued telefonid. Esimeste abil peetud kõned olid kõnepüüdejaamas mitu korda tugevamini kuuldavad kui uute telefonidega peetud kõned. Eemaldades järkjärgult kõnepüüdejaama baasid liini maasühendustest, kadus kõnepüüdejaamas teatavas kauguses uute telefonidega peetud kõne, kuna väliaparaatide abil peetud kõne veel kostis.

Võttes kokku katsete tulemused, näeme, et uued telefonid omavad järgmisi paremusi: töötavad elementideta, on kaalult kerged ja kogult väikesed ning tagavad peetud kõnede saladust rohkem kui senised aparaadid. Puudusena võiks mainida, et praegusel kujul neil puudub väljakutse. Seda puudust peaks saama kõrvaldada, sest foonilise väljakutse juurdemonteerimine ei tekita raskusi ning ei tee aparaati kogult ja kaalult märgatavalt suuremaks. Kasutamiseks välioludes peaks neid varustama vastava kandekotiga (kastiga). Eriti kaaluv on asjaolu, et uued aparaadid töötavad elementideta — see on tähtis mitte ainult töötamise mõttes sõjaolukorras, vaid ka mainitud aparaatide hoidmise mõttes sõjatagavarades. Teatavasti ei saa elemente üle paari-kolme aasta hoida sõjatagavaras ja neid tuleb alatiselt värskendada, mis seotud kulude ja raskustega.

Näib, et vastupidavuse poolest uued telefonid ei ole õrnemad praegustest, kuid pikema katsetamiseta on raske selle kohta midagi kindlat ütelda.

Uue põhimõtte kasutamisevõimalused meie oludes:

1. Eelposti telefonina — sel puhul võiks ära jääda toru ja mikrofoniosa. Järele jääb ainult telefoniosa, nii et säärane telefon oleks kogult ja kaalult hoopis väike.
2. Eesliini telefonivõrgus, kus kõnede pealtkuulamise oht on kõige suurem. Nende aparatuuride ühendamine fooniliste kommutaatorite külge ei tekita mingisuguseid raskusi (väljakutsekohta vt. eespool p. 3). On soovivat

varustada ka foonilist kommutaatorit uut tüüpi telefoniga.

3. Veel on võimalik kasutada uut põhimõtet eriotstarbeks, näiteks sõjaläevadel, kaugekõnede aparatuuride jaoks väekoondiste staapides, mitmesuguste luureaparatuuride juures jne.

Kokku võttes peab tunnustama, et uus põhimõte annab võrreldes endiste telefoniaparatuuridega kaaluvaid paremusi ning väärrib seetõttu põhjalikku katsetamist ja proovimist.

Veel viimastest üleriiklikkudest ratsavõistlustest.

Toimetus avaldab käesoleva kirjutise ja lisades selle lõpu väljavõttena olulisemaid mõtteid ühest varem saabunud kirjutisest möödunud üleriiklikkude ratsavõistluste korralduse kohta, loeb sellega mõttevahetuse kõne all oleval teemal lõpetatuks.

„Sõduris“ nr. 37 on „K“ poolt avaldatud artiklis kaunis objektiivselt juhitud tähelepanu pealtvaataja seisukohalt mõningatele puudustele viimaste üleriiklikkude ratsavõistluste välises korralduses. Neid väiteid püüab „V. S.“ „Sõduris“ nr. 42 parolüseerida, süüdistades „K.“ asja pealiskaudses vaatlemises, kusjuures ise püüab vaadelda „K.“ artiklis toodud mõtteid pisut sügavamalt, et asja selgitada igakülgsest. Asja igakülgse selgitamise asemel satub „V. S.“ aga kahjaks tegema ainult etteheideid võistlustest osavõtjatele ja ohvitseride ratsakursuste lõpetajatele ning nendib, et meie ratsasport on arenenud ainult ja eranditult välise fassaadi jaoks ja pole temale senini suudetud leida (15 a. jooksul — minu märk.) läbilöövat sisu ega vormi.

Seistes ratsaspordile lähedal toon vääramiste vältimiseks allpool mõningaid seisukohti, milliseid „V. S.“ liiga ühekülgne artikkel ei selgita:

1. Artikli algul nendib „V. S.“, et asja möödunud ratsavõistlused olid mõeldud ratsaspordile uue aluse panemiseks üleriiklikus ulatuses (minu harvend.). Pean tähendama, et ratsavõistluste määrustes, samuti ka võistluste enese käigus ei olnud juttugi mingisugusest uuest alusest, vaid kõik toimus endiste üleriiklikkude ratsavõistluste määruste ja kavade kohaselt, välja arvatud mõned väikesed, mittepõhjanevad muudatused. Möödunud ratsavõistluste mää-

rustes „Üldreegli“ II lõigus loeme: „Võistluste korraldamise eesmärgiks on arendada huvi hobuseasjanduse ja ratsasõidu vastu, jälgida hobuste võimeid ja vastupidavust, ergutada ratsasporti, anda ülevaade meie hobuse- ja ratsaasjanduse arengust ja ratsaväelisest väljaõppest.“ Ülalnimetatud tsitaadis väljendub võistlusi korraldanud üldjuhi eesmärk ja seda eesmärki on taotletud ka kõikide eelmiste ratsavõistlustega. Sellepärast ei saa nõustuda „V. S.“ väitega uute aluste suhtes.

Igas spordis, nii ka ratsaspordis, annavad sellele suuna ja eesmärgi vastavad määrused ja eeskirjad, mille järgi teatavat spordiala arendatakse. Meil on eesmärk juba kujunenud (mõtlen siin ratsasporti) ja see eesmärk on fikseeritud vastavates määrustes. Avalik võistlus on tehtud töö kokkuvõtte, on selle töö kontrollikatses, kus ka laiemad ringkonnad võivad näha ja hinnata tehtud töö tulemusi. Kui meil puudunuks senini meile sobiv ratsaspordi eesmärk ja sisu, seda vähem oluiks õigus esineda meil n. ö. kobamisi, sihti otsides, avalikkuse ees. Oleks liiga julge arvata, et publik 100%-lt ei avasta välise fassaadi taga sihitust, tühjust. Või loodeti selle sisu ja vormi määramist pealtvaatajate poolt?

2. Süüdistada ohvitseride ratsakursuse lõpetajaid sportliku arusaamise puuduses, ei ole õige. Ohvitseride ratsakursus, kui ka igasugune teine kursus ei suuda anda 8—10 kuuga seda, mida inimene peab õppima aastaid, käesoleval juhul hobuse võimete täpsat tundmist ja nende arendamist maksimumini. „V. S.“ on unustanud, et oskuse ja vilumuse annab tegelik praktika. Aastakümnete jooksul pideva harjutusega ja korraliku hobumaterjaliga saavutatakse

sega, mida „V. S.“ nõuab hiljuti lõppenud ohvitseride ratsakursuse lõpetajailt. Ka ei võimalda meie ohvitseride teenistuse iseloom tegelda ainult ratsaspordiga. Ei või ka seepärast nõuda kursuse lõpetajailt nii ruttu individuaalpositsiooni sadulas istumisel.

3. „V. S.“ imestab, et Riigihoidja kapa võistlustel langes osa meeskondi välja. Kui jälgida rahvusvahelisi ratsavõistlusi, siis on see harilik nähe, et sellistel võistlustel langeb välja 1 kuni 2 meeskonda, kuigi seal esinevad rahvusvaheliselt tunnustatud sõitjad ja hobused. Seda enam on see arusaadav meil.

4. Mis puutub võistluste tagajärgede otsekohesesse teatamisse, siis leian, et see võistluste enda kui ka publiku seisukohalt on vastuvaidlematult tähtis. Selle mitte-läbiviimise põhjusteks ei saa olla tagajärgede arvestamise instantsid. Kui tagajärgede otsene teatamine pärast vastava võistlusnumbri täitmist on teostatav näit. Tartus ratsarügemendi ja suurtükiväe grupi võistlustel, siis peaks suudetama seda teha ka üleriiklikudel võistlustel, kuna võistluste üldjuhi poolt antud korraldused seda võimaldasid.

5. Kukkumisi siduda sõidu süsteemiga on vist asjatu, sest kukkuda võib ka ilma süsteemita. Kukkumine, nagu „V. S.“ ise väga õieti väidab, on sõitja puhtindividuaalne küsimus, kuid selle põhjuseks ei saa nimetada ainult sõitjate vähest treeningut või närvilisust. Maailmas pole olnud ega saa kunagi olema säärast ratsasportlast, kes vaatamata sõidu süsteemile ja igasugustele positsioonidele ei oleks sadulast kukkunud. Arusaadavalt jääb maksmata tõsiasi, et kukkumiseks väiksem riisiko on sellel, kel suurem vilumus ja sõidu praktika.

Hobuse tõrkumise puhul arusaadavalt osa süüst langeb sõitjale, kuid teiselt poolt on siin süüdi ka hobune. Hobune, kes eeltreeningul näitas suurepäraselt vormi ja täitis tõrkumata eelkatsed, tõrkus Tallinnas pidevalt või ühel päeval tõrkus, kuid teisel päeval tuli kohale. Tõrkumise tegureid võiks nimetada palju: võõras ümbrus, tallid, plats, takistused, pealtvaatajad, orkester jne. Tavaliselt arvestatakse rahvusvahelisse klassi kuuluvate hobuste poolt tehtud vigadest umbes 50% hobuse süüks.

„V. S.“ võrdleb meie üleriikl. ratsavõistlusi umb. samal ajal Aachenis peetud rahvusvaheliste ratsavõistlustega ja kokkuvõttes näitab, et meie ratsavõistluste takistuste kõrgus oli madalam kui eelmistel võistlustel, millest allapoole minna enam ei

saa, kusjuures seab kõrvuti meie jahivõidusõite Aachenis peetud takistussõitudega. Siin pean tähendama:

a) Aachenis rahvusvahelistel ratsavõistlustel jahivõidusõite (Jagdrennen) üldse ei olnud.

b) Jahivõidusõit (Jagdrennen) oma iseloomult ei ole üldse võrreldav takistussõiduga (Jagdspringen), nagu seda „V. S.“ teeb. Takistussõitude raskust ei hinnata ainult takistuste kõrguse järgi, vaid põhjanev on sõidutee pikkus, takistuste vahekaugus, takistuste iseloom, järsud pöörded ja nurgad jne., mis kõik tunduvalt raskendavad hobusel takistuste võtmist. Meil näiteks on hobuseid, kes ületavad vabalt kõrguse 150—170, kuid siiski need hobused ei kuulu veel rahvusvahelisse klassi.

c) Aachenis takistussõidul sõjaministri nimelisele auhinnale ületas ainult üks sõitja kõrguse 210 ja sedagi peale kolmekordset ümberhüppamist, kusjuures ümberhüppamisel takistuste kõrgust tõsteti kolm korda, s. o. kolmandal korral 210-ni (I ümberhüppamisel võttis osa 7, II — 5 ja III — 2 sõitjat), s. t., et maailma parimate seas leidis ainult üks hobune, kes ületas kõrguse 210.

d) Aachenis, kus võistlesid maailma parimad hobused ja 116 ratsasportlast (73 välismaalast ja 43 sakslast) 12 rahvusest, oli ühes raskemas takistussõidus kõrgus 160 (Reinhold-Preis Jagdspringen), mille läbistas ainult üks sõitja 0 punktiga.

Arvesse võttes seda, et Aachenis esinesid maailma parimad sõitjad ja hobused ning võrreldes viimastega meie ratsavõistlustel tarvitatavaid hobuseid, kes ei küüni üldse rahvusvahelise klassini, oli siiski meie takistuste kõrgus 135 Saksamaa 160 vastu. Seega vahe ei olegi nii kohutavalt suur.

Minu arvates meie rahsavõistluste üldjuht ei kavatsenud esitada võistluste kaudu meie minimaalseid, vaid praegu saavutatavaid maksimaalseid võimeid. Meie miinimum võiks olla 105—110.

Igasugune sport, seni kui ta tegeleb oma maa piirides, ei nõua suuri kulusid. Kui ta aga pöördub väljaspoole rahvusvahelisse ulatusse, muutub ta kulukaks. Kui ratsasportlastel olnuks kasutada ettevalmistamiseks säärased summad nagu mõnel teisel spordialal, siis oleks ka tulemused teissugused. Mõtlen siin eeskätt meie hobumaterjali, mille parandamine minu arvates on peamine nõue paremate tagajärgede saavutamiseks.

6. Stiilse ja džentlmenliku sõidu kohta võin tähendada nii palju, et võistluste pro-

gramm lubas teha teatava arvu tõrkeid, ja võistleja, kui ta mitte lubatud tõrgete arvu ei ületanud, oli sunnitud edasi sõitma, sest mängus ei olnud mitte sõitja kui isiku, vaid ka väeosa au. Sõitja pidi võistleva n. ö. „kuni surmani“, sest võistleva üksuse üldtagajärjed andsid väeosa paremuse järjekorra. (Võistl. määruste art. 18).

7. Võistluste tingimuste muutmine oli lubatud võistluste määrustes (Võistl. määruste art. 4). Kui tingimuste muutmine või muuta tahtmine oli lubatud piirides, siis selle vastu ei saa midagi olla. Kuid iga-sugune muu tingimuste muutmiseks mõju avaldamine või selle katse on arusaadavalt lubamatu.

Kokku võttes leiame, et mitte vale suuna taotlemiseks ja eranditult välise fassaadi jaoks ei ole meie tegelikud ratsasportlased oma hinge, oma tervist sellele spordile andnud, vaid oma parima arusaamise juures seda sporti, vastavalt võistluste üldjuhi poolt antud suunale, arendanud ja katsunud teda viia rahvusvahelise tasapinnani, niipalju kui meil kasutada olevad võimalused seda on lubanud.

Julgen loota, et see ohvitseride ratsakursustel külvatud seeme kord jõudsasti areneb siis, kui saame hea hobuse, kellele ei ole võimalik meie ratsaspordi arendamine rahvusvahelise tasapinnani. Võib-olla „V. S.“ tuleb siis arusaamisele, et ratsaspordi kõrgtasemeks on vajalik mitte ainult ratsasõitjat, vaid ka head hobust, ning ei püüa siis seda arengut põhjendada jällegi mingisuguste uute aluste avastamisega ja asja „igakülgse selgitamisega“.

Ratsasportlane.

Kuigi möödunud üleriiklikke ratsavõistlusi tuleb lugeda kordaläinuteks, ei saa siiski jätta tähelepanu juhtimata ka mõnele vähemale asjaolule, mille kõrvaldamine võiks tunduvalt kergendada eeskätt paremate tulemuste saavutamist.

1. Üheks häirivaks nähteks on seni olnud asjaolu, et võistluste kavad on saadatud alati osavõtjatele liiga hilja kätte. Need peaksid olema vähemalt 4–6 kuud enne võistlusi osavõtjail käes. Kuigi võistleja teab, mis ajal ligikaudu võistlused aset leiavad ja millistel aladel võisteldakse, ning valmistub nende vastu — ometi kavade saabumisel võivad osutada võistluse tingimused niivõrd rasketeks, mis ei võimalda temal osavõttu.

Eriti meeltekibestavaks on veel nähe, kui 2–3 päeva enne võistlusi muudetakse võistlustingimusi.

2. Üheks põhjuseks, miks meie võistlejad vaid väga keskpäraseid tulemusi saavutavad, on plats, millel võistlusi peetakse.

Takistussõidu plats Tallinna hipodroomil on väga halb — tükati muru, siis liiv ja augud. Plats nõuab tingimata korraldamist. Samuti ka eelsõidu plats tuleks puhastada kividest ja mättad ning kraavid sealt kõrvaldada.

Eelsõidu platsi suhtes oleks soovitav, et seal oleks: a) iga meeskonna jaoks telk; siis kaoks palitute, hobusetekide, sadulate jne. vedelemine platsil vihma käes; b) plats peaks olema piiratud lattaiaga, et eraisikutele takistada seal käimist, mis tunduvalt segab tööd; d) platsil peaksid olema korralikumad takistused ja e) väljakäigu-koht.

Takistussõidud ei olnud just õnnelikult koostatud: laiad takistused olid asetatud üksteise järele lühikestele vahedele ja kurvetele.

Takistussõidu koostamine nõuab suurt praktilist vilumust. Selle skeemi ei tohi koostada rohelise laua taga, vaid platsil endal, eriti kui võistlusplats on halb. Harilikult takistussõidu koostaja seab samad, kuid madalamad takistused üles ja sõidab nad isiklikult läbi, et tegelikult näha, kas see on kõlvuline. Järgnevalt tuleks võistlustee ära mõõta ja takistuste asukohad ära märkida; võistluspäeval jääks siis ära aegviitev võistlustee pikkuse mõõtmine ja takistuste ümberpaigutamine.

Ka galopitee oli kolmest kohast liiga pehme ja kolmes kohas oli kaevatud labidaga à 3 renni selleks, et traaviteelt vett ära lasta. Rennide tõttu oleks võinud tulla raskemaid õnnetusi kui need kõõluste venitamised, mis nüüd aset leidsid.

3. Ka jätsid palju soovida takistused ise. Maksab ju põhimõte, et võistlustel ei tohi hobune takistuse mahaajamise tõttu ennast vigastada takistuse raskusest. Võistlustel lati nime kandvaid takistusi ei saa nende jämeduse tõttu lugeda latiks, vaid pigemini küll palgiks.

Tänavu kevadel Helsingis toimunud põhjamaade-vahelistel ratsavõistlustel olid lattide asemel küll palgid, kuid ainult välise kuju järele. Tegelikult olid need palgid plekist ja pealegi veel osade kaupa koos. Müüride ülemised osad olid väikesed ja valmistatud vineeritaolisest õhukest materjalist. Sügisestel Riia võistlustel olid jällegi 4 osast kokkupandavad jämedad latid, kuid seest õõnsad.

4. Raiumisvõistlus sellisel kujul nagu ta möödunud võistlustel toimus Tallinnas, ei

anna selget pilti võistleja mõõgakäsitamisoskusest. See oli mingisugune ratsastamise ja raiumise võistluse segu. Raiumise eesmärk on lühikese ajaga võimalikult rohkem märke tabada. Pole mõeldav, et eskadron või rühm läheb rünnakule ja iga mees võib rünnakuväljal keerutada ning vastast taga ajada nagu võistlejad seda tegid Tallinna hipodroomil.

Raiumise võistlus tuleks korraldada eeldusega, et raiuja kujutab endast ahelikus olevat meest ja võimalikult kiiremal käigul tabab rohkem märke. Seega tuleks raiumise objektid panna tihedalt — nii et mõök kogu aeg on pidevalt tegevuses.

Möödunud võistlustel võistlejad raievitsade vahel hoidsid mõõka isegi õlal. Raiumise teele tuleks panna lahinguväljal esinevaid takistusi, millest võistleja hobune peab üle hüppama. Siis saaks näidata kiiret ja osavat mõõga käsitamist.

5. Et jahivõidusõit võistluselana möödunud võistlustel esines, siis on see kiiduväärt. Selle ala puudusena tuleks siinkohal mainida takistuste lühidust. Jahivõidusõidu takistused peavad olema vähemalt 10 m pikad, et vältida õnnetusi. Lühikeste takistuste juures, nagu nad möödunud võistlustel olid, tekib takistuse juures kuhjumisi, millest olid tingitud ka õnnetused.

A. P.

Püssigranaadipilduja N. Venes.

1. Üldist.

Tulesüsteemi kandvaimaks teguriks jala väes, eriti kaitsel, on veel praegugi raske ja kergekuulipildujatuli. Seda toetavad täpsuskütid ja laskurid, hävitades väikseid, väga lühikeseks ajaks ilmuvaid märke. Kuid maastik ei ole alati soodus klp. ja püssi edukaks kasutamiseks, sest ikka leidub kohti, kuhu nende relvade tuli oma lameduse tõttu ei ulatu, näit. põikkraavid, trehtriangud, kaevikud, künkatagused maaalad jne. Niisugustes kohtades varjuva vastase elavjõu vastu kasutatakse järsu lendjoonega relvi ja nimelt: üsna lähedatel kaugustel — käsigranaate, keskmistel kaugustel — püssigranaate.

Maaülemasõja päevil ja pärast seda tarvitatati varvaga (sabaga) püssigranaate, mis väljalaskmiseks sõjapüssist vajasis erilist padrunit; nende granaatide lennukaugus oli väike (150 m) ja hajumus väga suur.

Uuemal ajal on konstrueeritud eriline seadise — püssimüüser¹⁾, mis asetatakse püssi otsa. Granaate lastakse müüserist harilikult lahingupadruni gaaside surve abil; suurema lennukauguse saavutamiseks kasutatakse erilist lisalaengut, mis kinnitatakse granaadi põhja külge.

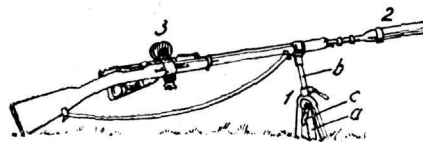
Püssigranaadipilduja kasutamisele on pööratud N. Venes suurt tähelepanu. Eeskirjades ja käsiraamatutes rõhutatakse püssigranaadipilduja käsitlemist ja kasutamisoskuse vajadust; sellekohasele väljaõppele esitatavad nõuded on võrdlemisi suured. Iga

laskurirühma koosseisus on üks granaadipildurite jagu (3 granaadipildujat). Võrreldes teistes riikides tarvitusel olevate relvadega, N. Vene püssigranaadipilduja oma omadustelt (eriti granaadi lennukauguselt — 850 m) püsib tähelepandaval kohal.

2. N. Vene püssigranaadipilduja ja püssigranaat.

Djakonovi süsteemi püssigranaadipilduja,²⁾ 1930. a. mudel (joon. 1), kujutab enesest harilikku sõjapüssi, mis on varustatud harkjalaga, müüseriga ja nurgamöödjaga. Relva kaal komplekselt on 8,2 kg.

Harkjalal on toeks püssi esiosale ja tema abil on võimalik reguleerida ning stabilisena hoida püssi suudmeosa kõrgust; ta kaalub 2,256 kg.

Joon. 1.

N. VENE PÜSSIGRANAADIPILDUJA.

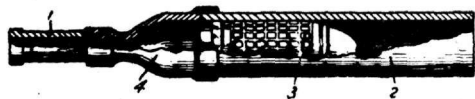
1 — harkjalg (a — toe välistoru, b — toe sisestoru, c — põikside pidur), 2 — püssimüüser, 3 — nurgamöödjaja.

Müüser (joon. 2) moodustab toru, millest granaat välja heidetakse; ta kinnitatakse

¹⁾ Lühendamise mõttes edaspidi nimetatud „müüseriks“.

²⁾ Lühendamise mõttes edaspidi nimetatud „granaadipildujaks“.

püssiraua otsa täägi asemel. Müüstri õõnes on 3 vintsoont, soonelise osa pikkus on 224 mm. Müüstri kaliiber on 40,8 mm, kaal 1,392 kg.

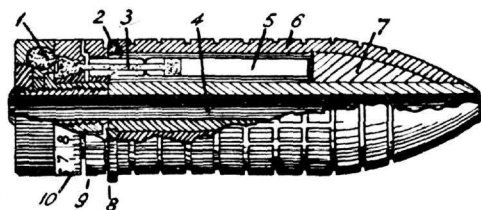
Joon. 2.

PÜSSIMÜUSER.

1 — kaelus, 2 — toru, 3 — granaat, 4 — ühenduskann.

Nurgamõõtja abil antakse relvale nõutav tõstenurk; ta kinnitatakse püssi külge kaeluse abil sihikuraamist tagapool. Nurgamõõtja jaotised on kraadides; ta kaalub 0,648 kg. Viimasel ajal võetakse tarvitusele uut tüüpi nurgamõõtja, mis on varustatud seadisega ka horisontaalseks sihtipanekuks.

Granaadipilduja granaat (joon. 3) kuulub aegsüütajaga granaatide hulka ja lõhkes des (soovitav lõhkemise kõrgus õhus 3 m kõrgusel) annab kuni 350 teraskildu, tabamisohu raadiusega kuni 300 m. Granaat koos kattega kaalub 360—370 g, sellest lõhkeaine kaalu 50 g. Granaadi teraskere põhja-

Joon. 3.

PÜSSIGRANAAT.

1 — täiendav laeng, 2 — põhi, 3 — viivitaja, 4 — keskтору, 5 — detonaator, 6 — kere, 7 — lõhkelaeng, 8 — põhja juhttapp, 9 — süütaja ketas (taldrik), 10 — süütajarõngas.

osa serval on 3 juhttappi, mis liiguvad müüstri õõne soontes ja panevad granaadi keerlema selle pikitelje ümber, mistõttu säilitatakse granaadi lennustabiilsus õhus. Süütajarõnga jaotised (3 kuni 12) tähistavad aega sekundites, mil granaat lõhkeb pärast väljalaskmist. Harilikus olukorras, s. o. pakendis, granaadi ees- ja tagaosad on kaetud tinakattega, mis kaitseb granaati niiskuse eest ja mis eemaldatakse ainult vahetult enne laadimist.

Laskmisel püssikuul, läbides püssiõõne ja granaadi keskтору, sulgeb viimaselühikeseks ajaks. Kuumad rohugaasid tungivad müüstri ühenduskannu, lükkavad granaadi kohalt ära ja süütavad rõngakujulises siidkotikeses asu-

va täiendava laengu (kaalub ligik. 3 g), mis tõttu suureneb tõuge granaadipõhjale.³⁾ Samal ajal gaasid süütavad ka süütaja. Sellal, kui süütajarõngas põleb antud seadeni, tuli kandub viivitaja kaudu detonaatorisse ja granaat lõhkeb.

Laskmine 150—250 m toimub täiendava laenguta (enne laadimist see võetakse välja), mistõttu granaadi lennu algkiirus langeb 110 meetrilt 54 m/sek.

Granaatide hajumus:

150 m:	kauguses	15 m,	külgsuunas	5 m
300 "	"	25 "	"	3 "
500 "	"	60 "	"	9,5 "
800 "	"	125 "	"	22 "

Keskmise lendjoone kõrgus laskmisel 300 m peale 150 m kaugusel on 12 m, 800 m peale lastes — 500 m kaugusel 105 m.

Laskekiirus on 5—6 granaati minutis. Kantav granaatide tagavara ühe granaadipilduja kohta on 16 granaati, mis kantakse granaadikotis.

3. Relva käsitlemine.

Granaadipildujat hoitakse koostatult ainult lahingus ja neil õppustel, kus on ette näha tuleavamist; kõigil teistel juhtudel müüser, harkjalg ja nurgamõõtja kantakse relvast eraldatult, kandekotis. Laskmise ajal granaadipildujat teenib kaks meest: sihtur ja ta abi. Relvaosi kannab sihtur, laskemoona — sihturi abi.

Relva kokkupanekul asetatakse esmalt müüser püssiraua otsa ja keeratakse kinni. Seejärel kinnitatakse püssi külge harkjalg ning lõpuks nurgamõõtja. Granaadipilduja kokkupaneku toimingute sooritamist nõutakse 30 sek. piirides.

Granaadipilduja koostvõtmine teostatakse kokkupanekule vastupidises järjekorras.

Laskevalmis seadmisel granaadipilduja pärast toetamiseks kaevatakse risti laskesuunale reenn, sest tugeva tagasipõrke tõttu lasu ajal relvapära ei või toetada õlga.

Vertikaalseks sihtipanekuks, s. o. vajaliku tõstenurga andmiseks granaadipildujale, sihturi abi vabastab harkjala piduri ja sihturi nõudmise kohaselt tõstab harkjala välistoru niikaua, kuni nurgamõõtja osuti näitab nõutavat tõstenurka. Seejärel kinnitatakse pidur. Laskmistel suurte tõstenur-

³⁾ Täiendava laenguta granaadi lennukaugus ei ületa 300 m, täiendava laenguga aga ulatub 850 meetrini.

kade all reguleeritakse relva suudmekõrgust harkjala toe sisetoru tõstmisega vajaliku kõrguseni.

Horisontaalseks sihtpanekuks sihtur nihutab relva pära tugirennis paremale või vasakule seni kuni relva vertikaaltasapind ühtub märgiga. Granaadipildur ja asudes längu tagaküljel tekib sageli vajadus teostada sihtpanekut abisihtpunkti järgi; seda on võimalik teostada ainult uuemat tüüpi nurgamõõtjate abil, mis on varustatud viseerimisjoonlauaga horisontaalnurga andmiseks.

Laadimise eel sihtur avab relva luku. Sihturi abi vabastab granaadi kattedest, seab süütajarõnga määratud jaotisele ja lükkab granaadi müüstri sujuvalt, puupulga abil nii, et granaadi juhtapid satuksid müüstri õhne soontesse. Granaat surutakse müüstri sisse keeldumiseni. Seejärel sihtur laeb püssi. Lasu ajal sihtur oma vasaku käega surub relva päralt pealt poolt ja päästmisel toimetab püssilae kaela haaramist kergelt, et hoiduda sõrmi vigastamast relva tagasipõrkel.

4. Relva kasutamine.

Kaitsel granaadipildujate kasutamise edukus oleneb granaadipildurite paigutusest ja märkide valikust.

Granaadipildurid teotsevad rühma lõigus kas jaona omaette või nad antakse laskurijagude ülemate käsutusse. Igal juhul granaadipildurid peavad asetsema nii, et neil oleks võimalik toimetada oma tule tagajärgede vaatlust või vähemalt näha seda maaala, mille piirides asetsevad märgid. Granaadipildur valib relvale sellise asukoha, millelt miski ese ei takista sihtimist, seejuures väljalastud granaadi lennuteel ei tohi ees olla takistus (puuksad jne.). Ühes sellega granaadipildur peab hoolitsema oma varjamise eest vastase vaatluse ja tule vastu; eriti kohased seks on väikeste kungaste tagalängud. Kui aeg võimaldab, granaadipildur kaevub ja valmistab endale kitsa kraavitaolise pesa, mis teda varjaks vastase pealesõitva tangi ja mürsukildude eest. Tagavarapesade ehitamine, kauguste mõõtmine kohalike esemeteni, tulekaartide valmistamine, moondamistöök, mõõtlaskmine, ettevalmistus öiseks laskmiseks jne. teostatakse samade põhimõtete järgi nagu need on maksvad kuulipildujate suhtes.

Tulistamiseks valib granaadipildur need märgid vastupanupositsiooni eelserva ees kaugustel kuni 600 m (tähtsate märkide puhul 800 meetrini), mida laskurid ega kuulipildujad ei saa tabada, näit. vastane, kes

varjub trehtriaukudes, süvendites, kraavides jne., samuti need alad, lähised ja maastikuvoldid, mida vastane kasutab koondumiseks või varjatud lähenemiseks rünnakukaugusele. Peale selle on granaadipildujale kohasteks märkideks ründav vastane tema jõudmisele traattõkke juurde ja naaberjao piirkonda sissemurdnud vastane koondumise ajajärgul. Mitme märgi olemasolul granaadipildur valib neist tähtsaimad, viimaste võrdsuse puhul — ohtlikumad (kuulipildujad, granaadipildujad, väikekal. suurtükid jne.). Kui laskemoon on otsas, siis granaadipildujajagu teotseb nagu laskurijagu.

Neil juhtudel, kus üksikud granaadipildujad antakse laskurijagude juurde, nad täidavad laskurijaoülema juhatusel samu ülesandeid, mis oma jao koosseisuski.

Pealetungil granaadipildujajagu on võimaks vahendiks rühmüli kätes. Selle jao peamiseks ülesandeks on siin vastase flankeerivate kuulipildujate neutraliseerimine, mis asuvad varjete taga. Ka on granaadipildujad võimelised edukalt teotsema maastiku voltides ja varjete (näit. künkad) taga koonduva vastase ja ta tangitõrjerelvadele vastu. Tuleülesandeid granaadipildujajaole annab siin harilikult rühmaülem, kuid see ei takista jaoülemat algatust avaldamast väärikate märkide ilmumisel.

Kaugustel kuni 600 m vastasest granaadipildujajao pealetung toimub samal viisil nagu laskurijao oma, seejuures peetakse silmas eriti moondamise nõudeid. 600 m alates granaadipilduja oma tulega (peamiselt varjatud seisukohtadelt üle oma osade peade) surub maha varjete taga asuvad tähtsamad märgid, mis takistavad laskurite edasiliikumist. Granaadipilduja asukoha avastamisel toimub relva asukoha muutmine ettepoole või külgsuunas kuni 100 m.

Rünnaku ettevalmistamisel granaadipildujate ülesandeks on flankeerivate ja vaikivate klp-ate asukohtade ja oma osade sissemurdekoha tulistamine; laskurijagude tormijooksul granaadipildujate tuli kantakse üle vastase tiibade või ta sügavuses avastatud tulepesadele. Rünnatava vastase maaala vallutamisel granaadipildujajagu liigub edasi rühmüli leppemärgi järgi.

Granaadipildujajao seisukoha vahetamisel osadekaupa selle jaoülem koos ühe granaadipilduriga liigub edasi esimesena, juhatab käte relva asukoha ja valib ning valmistab ette oma vaatluspunkti. Ülejäänud granaadipildurid ühinevad esimesega korraldust ootamata.

Suitsus ja öösi granaadipildujad tu-

listavad varakult valitud esemeid, millede suhtes on juba toimetatud mõõtlaskmist. Peale selle granaadipildujaid kasutatakse laskmiseks: öösi — valgustusgranaatidega, päeval — suitsugranaatidega vastase flankeerivate kuulipildujate pimestamiseks.

P. L.

Allikad: M. Aržanov. Rutšnõje i ružeinõje granatõ. 1937.

M. Vasilenko, Bojevaja služba krasnoarmeitsa. 1935.

M. Vasilenko, Bojevaja služba mladšego komandira. 1935.

Nastavlenije po strelkovomu delu RKKK, kniga I. 1935.

Bibliograafia.

Võitlus rasketankidega.

(„Der Truppendienst“ nr. 19 — 1937.)

Rasketanke on varustusel Prantsusmaal, Venemaal, Inglismaal ja Itaalias, kusjuures viimases kahes riigis on aga juba loobunud selliste lahingumasinate edasisest ehitamisest. Nii näiteks Inglismaal käesoleval ajal seeriatena valmistatavatest lahingumasinatest on raskeimad 16-tonnilised tangid, mis kuuluvad keskmiste liiki. Seevastu Prantsusmaal jätkub veel praegu Char C 2 ja C 3 rasketankide valmistamine (kaal 70 tonni ümber), mis on mõeldud peamiselt *kallalotungiks vastase tugevasti kindlustatud positsioonidele*. Samuti alustati alles hiljuti seal veelgi raskemate tankide seeriatena valmistamist (Char D — kaal 92 tonni). Nimetatud tangid on peale kuulipildujate varustatud ka 75 mm kahuritega, kuna Char D — ka 15 cm haubitsaga. Praktiline liikumiskiirus — 10 km ümber tunnis. Soomuse küllaldane paksus peab suutma vastu panna väljasaartükiväe tulele.

Pealiskaudsel vaatlemisel jätavad need soomustatud liikuvpatareid ülivõimsa mulje. Kui aga neid imeloomi lähemalt vaadelda, siis selgub rida puudusi. Kõigepealt nende liiklemismehhanisme on võimatu üleni katta soomusega, ja seda mitte ainult tangi allosas, kus lülilik maad puudub, sest vastasel korral oleks kanderataste elastne vetrumine võimatu, vaid ka cest peab lülilik olema täitsa vaba, et oleks võimalus ronimisel ületatavaid länge suu-remapinnaliselt puudutada. Peale selle omavad need lülilikud suurt laiust, eesmärgiga kanda üliraske masina kaalu üle võimalikult suurele pindalale. Need eest täiesti kaitsetud laiad lülilikud kujutavad endast rasketankide tundlikumaid kohti. Vastavad konstruktorid on sellest täies ulatuses teadlikud, kuid parata pole siin midagi, sest kaasaegne relvatehnika pole

veel suutnud leida abinõusid nende „Achilles kandade“ kaitsmiseks.

Järgneva rasketankide puudusena esineb asjaolu, et nad, tingituna suurest raskusest, ei saa kasutada tavalisi keskmise tugevusega maanteeildu, mispärast nende suuremaulatuslikumad ümberpaigutused, eriti jõgederikkal maastikul, on võimalikud peamiselt raudteid kaudu. Tingituna sellest võib tugev vastase lennuvägi suuresti takistada rasketankide vedusid ning soodsal juhtumil seda teha isegi küsitavaks.

Kuid ka lahinguväljal on rasketangid, olenevalt nende suurest kogust ja aeglasest liikuvusest, lennuväele kergesti kättesaadavad märgid. Rasketankide asukohade ülesotsimist kergendavad suuresti õhust hästinähtavad jäljed. Ka puhkusel on rasketankide asukohad raskelt moondatavad ning ka liiklemisel on nad kaugel nähtavad.

Aruteles kaitsepositsiooni organiseerimist võitluseks vastase rasketankidega, autor soovib tarvitusele võtta üldjoontes samu abinõusid, mis võitluses kergemate tankidega, s. o. kõigepealt positsioon tuleb valida nii, et sellel leiduks võimalikult rohkem looduslikke tangitõkkeid. Kuid samal ajal tuleb arvestada seda, et rasketangid omavad teiste lahingumasinatega võrreldes võrratult suuremat takistuste ületamisvõimet. Nii näiteks suuremat tüüpi rasketangid võivad ületada 3,50 m laiusi kraave ja jõgesid, 3 m kõrgusi järskusi jne. Metsad kujutavad rasketankidele vaid siis tõkkeid, kuna nad koosnevad vähemalt 80 cm jämedatest puudest. Kuid tavaliselt sellise jämedusega puudest koosnev mets on nii harv, et ka rasketangid suudavad seal puude vahel liikuda, mispärast väga tihti osutub tarvilikuks metsa tõkestava mõju täiendamine. Selleks on ots-

tarbekohane kasutada tangimiine. Ka küllaldase (kuni 30 m) sügavusega raidtõkkesuudavad täita oma ülesandeid eeskujulikult. Looduslikkudest tõketest osutuvad kindlamateks sood. Kunstlikkudest tõketest võivad peale kraavide rasketankide vastu kõne alla tulla raudteeroobastest valmistatud tõkkesuud. Ka tangimiine saab kasutada hea eduga, sest rasketankide lülükute suur laius (0,80 kuni 1,00 m) võimaldab tunduvalt vähendada tavaliste miiniväljade tihedust. Autori arvates omab küllaldast tihedust kaherealine miiniväli, kus miinide vahe võrdub tõkestatavate tankide lülükute kahekordsele laiuale. Kuid miinitõkete loomisel peab arvestama seda, et tavalised tangimiinid osutuvad nõrgaks 30 mm paksuste, tugevast terasest valmistatud rasketankide lülükute purustamiseks. Seepärast tuleb iga miini alla kaevata umbes 5-kilogrammiline lisalaeng. Tangitõkkesuud peavad olema kaitstud traattõkkesuud, et takistada vastase pioneritel ja luurajatel tõkete kõrvaldamist.

Mis puutub aktiivsesse võitlusse, siis tuleb arvestada seda, et kaasaegsed vähema kaliibriga kui 10-sentimeetrisel kahurid ei ole võimelised läbistama kaasaegsete rasketankide esiküljel asuvat soomust. Seega tuleks suurendada vastavalt nimetatud kahurite arvu. See on aga seotud suurte raskustega, mispärast tuleb otsida teisi, odavamaid teid. Nagu eespool tähendatud, on tangilülükute kaitsmine eest soomusega võimatu. Kaasaegsete rasketankide lülükud kujutavad endast eest vaadatuna kuni 1 meetri laiust ja 3 meetri kõrgust tundlikke ribasid, millede purustamine väikestelt kaugustelt on võimalik

isegi tangipüsside abil, kõnelemata 47 mm tt-kahuritest, mis võivad edukalt võitlusse astuda juba alates 600 m kauguselt. Sealjuures peavad aga tt-relvad olema asetatud nii, et nad suudaksid tanke tule alla võtta frontaalse tulega; vastasel korral lülükute tabamine on raskendatud.

Kõige edukamalt suudavad vastase rasketankide lülükuid tule all hoida 30 mm kahuritega varustatud keskmised tangid. Arusaadav, et selleks need tangid ei tohi sõita vastase rasketankidele vastu, vaid nad peavad neid ootama piinlikult moondatuna vaikivatel seisukohtadel — kaitsepositsiooni sügavuses (esijärgu rk pesade taga). Ka eriliste tangikaevikute valmistamine võib osutada otstarbekohaseks. Need kaevikud peavad omama väikese lünga tagakülgi, et vastase tugeva suurtükiväe korrall kaitsva poole tankidel oleks võimalik kiirelt vahetada positsioone. Samuti positsioonide kiire vahetamine on tarvilik selleks, et muuta vastavalt varjeerunud olukorrale kaitsva poole tankide asukohta nii, et nad suudaksid vastast tule all hoida frontaalselt.

Lõpuks suudavad edukalt kaasaegsete rasketankide lülükuid purustada ka üksikud, otsese sihtimisega tulistavad väljakahurid. Autor teeb veel ettepaneku erilise kahuri konstrueerimiseks, mis oleks võimeline läbi lööma ka kaasaegsete rasketankide soomust. See peaks olema eriliselt pika rauaga, väljakahuriga võrdse kaliibriga ja poolautomaatse lukuga relv, mille algkiirus vähemalt 700 m/s. Selline kahur omaks suuremat kaalu kui kaasaegne väljasuurtükk ning seepärast peaks saama veetud mootorijõul. **E. V.**

Saksa õhukaitsesuurtükiväe saavutustest maailmasõjas.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 18 — 1937.)

Saksa ametlike määruste järgi „allatulistatud lennukiks“ maailmasõjas loeti ainult neid juhtumeid, kus oli ilmselt selge lennuki täielik kaotus vastasele. Selleks lennuk pidi kukkuma kas oma vägede rajooni või selgesti nähtavalt hävinema vastase rajoonis. Eduka laskmise tagajärjeks viimasel juhul vastase lennuk pidi tegema mitu korda kukerpalle, purunema maapeal pärast mahakukkumist või hävinema plahvatusest tekkinud tules väljasuurtükiväelt nähtuna. Seejuures oli vaja laitmatuid tunnustusi ja teatada ka oma vägede ra-

jooni kukkunud lennuki number ja seesolijate nimed. Toodust selgub, et lennuki allatulistamise tunnustust oli raske saavutada ning paljud laskesaavutised jäid seetõttu tõestamata ja arvestamata.

Neile karmidele tingimustele vaatamata saksa õk-suurtükiväe maailmasõjaaegseks saavutuseks on 1588 allatulistatud vastase lennukit. Autori andmetel liitlaste õk-suurtükivägi suutis alla tulistada 400 saksa lennukit.

Saavutuste hindamisel vaja meenutada, et vastase lennukite allatulistamine sõltub

suurel määral kasutada olevate õk-kahurite ja tulejuhtimisaparaatide omadustest ja arvust. Kuidas oli sakslaste olukord neil aladel maailmasõjas?

Õk-kahurite kohta autor väidab järgmist. Sõjamineerium ja kindralstaap jõudsid 1914. a. ühisele otsusele, et õhumärkide vastu saab edukalt võidelda ainult erisuurtükidega. Rindel saadud õpiste ja kogemuste põhjal juba 1915. a. aprillis jõuti otsusele, et õhumärkide tulistamiseks on vaja erilisi kahureid, millel on suur kaliiber (katsekahurite kaliiber oli 77 mm), lai horisontaalne laskeväli, suur algiirus ja laskekiirus 15—20 lasku minutis. Hiljem tulid veel juurde nõuded suure tõstenurga, eriliste pöörde- ja tõstemehhanismide jne kohta. Sõja puhkemisel Saksamaal oli katse-suurtükkidena ainult 18 suurtükki, kuid need ei vastanud kõigile nõuetele. Tuli konstrueerida uusi kahureid ja hakata neid massiliselt valmistama. Uue suurtüki konstrueerimiseks kulus aga ¼ aastat. Seega esimesed moodsad õk-kahurid võisid jõuda väeosadesse alles 1916. a. 11. 04. 17. peetud nõupidamisel valiti peamiseks õhukaitsekahuriks 88 mm kahur, sest ta omas küllaldase võimsuse ja laskekiiruse. 80 mm õk-kahuri ballistilised saavutused ei olnud küllaldased, kuna 105 mm õk-kahuri laskekiirus oli väike.

Sõja vältel saksa õhukaitse ühikud said uusi õk-kahureid järgmisel arvul:

Kaliiber	Kuni 1916. a. lõpuni	Kuni 1917. a. lõpuni	Kuni vahe-rahuni
80 mm	2	46	78
88 mm	4	52	160
105 mm	6	6	6
105 mm kohtkindel	—	—	38
105 mm merev. kohtkindel	—	—	46
Kokku	12	104	328

Kogu saksa sõjaväes kasutati õhumärkide tulistamiseks maailmasõja vältel kokku 2576 suurtükki. Tabelist nähtub, et nende hulgas oli uusi õk-kahureid 328 tk. ehk ainult 13%. 37 mm automaatkahureid oli 366 tk., mis olid konstrueeritud mereväe, raskesuurtükiväe ja õhulaevade jaoks ning kasutati hädaabinõuna õhukaitseks. Selle kahuri laskekaugus oli 5000 m ja laskekõrgus ainult 2200 m. Õhukaitseks kasutati ka 614 tk. 90 mm vanu tagasijooksula kahureid, millede sihtimisabinõud olid väga primitiivsed. Seega umbes 24% kõigist suurtükkidest olid peagu kõlbmatud õhumärkide tulistamiseks.

Väga halb oli olukord ka õk-patareide

mõõte- ja tulejuhtimisabinõude alal. Alles 1918. a. suudeti konstrueerida esimene enam-vähem edukalt töötav tulejuhtimisaparaat. Sõja lõpul läänerindel sakslastel oli 60 tulejuhtimisaparaati, kuna õk-patareid ja üksikuid rühmi oli kokku 831. Seega 93,5% ühikuil polnud tulejuhtimisaparaate.

Kogu sõja vältel saksa õhukaitse-suurtükivägi laskis maha 1588 vastase lennukit. Allatulistatud lennukid jagunesid aastate järgi järgmiselt:

1916. a. — 322 lennukit,
1917. a. — 476 „
1918. a. — 748 „

Seega 1918. a. tulistati alla 10 kuuga peagu sama palju lennukeid kui eelmistel aastatel 24 kuuga.

Toodud arvud annavad selge pildi õk-kahurite saavutustest. Tagajärjed oluksid palju paremad, kui moodsat materjalosa saanuks tegevusse rakendada kiiremini ja suuremal arvul. Kahurite ja eriti mõõtening tulejuhtimisabinõude areng teostus liiga aeglaselt, sest ainult sõjas vastase lennukeid lahingumürkudega tulistades on võimalik saada tõelikke kogemusi ja kõige-kõlgselt katsetada tehnilisi leiutisi. Ükski kodumaine laskeväli ega märkide seadis ei võimalda täiel määral kujundada lahingu olukorda ja lõplikult katsetada konstruktsioone. Maailmasõda oli moodsa õhukaitse-suurtükiväe loojaks. Pärast seda tehnikat on aga palju arenenud. Seepärast õhukaitse-suurtükiväe tabamusevõimalusi tulevikusõjas ei saa hinnata ega ennustada ainult maailmasõja saavutiste järgi.

—m.

POOLA.

„Przeglad Piechoty“, märts-mai 1937.

1. Aktiivne soomusjõudude kaitse. Major dipl. P. Habina. Välja arvatud moraalne külg, ei ole — autori arvates — soomusmasina kui võitlusvahendi väärtus kuigi suur. See hakkab vastaspoole suhtes mõjule pääsena vahest alles siis, kui tank on jõudnud temast 200 m kaugusele, ja siingi mitte niipalju oma relvade tule võimsuse tõttu, kui just raskusega ehk massi kaaluga. Tangi meeskond peab töötama väga rasketes tingimustes; vaatlemise võimalused on koguni viletsad ja liikumise kiiruse juures 12—14 km tunnis isegi mõne saja meetri kaugusel asetsevate märkide tabamine tangi relvadest on kaunis raske, iseäranis aga just vastase

positsiooni lähedusse jõudes, kus maastik on mürskudest üles küntud ning paneb tangi liikumisel kiikuma. Kui aga tank tahaks tulistamiseks seisma jääda, siis ta muutub väga otsitavaks märgiks vastase tt-relvadele ja ka suurtükiväele. Neid soomusmasinate nõrku külgi arvesse võttes leiab autor, et tangi vastu saab edukalt võidelda mitte ainult passiivsete abinõudega, nagu seda on arvatud tänini, vaid ka aktiivselt. Viimase 10 aasta vältusel peetud sõjad on mitmeti paljastanud soomusjõudude kui võitlusvahendite nõrku külgi ja praegu võib öelda, et tank pole kaugeltki enam mingiks apokalyptiliseks koletiseks, kelle vastu ollakse suutmatu midagi ette võtma, vaid temaga võib tagajärjekalt jõudu katsuda isegi ka kõige harilikum jalaväemees. Autori arvates nüüdisajal üks maastikule asetatud kuulipilduja on sada korda hädaohtlikum, kui lühinägeline ning poolpime soomusmasin; ka teised jalaväerelvad on sama tõhusad võitluseks soomusmasinate vastu, ja seda mitte ainult asudes passiivselt kaitsel kohapeal, vaid ka ise tankidele kallale tungides, mida saab läbi viia tagajärjekalt eriti sääraстал juhtudel, kui tanke ei saada vastase jalavägi. Kuidas teotseda tankide vastu aktiivselt, selles esineb autor oma kirjutuses rea mõtteavaldustega, illustreerides neid järgmise näitega tulevikusõja lahinguväljaldelt: Motomehh. osad on vastaspoole jalaväe kaitsejõoned läbi murdnud ja pika kolonnina tungivad edasi kaugemasse maa sisesusse, et rikkuda ühendusteede sõlmesid ja hävitada halduse ning varustamise keskusi. Nendele sissetunginud motomehh. osadele tuleks normaalselt vastu saata soomusjõude või jälle paralüüeerida nende tegevust lennuväe abil. Kui aga ühel või teisel põhjusel seda pole võimalik teha, siis peavad astuma tegevusse jalaväeosad. Erilised soomusjõudude vastu võitlemise rühmad koosseisus, näiteks, 4 50 laskurit, 2 rk ja 2—4 tt-suurtükki oleksid dislokeeritud tähtsamatesse teedesõlmedesse, kust nad tarbekorral paisatakse lennukel või veoautodel sissetunginud vaenlase motomehh. osadele vastu või jälle nende seljataha — taandumisteede läbilõikamiseks. Tabades vastase motomehh. osi puhkusel või läbistamas kitsandikku. s-jõudude vastu võitlemise rühm alustaks kallale tungi hõredas ahelikus (vahed üksikute laskurite vahel 50 sammu), kusjuures tt-relvad koondavad oma tule soomusmasinatele, kuna aga rk-d hävitaksid tanke saata-vaid jalaväeosi, millised, autori arvates, ei võiks siin olla kuigi arvukad. Jalaväelastele selline pealetung ei oleks eriti hädaohtlik, sest on tõenäoline, et vastaspoole s.-ma-

sinad pööravad oma tähelepanu kõigepealt kallale tungija tt-relvadele ning rk-dele ja ei hakka tulistama hõredates formatsioonides teotsevaid üksikuid laskureid. Tt-relvad ja rk tuleb sealjuures hästi moondata ja võimalust mööda neid piirata loomulikkude ja kunstlikkude s.-jõududevastaste tõketega. Kui lisaks sellele laskurid on varustatud ka soomustlõbistava laskemoonaga, siis on edu kindlustatud. Kui niisugustel soomusjõududevastastel rühmadel läheb korda tabada vastast ootamatult, siis — autori arvates — sissetunginud motomehh. jõududest vaevalt palju saab pöörduda tagasi oma vägede juurde. Kogu selline võitlus jalaväe ja s.-masinate vahel, piltlikult öeldes, tuletavat elavalt meelde koera ja siili lugu, kusjuures aga ei tohtivat ka ära unustada, et niisuguses esimese mulje järgi lootusetus kokkupõrkes võit pikapeale kaldub ikkagi tavaliselt koera poole.

2. Jalaväe organisatsiooni muudatusi tulevikus. Major dipl. J. Rzepecki. Sõltuvalt relvade kiirest arenemiskäigust olevat lähema kümne aasta vältusel oodata mõningaid muudatusi jalaväe organisatsioonis. Autori arvates kujunevat seejärel jal. rüg. koosseis järgmiseks: rüg. juhatus, 3 pataljoni; jalaväe suurtükide, soomusjõududevastane ja sidekompanid (3 siderühma on pataljoni alaliselt juurde antud); ratsaluurajate, pioneri, gaasi- ja õhukaitse rühmad; toidu, varustuse ja laskemoona voorid. Seega rüg. ül. tuleb juhtida 11—16 üksust, millised oma koostiselt ning iseloomult põhjalikult erinevad üksteisest. Selleks ei jätku muidugi adjutandi ja majandusülema abist, vaid rügemendile läheb vaja staabiülema. Pataljoni koosseis: juhatus; 3 laskuri- ja 1 rk kompani; õhukaitse ja soomusjõudude tõrje rühmad (neist viimane võivat kujuneda omaette kompaniks); side, gaasikaitse jaod või rühmad; lahinguvõr. Kui olukorra kohaselt pataljoni antakse juurde suurtükiväe osi, pionereid, ratsaluurajaid ja tt-relvi, siis patalj. ülemaal tuleks juhtida 9—13 mitmesugust üksust; selleks vajab ta endale abiks adjutanti, mitte mõnda leitnanti, vaid vanemate ja kogenenumate kaptenite hulgast. Seega siis juhtimisorganid suureneksid võrreldes senisega. Autor loeb tarvilikuks veel, lisaks praegusele, eriliselt ettevalmistatud õhu- ja soomusjõudude vaatlejate kaadri loomist, kuid ei esine siin konkreetsemate ettepanekutega.

3. Kandidaatide valik jalaväe elukutseliste ohvitseride koolidesse. Kol. dipl. B. Prugar-Ketling. Iga ohvitseri kandidaadi soontes peab voolama õilis sõduriveri (szla-

chetna zolnierska krew), mis aga ei tarvitse sugugi alati olla „sinine“, andes tunnustust n. n. heast päritolust, vaid võib esineda ka täiesti „punasena“, kusjuures ei ole tähtis, kas ohvitseri kandidaat põlvneb vabrikust või talutarest, kui aga temas leidub neid omadusi, millised on vajalikud sõjaväejuhi- le. Elukutselise ohvitseri kandidaadilt peab nõudma: iseloomu, vaimujõudu, häid närve, selget mõistust ja kehalist tervist. Kõige enne aga peab kandidaadil olema eeldusi saada juhiks, nagu neid läheb vaja lahingus sõjaajal, kuna kõik rahuaja töös tarvisminevad omadused peaksid tulema arvestamisele alles teises järjekorras. N. n. liinijuhtide (dowodcow liniowych) iseloomud tegelikult muidugi ei saa olla ühesugused, kuid kõikidel neil peab olema seda sisemist jõudu, mis hoiab kõrgel käsualuste hulgas juhi autoriteedi, ilma et seda tuleks toetada välise auastme tunnustega, käredate ringkirjadega ja valjude karistustega. Edasi, kandidaat peab tundma tõsist ja sügavat huvi ohvitseri elukutse vastu ja suutma piiritult anduda Riigi ja rahva teenistusse nii tähtsamates asjades kui ka igapäevases pisitegevuses. Kandidaadi närvid peavad olema seevõrra korras, et ta suudaks vaadata külmavereliselt vastu igale hädaohule, milline omadus suuresti aitab tõsta tema autoriteeti käsualuste juures. Intellektuaalselt peab kandidaat oskama loogiliselt ning selgelt suunata oma mõttekäiku ja omama võime kiiresti orienteeruda maastikul. Füüsiliselt ei nõuta temalt ei kõrget kasvu ega ilusat välimust, vaid kehalist osavust, vastupidavust ja armastust spordi vastu. Ülaltoodud nõudmisi peaksid võtma arvesse need, kes tahavad pühendada ennast ohvitseri elukutsele, samuti ka kõik juhid, kellest oleneb ohvitseride kandidaatide valik. Selle valiku läbiviimisel ühed juhid annavad eesõiguse parimatele laskuritele, teised jälle seavad üles liialt kõrgeid nõudmisi, milliseid võiks vahest esitada ainult juba vaimselt intellektuaalselt ja kehaliselt väljaarenenud ohvitseridele. Autor aga arvab, et kandidaadid tuleb valida nende võrdlusega omavahel, mis tagaks kõikide koolide ühtlasema komplekteerimise.

Kk.

„Przegląd Kawaleryjski“ nr. 9, 1937. a.

1. „Näide liikuvast kaitsest“. Dipl. kol. I t n. T a d e u s z M a c h a l s k i. Autor väidab, et liikuv kaitse (viivituslahing) on üheks raskemaks lahinguviisiks, kuid ühtlasi ka auväärsemaks. Eriti ratsaväel tulevat sageli laialistel maa-aladel nõrkade jõu-

dudega liikuva kaitse võitlusviisiga tegelda. Autor toob konkreetse näite Poola-N. Vene sõjast Suvalki rajooni vallutamisel ja käeshoidmisel.

Tegevus kestis 28.08.1920.—16.09.1920.

Sellest võttis osa Poola 2. armee eraldi operatiivgrupp kahe-ratsabrigaadilises koosseisus. Üldse kuulus op. grupi koosseisu 85 ohv., 900 kütti, 1580 ulaani, 81 rk ja 19 suurtükki.

Poolakate tegevus Suvalki rajoonis olivat ilusaks liikuva kaitse tegelikuks näiteks, kus selle võitlusviisi iseäraldused kõige silmapaistvamalt esile on kerkinud.

Väärivat allakriipsutamist:

1. Poolakate julge ja sügav sissekiilumine vastase asetusse, eesmärgiga saavutada sügavamalt tegevusala viivituslahingu läbiviimiseks.
2. Viivituslahingute meetodiline läbiviimine, kus taanduti ainult vastase tugeva surve tõttu.
3. Plaanikindlalt läbiviidud vastulöögid.

Suvalki rajooni kaitse ratsaväe poolt olivat kõikide väeüksuste harmoonilise tegevuse tulemus. Selles mõttes esinevat ta klassikalise näitena.

2. „Ratturid ja nende koostöö ratsaväega.“ Dipl. mjr. Karol Riedl. Autor esitab oma kirjutises rea huvitavaid mõtteid ratturite ja ratsaväe koostöö alal. Kuna meil ratturüksuste kasutamine ning nende koostöö teiste väelikeidega on läbi lõõnud ja kuna autor esitab nii mõndagi huvipakkuvat sellel alal, siis käesolevaga põhjalikum tutvumine oleks soovitatav. Poolas ratturüksused on iseseisvad ning ei kuulu teiste väeosade koosseisu.

Oma töö algul autor vaatleb ratturite positiivseid ja negatiivseid omadusi.

A. Ratturoside iseloomustus.

1. Taktikaliselt väikene liikuvus. Suurimaks ratturoside paheks olevat etteheide nende rippuvusest teedest, millest olenevat ka nende väikene taktikaline liikuvus. Kui teede all mõista ainult I klassi maanteid, siis ratturosid iseenesest mõista suurt kasu pakkuda ei suutvat. Kuid ratturid võivat liikuda ka hästi jalgradadel ja põlluvahelistel teedel. Seda tingimusel, kui pikaajaline vihm neid läbipääsematuks pole muutnud. Kogemused näitavad aga, et isegi vihma ajal teede äärde jääb ikkagi jalgrada, mida saab kasutada. Sarnastel jalgradadel suutvat ratturid kuni 12 km/-tund liikuda. Kõige kahjulikumaks on ratturitele liivane maastik, kus j.-rattal liikumine on võimatu. Siin tuleb ratast käe-

kõrval edasi transportida ja liikumiskiirus langevat 4—5 km/tund. Autor kinnitab, et ratturite tegevus ei olene maanteedest, vaid nende liikumise kiirus oleneb harilikku teede ja jalgradade olemasolevast arvust.

Autori arvates ratturite normaalseks kiiruseks maanteel on 15—20 km/tund, lähematel distantsidel isegi 30 km/t. Põlluvaheistel teedel ja jalgradadel kiirus langevat 10—12 km/t., halva ilma korral aga 8 km/t. Igal juhul ratturite liikumiskiirus polevat kunagi väiksem ratsaväe liikumiskiirusest.

Takistuste ületamine ratastega olevat hõlpus, kuna takistusest möödumine on kerge, mida aga ei saa öelda motoriseeritud üksuste kohta. Ka lumekate kuni 10 cm pakuseni ei tegevat ratturite liikumisele takistusi.

2. Vajadus pärast lahingu lõppemist rataste juurde tulla. J.-rataste juurde tagasitulek olevat teiseks suureks põhjeks. Eriti kahjulik olevat see edu puhul, kus tagasitulek küllaldase arvu kilomeetreid välja tegevat.

Erinevus ratturite ja ratsaväe või motoriseeritud jalaväe vahel seisab selles, et ratsaväele tema eemaldumisel hobustest viimased aeg-ajalt järele tunakse, jalaväele liiguvad autod järele, kuna j.-rattad jäävad aga paigale ja nendele tuleb ise järele tulla. Enne maailmasõda kasutasid austerlased ja itaallased kokkupandavaid j.-rattaid, n. n. „Klapprad“, kuid nõrga konstruktsiooni tõttu nad eemaldati tarvitusest. J.-rataste järeletoomiseks võiks ju määrata ka vastavaid sõdureid, kuid see nõrgendab koosseisu 50% võrra.

Pealetungil olevat kasulik jätta $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ üksusest varru. Vastase taandumise korral viskab juht varu vastast jälitama, pooled lahingus olnutest tulevad j.-ratastele järele. Kontakt vastasega hoitakse alal ja j.-rataste järeletoomiseks kaotatud aega saab tasa teha teid pidi kiirelt vastasele järele liikudes. Kohates aga võrdset või ülekaalukat vastast, jäävad j.-rattad võitlejate vahetusse lähedusse. Vastase vastu- või tiivalöögi puhul asub varu vahepositsioonile ja abistab ratturite taandumist.

3. Tiibade tundlikkus rännaku korral. Ratturite rännaku korral on kõige tundlikumad kolonni küljed (tiivad), kui puudub tihe teedevõrk. Sarnastel juhtudel olevat kasulik ratturitele juurde anda ratsamehi, kes kolonni julgestavad külgedelt.

4. Tundlikkus atmosfääriliste muudatustetõttu. Teede seisukord, tõusud, temperatuur ja tuul mängivad suurt osa ratturite liikumises, seda soodustades või takistades. Nii näiteks 6 m/sek. kiirusega vastupuhuv tuul kahekordistab ratturi pinget ja jõukulutust. Sama kõva tuul tagant vähendab ratturi jõukulu $\frac{1}{5}$ võrra. 3° tõus nõuab kahekordset jõupinget, kuna väiksegi läng vähendab jõukulu miinimumini. Öiste rännakute puhul maanteid pidi rännaku kiirus langeb väga vähe, kuna halbade teeolude juures olevat normaalseks kiiruseks 4—5 km/t.

Positiivsete omadustena olevat:

1. Liikumise kiirus ja elastilisus. Normaalse kiirusega keskmistel teedel loeb autor 15 km/t., headel isegi kuni 30 km/t. Normaalse päevateekond 80 km ja vajaduse korral mõne päeva jooksul 100—120 km. Ratturite kiirus olevat normaalselt kaks korda suurem kui ratsaväel ja kolm korda suurem jalaväe omast.

2. Soodus varjumine maastikul. Varjumine on kergesti teostatav. Tule all olevaid alasid võib läbida ühes käekõrval oleva rattaga, teeäärseid kraave pidi. Ka varjumine lennukite eest on kerge.

3. Ootamatuse saavutamise soodsus. Ootamatuse ratturid saavutavad:

- kiire liikumisega;
- mürata rännakuga;
- kiire lahingualmis olekuga.

4. Rippumatus moonast ja põletisainetest. Hoolitsemine j.-rataste eest nõuab palju vähem aega kui hobuste eest, mispärast meestele ka rohkem aega jääb puhkuseks üle.

5. Mobilisatsiooni ja täiendamise soodsus. Kuna igas riigis olevat j.-rattaid rahva teenistuses küllaldaselt, siis möb. ja täiendamine ei tekita raskusi. Tarvis ainult hoolt kanda, et riigis ei kasutataks väga palju j.-rataste eritüüpe. Möb. ladudes tuleb alal hoida ainult vastavad paunad. Rahu ajal tuleb hoolt kanda veel mehaanikute-lukuseppade kaadri ettevalmistuse eest.

B. Ratturite ja ratsaväe koostöö võimalusi.

Möödunud sõdade uurimised näitavad, et iseseisev ratsavägi on sageli olnud tulejõult nõrk ja teda tulnud täiendada teiste väelikega. Nii näiteks sakslased on maailmasõjas läänerindel iga ratsadiviisi kõvendamiseks määranud autodel veetava kütipataljoni. Peale selle veel ratturikompanid või -pa-

taljonid. Juurdeantud ratturid on oma ülesannetega ratsaväega koostöötades hiilgavalt toime tulnud.

1. Rännakul ja puhkusel. Matk-rännakul ei tule rattureid siduda ratsaväekolonniga, vaid lasta neil liikuda erikolonnis. Ratturitele määrata kõige parem tee. Kui see tee on ka pikem kui lühem aga halvem, katavad ratturid ta siiski kiiremini. Õistest rännakutest hoiduda, kuna ratturid õhu ohu suhtes pole tundlikud. Kuni 80 km tee pikkuseni ratturid suurt puhkust ei vaja. Ratturite öömaja valida asulates, heade teede läheduses.

Lahingurännaku korral ratturid, kõvendatud soomusautodega, saata ratsaosade ette. Tiibrännaku korral lahtisel maastikul ratturid määrata lahtisele tiivale, kinnisel maastikul nad asendada ratsaväega.

Kõige otstarbekam on ratturite kasutamine taandumisrännaku korral järelväena. Järelväe ülesannete täitmine on neil kerge tulejõu, liikumise elastilisuse, kerge jalastumise ja kiire lahinguvalmis oleku tõttu.

Teotsedes pimedas asetada ratturid eelväe ja peajõudude vahele või määrata nad vooride kaitseks.

Puhkusel on ratturosi soodus ära kasutada tähtsamate suundade sulgemiseks parimatel teedel.

2. Luurel. Iseseisvaks luureks ratturid polevat kohased. Üksikutele juhtudel võivad nad luuret toimetada lahtisel maastikul, täites lähedamaa luure ülesandeid. Kõige kasulikum on neid määrata tegevuse suunal liikuva luuresalga koosseisu.

3. Pealetungil. Esmajoones tuleb ära kasutada ratturite kiirust ootamatuse saavutamiseks. Juhi käes on nad ka tugevamaks ja kiiremaks varuüksuseks. Pealetungi korral muutuvad ratturid harilikuks jalaväeks, mispärast ka nende kasutamine pikaajaliseks kallaletungiks pole otstarbekohane. Eriti otstarbekas on ratturite kasutamine jälitamiseks. Üldiselt pealetungi korral tuleb ratturosi määrata:

- tähtsate punktide kiireks vallutamiseks;
- manöövriks tiivale ja vastase seljaltaha;
- lühikeseks pealetungiks piiratud eesmärgiga;
- terviku varuks;
- edu arendamiseks ja jälitamiseks.

4. Kaitse. Kaitse saab rattureid 100% ära kasutada, mis aga ratsaväes pole läbiviidav. Liikuva kaitse juures rattureid kasutada julgustusülesannete täitmiseks, tähtsate valitsevate punktide valluta-

miseks, viivitustegevuse läbiviimiseks või liikuvaks varuks.

Ka katte tegevusel on ratturite tegevus kasulik. Asjast huvitatud leiavad selleks huvitavaid näiteid nende tegevusest Ida Preisimaal 1. ratsadiviisi koosseisus 1914. a. ja belglaste ratsadiviisi tegevuses augustil 1914. Häeleni all.

5. Eriülesannete täitmisel. Nende hulka kuuluks: sildade õhkimised ja raudteede vigastamised, telegraafiliinide hävitamine, kallaletungid staapidele.

D. Ratturoside organisatsioon.

Autor soovib kahte tüüpi ratturoside ellukutsumist ratsaväe juures. Esimesed kuuluksid rarüg. ja teised rabrig. koosseisu.

Rarüg. koosseisu kuuluks rühm rattureid koosseisus: 4 jagu rattureid, jagu rk., jagu pionereid. Jao koosseis 6 meest + 1 kk. Rk-sid 2.

Rk. veetakse jalgratastel, nii kui seda praegu kasutavad austerlased, tšechid ja itaallased. Ainult matkarännaku korral tuleb rk. transportida mootorratastel, muidu aga kahte ossa lahutatuna jalgratastel. Mootorrattur ei pääse lahingutegevuse korral sealt läbi, kust j.-ratas. Pealegi mootorratas avastab oma müraga ratturosa lähenemise või liikumissuuna.

Rabrig. ratturosa koosneks: juhtimisjaost ühes sidejaoga, 4 ratturrühmast, rühmast rk, tt-relvade rühmast (tt-püssid) ja pi-jaost.

Autor lõpetab kirjutise vihjega, et praegu pole Euroopas ühtegi sõjaväge, kes ei omaks ratturüksusi. Prantsuse, Belgia ratsadiviiside ja Itaalia kiire diviisi koosseisu kuuluvat ratturid orgaaniliste üksustena.

3. „Poola ratsarakmetest“ Major Michal Antoniewicz. Ratsaväe sadul pidavat vastama tingimustele:

- peab tagama õige istaku;
- peab olema hobusele kandmiseks mugav;
- peab tagama lahingu ja elutarvete otstarbeka külgekinnitamise;
- peab olema võimalikult kerge, tugev ja odav.

Analüüsides kõiki neid tingimusi autor tuleb veendumusele, et praegune poola sadul neile kõikidele ei vasta. Liiga ettenihutatud tiib (tiivad) sundivat ratsanikul keharaskust üle kandma tagakaarele, kuna liiga lame tiib nõuab pikemaajalist passimist ja kutsub esile istaku kindlusetuse. Sadula tiib tuleb nii ehitada, et ta tagaks reie (\$lüss) poolpõiki asetuse ja

põlve liikumatuse. Põlv peab asuma nagu „sisse kruvitud“. Praegune poola sadula tiib olevat liiga lame, mis ei võimalda reie ja põlve vastastikut kõige soodsamat asetust. Põlve asetamine liikumatult olevat võimatu.

Mis puutuvat sadula mugavat kandmist hobuse poolt, siis selle vastu patustavat praegune sadul samuti. Sadula kaared olevat madalad. Arvesse polevat võetud asjaolu, et hobuse vananedes tema turi muutub teravamaks. Sõjaajal alatoitlus või suur jõupingutus kutsuvat sedasama ette.

Sadula raamid peavad olema liikuvad seniste liikumatute asemel. Liikumatud raamid kutsuvad esile suure % seljavigastusi. Autori arvates on kõige paremateks liikuva raamiga sadulateks Austria sadul „mudel 1915“. Mis puutub sadulavöö kinnituse sadula külge, siis see olevat täiel määral ebaõnnestunud. Praeguse poola sadula juures sadulavöö kinnitamine Kanada viisi (ka meil — minu märke) olevat ebapraktiline. Sadulavöö alused tulevat kinnitada eriviisiliselt sadula kaarte külge. Mis puutub viltsõbasse ja -tekisse, siis viltsõba (alussõba) ei kõlba, kuna ta hobuse väsimuse mürgised produktid enesesse immutab, higi tõttu kõvaks läheb, sellega oma otstarve täieliselt kaotades. Tekk on hädavajalik. Kas ta on sadula all, asetatud nelja- või kuuekordselt, on kõrvlise tähtsusega, kuna peasi olevat hea materjal.

Mida teha nahksõbaga (pealissõba)? Halvaks nähtuseks on hobuse naha üleliigne kuumendamine sadula all. Samuti kaotab nahksõba suure osa hobuse nahka, kuhu värske õhu juurdepääs raskendatud. Teiselt poolt ta soodustab aga paunade kinnitamist tema külge, juhul kui tagapaunade vajaduse juurde püsima jäädakse. Kas polevat aga tähelepanuvääriv, et vene ratsavägi, katsetamisele võttes 1934. a. uue sadula tüübi, on paunad tagantette asetanud ja kõrvale heitnud nahk- ning alussõba.

Küsimus, kas asetada paunad ette, palit ning kaerad taha ja kõrvaldada viltsõba (alussõba — higusõba) või vastuoksa, tuleb otsustada katsete teel.

Nahast sadulavöö vajab erisorti nahka, mida ta kalliduse tõttu vaevalt kasutatakse. Parema nööri, kuid siin peab hoolt kandma, et iga vöö oleks ühesugusest materjalist (nöörid ühest kerast) valmistatud.

Üldist kaalu, mida hobune kannab oma turjal, tulevat viia 120 kg piiridesse. Sellega ei saavutatavat liikumiskiirust juurde, küll aga hobuse üldist vastupidavust ja võimet pikemaks lahingutegevuseks.

Kuidas seda saavutada?

Toonud ette rea põhjendusi ja ustavaid tõendusid autor arvab, et kaalu vähendamist on võimalik saavutada:

- 1) kasutades sadula metallosadeks mitteroostetavat terast (ka jalgrauad),
- 2) kasutades paremat nahka;
- 3) eemaldades inimese teki;
- 4) tagavara-hoburaudade arvu vähendada üheni (suvel üks esijala raud + 6 kabjanaela, talvel sama + haagid ja võti);
- 5) piirata kaasasveetavat kaeranormi 2. kg-ga;
- 6) vähendada paunade mõõtusi ja vähendada kaasasveetavate asjade hulka miinimumini;
- 7) sidumiskett asetada nööri- või rihmseosega;
- 8) plekist katlakene ja veepudel asendada alumiiniumist tehtuga;
- 9) kergendada valjad;
- 10) piirata kaasasveetavat laskemoona arvu 60 padrunita tingimisel, et tagatud oleks laskemoona vankri või laskemoona paunsadula pidev kaasliikumine.

Autor soovitab kangrauda ja suulist asendada „pelhamiga“.

Autori ettepanekud väärivad tõsiselt tähelepanu. Kuna ka meie ratsarakmete ehitusviis ja sadula ladustus kannatab samade vigade all, peaks see küsimus ka meil käsitamist leidma.

F. J.

SAKSAMAA.

„*Militär-Wochenblatt*“ nr. 17—18 — 1937.

Võrdlusjooni prantsuse ja saksa tangitaktikas. Kolonelleitnant Braun. Autor näeb mõlema sõjaväe tangitaktikas suuri lahkuminekuid. Need lahkuminekid avalduvad peamiselt erinevates vaadetes märkide määramisel tankidele, suurtükitele toetuse organiseerimises ja lahingumasinate liikumiskiiruse kasutamises.

Saksa ametlikkude vaadete kohaselt peab tankidele määrama sama sügavusega kallaletungimärke kui jalaväelegi ja nimelt vastase suurtükiväe positsioonideni k. a. Selle ülesande täitmiseks tangid, kasutades oma maksimaalset liikumiskiirust, sõidavad peatumata välja oma eesmärgile (s. o. vas-

tase suurtükiväe positsioonidele). Seevastu prantsuse vaadete kohaselt ei määrata lahingumasinatele märke nii sügavalt, vaid viimased saadavad vahetult jalaväge pealetungil, või nad liiguvad lühikeste, 1000 meetri pikkuste hüpetega ühelt vahemärgilt teisele, või jälle kasutavad üheaegselt mõlemat tegevusmeetodit. Viimasel juhtumil saadavad jalaväge vahetult aeglase käiguga saatetangid, kuna moodsad, kiireltliikuvad lahingumasinad teostavad kallaletungi hüpetena ühelt vahemärgilt teisele.

Hinnates mõlemaid vaateid, näib, et autorile imponeerivad enam prantslaste tõekspidamised. Autor väidab, et sakslaste vaadete kohaselt märkide määramine oleks õigustatud vaid siis, kui jalaväepealetungi suurim takistaja oleks vastase suurtükivägi. Et aga olukord kunagi pole selline, vaid jalaväepealetungi peamisi tõkestajaid on vastase kuulipildujad, siis on ka loomulik, et jalaväge saatvaid tanke tuleb kasutada peamiselt vastase automaatrelvade tulesüsteemi desorganiseerimiseks. Seda on aga võimalus kõige otstarbekamalt teostada vaid siis, kui pealetungivad tangid liiguvad edasi lühikeste hüpetena tihedas koostöös jalaväega.

Mis puutub tangikallaletungi suurtükiväelisse toetusesse, siis siin prantslane tavaliselt jaotab oma suurtükiväe kolme põhirühmitusse ja nimelt: a) otsese toetuse, b) vastase suurtüki vastu võitlemise ja c) segavtulede (Störungsfeuer) rühmitustesse. Sealjuures on nõudmised suurtükiväe toetuse suhtes väga suured; viimane peab suutma täielikult katta pealetungivaid tanke ja teisi osi vastase ootamatute löökide vastu. Erilisi suuri lootusi pannakse suurtükiväelisele ettevalmistusele, mis kestab harilikult mõningaid tunde. Toetavate suurtükide arvus ollakse eriliselt nõudlik. Ühe sõnaga: ka praegu vaatavad prantslased suurtükiväele kui jalaväe peamisele abistajale; tangid ei suuda asendada suurtükituld, küll aga täiendada seda.

Ka saksa lahingueeskiri väidab rõõmsatamapaneva selgusega, et tangilahing ei ole ainuüksi tankide võitlus, vaid ühendatud väeliikide lahing, kus jõudumööda peavad tanke toetama nii jala-, suurtüki- ja lennukivägi kui ka pionieriosad. Vahe seisab aga selles, et prantslased pööravad vähemalt kaks korda sakslastest enam tähelepanu tankide toetamisele ja nende tegevuse julgustamisele.

Mis puutub moodsate lahingumasinate kiiruse ärakasutamisse, siis sak-

sa ametlikkude vaadete kohaselt teotsemine vahetus sidemes jalaväega röövib tankidelt nende peamise iseloomustava omaduse — suure liikumiskiiruse ning suurendab tunduvalt kaotusi tankide ridades. Seepärast saksa vaadete kohaselt tangilahingu „trumbiks“ on nende liikumiskiirus, seevastu prantslaste juures — jalaväe edasitungi toetamine. Autori arvates prantslaste vastav vaade on enam põhjendatud, sest tankide kiiruse maksimaalne ärakasutamine sünnib tankide endi, mitte aga jalaväe huvides. Pealetungiva jalaväe huvides peavad tangid vähendama oma liikumiskiirust. Seepärast tuleb esmajärjekorras rahuldada jalaväe toetuse nõudeid ja alles selles ulatuses võib arendada liiklemiskiirust.

Tangitõrje tõelisusest. Teoreetiliselt on tt leidnud igakülgse lahenduse ning kaasajal arvatakse, et see tänapäeval on isegi tankidest täiuslikum. Tegelikult olukord näibki selline olevat, kuid seda ainult normaalsetes oludes, s. o. siis, kui maastik ja ka ilmastik soodustab tt teostamist; siis otstarbekalt organiseeritud ja hästi juhitud tangitõrje organisatsioon näib olevat suuteline tõkestama ka massilisi tangikallaletunge. Kuid alati ei ole olukord kaugegtki soodus tt organiseerimiseks, ning siis on vahetõrje sootuks teine, nagu seda tõestavad ka k. a. Saksa sügismanöövrid. Illustatsiooniks mõningaid näiteid neilt manöövrelit:

Kaitseolukord. Pilvine ja udune sügishommik. Kaitstva poole juures on kõik tehtud vastase kallaletungi tõkestamiseks; eriti palju on pöördud tähelepanu ning kulutatud abinõusid tt organiseerimiseks. Kõik peaks olema kindel, kuid siiski oodatakse vastase kallaletungi teatava närvlikkusega ja seda täiesti põhjendatult: — valitsev udu on pimestanud terve aktiivse tt süsteemi. Kallaletung algab. Juba on kuulda vastase tankide lähenemist; nad peaksid olema juba tt-kahurite mõjuvas tulelatuses, kuid tuld avada ei saa, sest udu takistab nägemist. Lõpuks vilksatab mõne tt-kahuri juures umbes 80 meetri kaugusel üks, teine ja ka kolmas vastase lahingumasin, kuid vahemaa on juba liiga väike selleks, et suudetaks korda saata midagi olulist ning tankidel on tee vaba kaitstva poole jalaväe hävitamiseks. Kuid mida suudab siin jalavägi vastu panna vastase tankidele? Praegusel momendil mitte kui midagi olulist, sest ta vähematel üksustel puuduvad enesekaitseks vastavad relvad. Olukord oleks aga sootuks teissugune, kui

jalaväes iga laskurirühm omaks mingi kantava tt-relva.

Võidakse väita, et siin on toodud eriolukord ja et ega igal hommikul pole ilm udune. Tõsi, kuid peab meeles pidama ka seda, et hommikuti ja mõnikord ka muul kellaajal ei ole udune ilm haruldus ning vastane püüab igal juhtumil neid momente enda huvides ära kasutada.

Kallaletung. Kestvate sadude tagajärjel on teed muutunud põhjatuks. Väsinud jalavägi teeb viimseid pingutusi vastase positsiooni sisemuses, üritades selle lõplikku läbimurret. Tt-kahurite meeskonnad avaldavad äärmist pingutust, et täita oma ülesannet — pidada edasitungiva jalaväega sammu ning kaitsta selle rivistusi vastase tangikallaletungide vastu. Kuid see ülesanne oli ülejõukäiv. Puht füüsilistel põhjustel ei jõudnud tt-kahurid jalaväega sammu pidada ning kui saabus silmapilk, millal vastane saatis tegevusse oma tangivaru, siis olid lahinguvalmis vaid üksikud pealetungiva poole tt-kahurid, selle enamik aga ei suutnud midagi korda saata vastase lahingumasinate tegevuse tõkestamiseks. Ning tagajärg kujunes selliseks, et vastase tangid tungisid sügavasse jalaväe ridadesse; viimasel aga puudusid igasugused abinõud enda kaitsmiseks. Ka siin jalavägi vajab hädasti kerget, kaasaskantavat tt-relva.

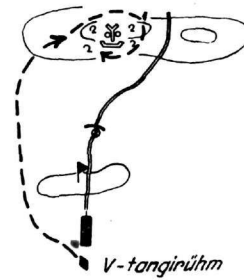
Lõpuks autor kirjeldab veel samadest manöövritest lähenemise ja viivituslahingu olukorda ning tõestab, et ka nendes olukordades vajab jalavägi enda vahetuks kaitseseks kantavat tt-relva. Samuti kantavad tangimiinid on jalaväe julgestamisel suureks abiks. Mõnes olukorras need olevat isegi otstarbekamad tt-relvadest.

Ungari vaateid väiketankide kasutamisele. Vaatamata sellele, et ungari sõjakirjandus hindab kõrgelt väiketankide väärtust, väidetakse siiski väga õieti, et kaasaajal pole nad kohased kallaletungiks vastase organiseeritud positsioonidele. See pärast vaadeldakse väiketangile kui väiksemate üksuste relvale, ning nende normaalseks ülesanneteks loetakse:

- lähi- ja lahinguluure;
- vastase üksikute tulepesade mahasurumine;
- ootamatute retkede sooritamine;
- taanduva vastase jälitamine ja hävitamine;
- katkenud sideme taasloomine hädaohtlikus rajoonis.

Lähenemisel kasutatakse väiketanke kas julgestusorganite kõvendusena

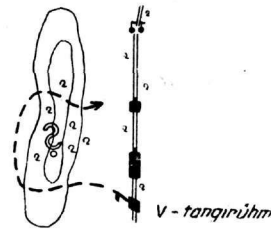
või nad liiguvad hüpätena jalaväe esiosade järel. Kui kolonn ei pääse enam edasi, siis väiketangid kõrvaldavad takistuse ootamatu löögiga (vt. joon. 1).

Joon. 1.

V.-tankide kasutamine lähenemisel.

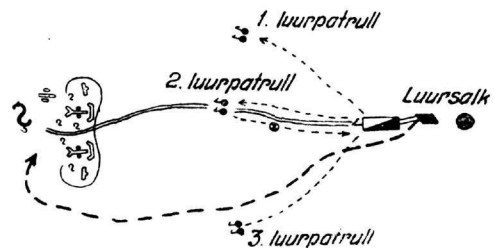
Ka lähijulgestamisel — kahtlaste alade läbivaatamisel — on väiketangid eduga kasutatavad (vt. joon. 2).

Joon. 2.

Lähijulgestus.

Luurrel kasutatakse väiketanke peamiselt vastase julgestusosadest läbimurdmisel (vt. joon. 3). Selleks neid allutatakse vahetult iseseisvalt teotsevate luureorganite käsutusse.

Joon. 3.

Lähiluuure.

Julgestamisel on väiketangid väga kohased lahingu kestes tekkinud lõhede ja lahtiste tiibade liikuvaks valveks.

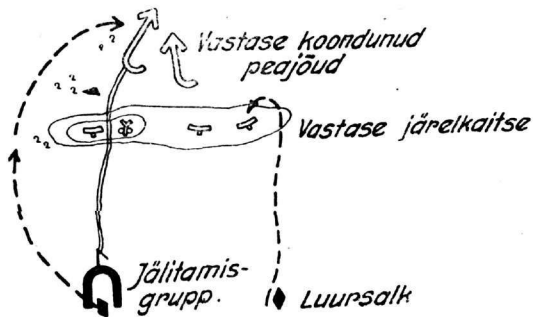
Kallaletungil pole väiketangid kohased frontaalsete löökide teostamiseks. Seevastu võib neid edukalt kasutada tiivamanöövril kui ka edu arendamisel — pärast vastase asetuse sissemurdmist. Siin

väiketangid teotsevad tihedas koostöös pealetungiva jalaväega — tavaliselt üksikute rühmadena.

Kohtamislahingus omavad suurt tähtsust väiketankide ootamatud ja lühikesed löögid. Kui vastane on jõudnud seada end lahingukorda, siis peab erilist tähelepanu pöörama koostööle pealetungiva jalaväega. Siinjuures alustab jalavägi kallaletungi enne tanke, arvestusega, et löök toimuks ühe- aegselt viimastega.

Kaitseolukorras on väiketank otstarbekohane kasutada vastulöökkide toetamiseks kui ka liikuvateks varuüksusteks.

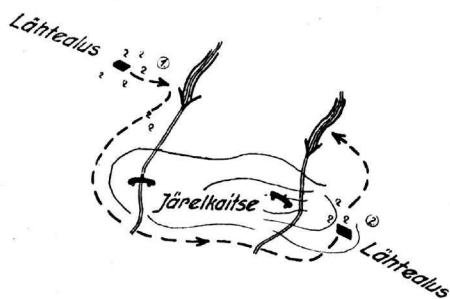
Jälitamine pakub väiketankidele eriliselt tänuväärseid ülesandeid, milliseid nad täidavad kergetest osadest improviseeritud jälitamisgruppide koosseisus. Siin väiketangid peavad mööda minema vastase järelkaitseosadest või murdma läbi ning ründama vastase taanduvaid peajõude (vt. joon. 4).

Joon. 4.

V.-tankide kasutamine jälitamisel.

Taandumisel peavad väiketangid, toetades järelkaitseosi, aeglustama vastase edasitungi lühikeste, ootamatute löökidega selle tiibadele. (Vt. joon. 5).

Joon. 5.

V.-tankide kasutamine taandumisel.

ROOTSI.

„Ny Militär Tidskrift“. Nr. 19—20, oktoober 1937.

Kogu kaksiknumber on pühendatud motoriseeringu küsimusele, seoses sügismanöövritega.

Uusim veoküsimus. Muidugi ei ole raudtee oma osa liiklemise alal rahu- ja sõjaajal kaotanud. Kuid uus liiklemisvahend on tulnud juurde — mootor — mille tähtsus järjest kasvab, eriti piirkondades, kus puuduvad raudteed ja kus asustuse hõreduse tõttu raudtee end ei tasu.

Mis puutub sõja olukorda, siis on siin tarvis veel üht õige tähtsat asjaolu silmas pidada. Maailmasõjast alates on õhurelv väga jõudsasti arenenud ja see areng jätkub veel. Õhurelva üheks suuremaks ülesandeks on sõja korral vastase liiklemisvahendeid hävitada ja segi ajada. Seepärast on selge, et raudtee muutub oma asutustega tulevikusõjas lennuväele üheks tähtsamaks ründeobjektiks. Seepärast on hädavajalik raudtee kõrval veel teisi liiklemisvahendeid arendada ja täiendada. Vägede koondamine ohustatud paika rannas või piirikaitseks on esmajärgulise tähtsusega küsimus. See peab sündima kiiresti. Ja kui ta teostunud, siis ei ole vähema tähtsusega vööri korraldamine rinde ja tagala vahel.

Vägede veoks, ühes hobuste, suurtükki- de ja kõige muu sõjaks vajalises sobivad ainult raskeveoautod ja omnibused. Loomulikult peab neid olema vajalises külluses. Mis puutub Rootsisse, siis on areng ses suhtes täiesti soodus. Kergeveoautode arv on 1931.—1936. aastani 28 000-lt langenud 17 000-le, kuna raskeveoautode arv, vähe- malt 1,8 tonni, on tõusnud 27 000-le.

Omnibuste arv ei ole küll nii jõudsasti kasvanud, 4000 võrra, kuid neidki leidub Rootsis vajalises rohkuses.

Selle organiseerimise ja kavandamise seisukohalt on eriliselt tähtis asjaolu, et suurte mootorveoettevõtete arv kasvab. Üksi Stokholmi ümbruses on kümme-kond omnibuseühingut vähemalt kahekümne, üks kogu ni kolmesaja omnibusega. Riigikaitse huvides on tsentralisatsioon siin igatahes otstarbekohane.

On loomulik, et ka sõja puhul peab jääma osa mootorsõidukeid tsiviiltarvitusteks. Seda asjaolu tuleb juba aegsasti arvestada ja selgitada.

Edasi kõneldakse artiklis teedetegemise ja korrashoidmise suurest tähendusest auto- transpordile. Kuigi ei ole tarvis otse sõja-

teid ehitada, nagu välismaal sageli sünnib, siis tuleks uute teede rajamisel siiski ka riigikaitse huviseid silmas pidada, milleks vajatakse vastavat koostööd sõjavõimudega.

Tarvis on silmas pidada, et head teed mitte ainult ei hõlbusta ja kiirenda liiklemist, vaid annavad ka suurt ainelist kokkuhoidu. Nii arvestatakse, et ainult küteteine kokkuvõtte uutel Saksamaa autoteedel tõuseb aastas 40 miljoni Rmk. peale. Selline kokkuvõtte on eriti tähtis sõja korral, mil küteteine saamine võib tekitada raskusi. Muide, selle halbuse pehmendamiseks tuleks juba rahu ajal mõelda tagavarade soetamisele.

On iseendast arusaadav, et mootorsõidukite tarvitamine sõjaväe huvides nõuab hõõrumisvaba koostööd sõjaväe ja mootorsõidukite organisatsioonide ning nende tegelaste vahel. Selleks on tarvis korraldada meeskondadele vastavat väljaõpet, nii et sõja puhul igaüks oma ülesandeid selgesti tunneks.

Armeemanööver 1937. Kogu manööver toimus „mootori märgi“ all. Muidugi on motoriseeritud väeosad ka varem suurematest manööveritest osa võtnud, siin aga toimetati esimest korda suuremaid jalaväeosasid autodel tarvitistesse kohtadesse, ja katse andis rahuldavaid tulemusi.

Seejärele kui manööveri käiku üksikasjaliselt kirjeldatud, tähendatakse artiklis, et autotransport taotles kolme eri momenti, millel igaühel oli oma eri ülesanne.

Kõigepealt tulid maal laiali asuvad väeosad koondada olukorra tõttu aktuaalseks muutunud piirkonda. Sellest piirkonnast viidi koondatud väeosad autodel dessandi ohus olevasse paika. See tegevus võiks vastata sõja ajal umbes sellele, kui on tarvis suuremat varu saata ranna kaitseks.

Kolmandaks momendiks oli väeosade ümberpaigutamine, kui see tarvitiseks osutus. Eriti siin tuli autotranspordi kasulikkus selgesti ilmsiks. Igatahes sedalaadi harjutused on kogemuste saamiseks õige tarvitised, kuna nad ühtlasi annavad ka aluseid vajalike väljaõppe eeskirjade ja määruste koostamiseks.

Mõningaid vaatepunkte manööverite organisatsiooni suhtes. Manööverikavade valmistamisel on üks vanu soov, et see töö võimalikult salaja sünniks. Seeläbi saavad manööverid enam tõelisuse ilme ja tekitavad osavõttavalt väeosades enam huvi. Kuna nüüd kõik väeosad alluvad sõjaväe ülemjuhatajale, on võimalik manööverite ettevalmistuste üksikasju palju enam saladuses hoida kui seni. Nii anti käesoleval aastal vaid üldkäsk, et

manööverid tulevad toime panna ja ülemjuhataja määrab, millised väeosad sellest osa võtavad. Sel algusel valmistab ülemjuhataja salajasid käsud manööverite kohta A-le, B-le ja monööverite juhi staapi kuuluvate isikute ning üksuste kohta. Manööveritest osavõtavad väed ei tundnud siis eeskätt oma vastust. Käesoleva aasta manööverite kogemused näitasid, et süsteem on üldiselt sobiv.

Igast manööveritele määratud jalaväe rügemendist võttis manööveritest osa vaid üks pataljon, mistõttu laskurkompani suurus oli 220—230 meest. Laskemoona, materjali, sanna ja veterinaarvoore markeeriti vaid vähemalt ühe sõidukiga iga väeüksuse kohta. Katseks motoriseeriti toitainete ja telgivoorid. Nii anti laskurkompanile kolme telgivankri asemele üks 2-tonniline veoauto, ja tulemused olid väga head.

Suurtükiväe organisatsioon oli osalt kuulde kokkuhoiu, osalt meeskonna puuduse tõttu tunduvalt kokku tõmmatud.

Autotranspordiüksuste juhtideks olid enamasti vabatahtliku autokorpuse ja „landstormi“ ohvitserid. Autojuhtideks olid peamiselt nende harilikud juhid. Paljud firmad, mis autosid laenuks andsid, ei tahtnud oma autosid sõjaväelaste juhtide hoolde anda. Peale selle ei leidunud sõjaväeautojuhte, kes oleksid osanud omnibustega tarvitised ümber käia.

Hobuste veoks ehitati autodele erilised sisseseaded, nii et iga auto mahutas 4 hobust.

Paljud isikud andsid oma autod maksuta tarvitada, kuid tuli ka mitmekesist üüri maksta.

Ühe väeosa juures katsetati erilist varustust. Kaasas kanti vaid mantlit ja esemeid, mis lahingus vältimatud. Kõik muu koos seljakotiga pandi telgiautosse. Varustuse raskus vähenes seetõttu 4 kg võrra ja jalaväe liikuvus tõusis tunduvalt.

Nagu juba eelmises artiklis tähendatud, toimus koondumine „sõja põhimõtete“ järgi. Väeosad, mis raudteel edasi toimetati, said veo suhtes juba õigel ajal korralduse, milles oli ka ära märgitud valmisoleku aeg. Ärasõidu aeg teatati telefoni teel lühikest aega enne sõidu algust, kuna einestamisjaam, ümberlaadimisjaam ja lõpuks väljalaadimisjaam alles teel teada anti.

Maanteetransport teostus nendesamade põhimõtete järgi. Enne rännaku algust said väeosad vaid üldised eeskirjad veo suhtes ja aja kohta, mil nad pidid rännakuvalmis olema. Peale selle said nad transpordiümbrikku, mille nad võisid vaid erilise käsu peale avada. Selline käsk anti telefoniga lühike aeg enne rännakualgust.

Rannakaitse suurtükiväe motoriseeritud patareid manöövritel. Rannakaitse suurtükiväe väkke, mis 1936. aastal ümber korraldati, kuuluvad motoriseeritud patareid niihästi Rootsi mandril kui ka Gotlandi saarel. Need patareid, millel on 10,5 cm. ja suured kahurid, on peamiselt otseseks rannakaitseks määratud ja nendel on, nagu kindisrannapatareidelgi, peaülesandeks vaenlase sõja ja veolaevu hävitada või tagasi tõrjuda. See ülesanne nõuab, et märk ruttu ja tabavalt kiirtule alla võetaks, isegi kui patareid on liikvel ja oma mõõtmis- ning vaatlusorganitest eemal. Sellelt seisukohalt tuleb mootoriseeritud rannakaitsepatareisid varustada, organiseerida ja välja õpetada.

Mõnikord tuleb mootoriseeritud rannakaitsepatareisid ka teisteks ülesanneteks kasutada, näiteks varuna, mida vajaduse korral armeevõitlusjõududega kooskõlas tööle pannakse, niihästi rannakaitseks kui ka teiste armeesuurtükiväe ülesannete täitmisel. Rannakaitse suurtükiväe kaliiber ja suur laskeulatuse teevad nad näiteks sobivaks suurtükiväevastases võitluses. Kuna liikuvate rannapatareide juures divisjonitule juhtimisorgan puudub, siis on otstarbekohane nad eespool tähendatud ülesannete täitmisel ajutiselt allutada armeesuurtükiväe divisjonile.

Edasi kõneldakse liikuvate rannapatareide varustusest, mis on mõõtmis- kui ka siidevahendite poolest õige täielik. Veoautodena tarvitatakse 3,5 tonniliisi, 90 hobusejõulisi autosid. Mõned autod on vintsidega varustatud, mille tõmbejõud on 4 tonni. Osa autosid on rattavõõdega varustatud, mis võimaldab edasilikumist kaunis pehmel pinnal.

Käesoleva aasta manöövreist osavõtnud patareil oli vaid 2 kahurit. Mootorsõidukeid oli: 1 sõiduauto (laenatud), 2 luureautot, 16 veoautot (nendest 5 laenatud) ja üks mootorratas (laenatud).

Peale selle on patareis laskemoonavanker, 2 tulejuhtimisevankrit ja sanitaarvanker, kõik autodega veetavad. Tulejuhtimisevankrid on mõeldud mõõduriistade vedamiseks. Need vankrid on nii kerged, et neid võib käsitsi vedada.

Ohukaitseks on patareil 4 kuulipildujat. Peale selle on muidugi gaasikaitsematerjal, moonandumismaterjal jne.

Patareis oli 6 ohvitseri ja allohvitseri ning 117 meest.

Patareid tegevusest manöövrile ajal on huvitav ära märkida, et kui ta oli 15. sept. kuni 23. sept. edasi ja tagasi 853 km ära sõitnud, siis olid kõik sõidukid tervetena lähtekohal tagasi. Mõned tühisid vead olid kergesti parandatud. Sõidu keskmine kiirus hea tee

ga tõusis 38 km tunnis, ei langenud ka halvemate teega alla 25 km. Kui peatused maha arvata, siis oli kiirus 22—27,5 km tunnis. Ka pimedus ei takistanud liikumist kuigi palju.

17. ja 18. septembril oli patareile positsiooniks määratud maastik õige raske, nii et suurtükke sai vaid ratasvõõde ja vintside abil kohale paigutada.

Võitlused soomusautode ja tõkestusosade vahel. Üks manöövrile peaesmärkidest oli kaitsta mitmekesistes olukordades suuremaid autotransporte soomusautode vastu. Kogemused manöövrile olid ses suhtes üsna head.

Arvestades asjaolu, et soomusautosid järjest rohkem tarvitusele võetakse, on loomulik nende ründeid oodata, kus maastik seda lubab. Siinjuures on tarvis silmas pidada, et soomusosade, nagu üldse mootorväeosade liikuvus tehnika täienemise tõttu järjest suureneb, nii et nad ka raskemal maastikul hakkama saavad — nagu võis näha möödunud manöövrilegi.

Ka näitasid manöövrile kogemused, et otstarbekalt töötavad tõkestusosad võivad soomusautode tegevust tunduvalt takistada ja autotransporti kaitsta. Ühtlasi selgus, et on võimalik tagasi tõrjuda rünnet ka küljelt ja seljatagant.

Ho.

Sõjaväelisi teateid välisriikidest.

Boforsi 47 mm kahuri soomuseläbistamise võime.

47 mm Boforsi kahuri soomusgranaat, mille algkiirus on 560 m/sek., läbib 60° pihitamisnurga juures soomust järgmiselt:

- 900 m kaugusel — 42 mm,
- 1200 m kaugusel — 30 mm,
- 2000 m kaugusel — 20 mm.

(Mil.-Wochenblatt nr. 15 — 08. 10. 37.).

*

Läti ülikoolis hakatakse õpetama sõjalist õpetust ja kasvatust sundusliku õppeainena.

Tuginedes määrustele sõjalise kasvatuse ja õpetuse kohta avalikkudes õppeasutistes, Läti ülikooli rektor publitseeris 06. 11. s. a. teadaande, mille alusel kõik, kuni 40 a. vanad meesüliõpilased on kohustatud endid registreerima sõjalistele õppustele ülikooli juures.

Ühenduses eespooltähendatud määrusega loetakse sõjalist kasvatust ja õpetust nüüd ülikooli sunduslikuks õppeaineks, mille läbivõtmiseks on määratud 40 tundi

õppeaastas. Peale selle võib sõjaminister kutsuda igal suvisel õppevaheajal kõiki meesüliõpilasi sõjalistele õppustele väeosade juurde kuni 20-ks õppepäevaks aastas. („Latvijas Kareivis” nr. 254 — 07. 11. 37.).

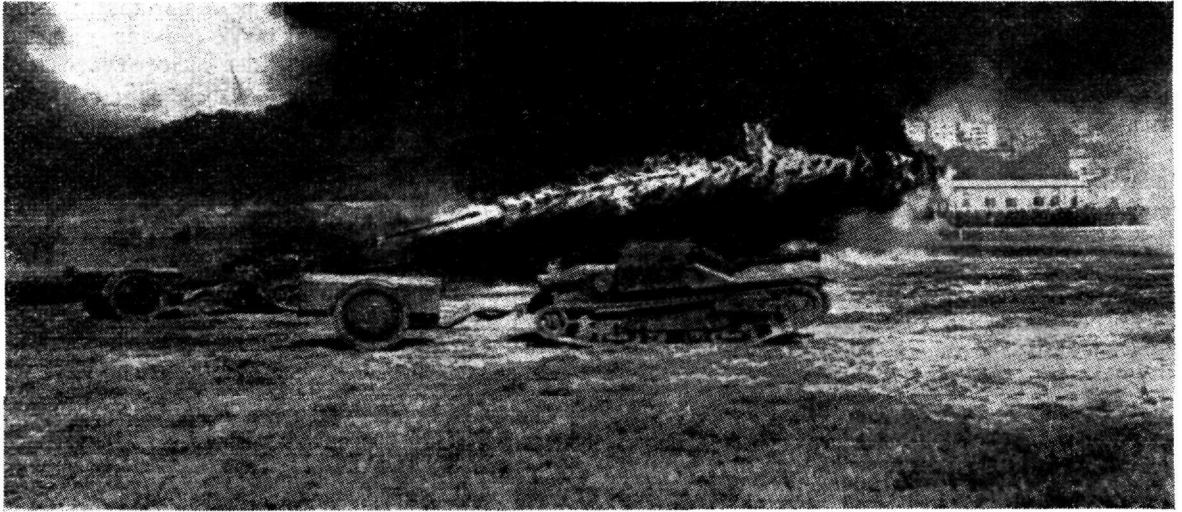
*

Leegiheitja tangi relvana.

Itaallased kasutasid leegiheitjaid tangi relvana juba Abessiinia sõjas. Seal asendati lihtsalt mõnedel Fiat-Ansaldo kergetel, keskmistel ja ka rasketel tankidel relvasusel olev Zwillings rk leegiheitjaga, kusjuures põletise reservuaar paigutati tangi

töötama tihedas koostöös jalaväega. Eriti edukalt on nad kasutatavad võitluseks vastase tankidega, kui ka sellise vastase hävitamiseks, keda on võimatu tabada kuulipildujatulega, nagu tugevasti sissekaevunud, majadesse varju pugenud jne. vastase vastu võitlemiseks.

Uudsusena on viimasel ajal võetud kerget tüüpi leegiheitja-tankide juures tarvitusele erilisi järelkaarikuid põletise mahutamiseks (vt. pilt). Need kummiratastega varustatud kaarikud suutvat „Rivista di Cavaleria” andmetel arendada ku mürdmaastikul väga suurt kiirust. Kirjeldatud uuendus võimaldab kaasa võtta suuremat

tagaossa — soomuse alla. Abessiinia sõja kogemused tõestasid leegiheitja kui tangi relva otstarbekohasust ning käesoleval ajal on Itaalias iga tangipataljon ja ka jalaväediviisi juurde kuuluv tangikompani varustatud ühe rühma leegiheitja-tankidega. Saadud kogemustel need eritangid peavad

põletise tagavara leegiheitjate tarvis ning kergetangid suudavad peale võtta täiendava relvana ka veel ühe kuulipilduja. Neid järelkaarikuid võib edukalt kasutada ka suitsukatete tekitamiseks ja maastiku gaasistamiseks. („Militär-Wochenblatt” nr. 6 — 06. 08. 37.)

Sõjaväe elu.

Sidepataljoni 19. aastapäev.

Sidepataljoni aastapäev oli 21. novembril. Kuid arvesse võttes asjaolu, et aastapäeva pühitsemise päev langes ühte Surnute-pühaga, peeti aastapäev ära päev varem.

20. novembril kell 11.20 rivistusidataljoni Tallinnas asuvad osad paraadiks õppeväljale. Pärast väeosa tervitamistataljoniülevalt ilmus täpsalt k. 11.30 Sõjavägede Staabi ülema I abi aj. k.t. kol.-lt. Maasing,

kes Sidepataljoni poole pööras päevakohase kõnega.

Selle järele võttis sõna Sidepataljoni ülem, alla kriipsutades möödunud aasta jooksul tehtud töö tulemusi ja soovides edaspidiseks tööks kõigile raugematut jõudu ja tervist. Pärast seda lasti elada hr. Riigihoidjat ja Sõjavägede Ülemjuhatajat ning lauldi koos „Mu isamaa mu õnn ja rõõm“.

Lipnik Antoni Kivi †

30. novembril õnnetu juhtumi tagajärjel varises manalasse Sõjaväe Tehnikakooli õpilane lipnik Antoni Kivi.

Lipnik Antoni Priidu p. Kivi sündis Kuressaares 3. juunil 1912. a. Omandas üldhariduse Saaremaa Ühisgümnaasiumis, mille reaalharu lõpetas 1930. a. kevadel heade tagajärgedega.

Sõjaväeteenistusse astus vabatahtlikuna 1. Jalaväerügementi 1931. a. juulis, kust teda läkitati ohvitserikutsule ettevalmistamiseks Sõjakooli aspirantide kursusele. Sõjakooli lõpetas A. Kivi 10. juunil 1932. a. väga heade tagajärgedega nooremallohvitseri auastmes.

Vabanedes sundteenistusest siirdus kadunu kodulinna ja astus 1932. a. sügisel teenistusse Kuressaare linna elektriijaama, kus töötas kuni Sv. Tehnikakooli astumiseni 1936. a. sügisel. Vahepeal 24. veebruaril 1933. a. ülendati ohvitseriks.

Elades Kuressaares jätkus kadunul oma erksa ja püüdliku iseloomu tõttu aega osa võtta seltskondlikust ja riigikaitselisest tööst. Nii näeme teda aktiivselt teotsemas KL. Saaremaa malevas, Kuressaare Eesti Seltsis, spordiseltsides ja mujal.

Lipnik A. Kivi, olles kindla, ellu tõsiselt suhtuva ja seejuures elurõõmsa iseloomuga, oli kaasõpilaste poolt armastatud kui aus ja otsekohene sõber ja seltsimees. Tema edasipüüdlikkust, kohusetruudust ja häid töötulemusi hindasid väärilt ka kõik tema ülemad.

Eeskujulik sõber kaaslasile, lootustandev töö-

Lipnik A. Kivi †

mees kodumaale, hea poeg vanemaile ja südamlük vend õele ja noorematele vendadele — nii jääb kustumatult püsima mälestus noorelt meie hulgast lahkunud lipnik A. Kivi elust.

Puhka rahus unustamatu töökaaslane! Olgu Sulle kerge kodumaa muld! A. V.

Sellele järgnes laskeauhindade väljajaoamine pataljoni üleajateenijatele allohvitseridele kol.-ltn. Maasingu poolt ja siis paraadi marss.

Samal päeval k. 1900 oli „Sõdurite Kodu“ ruumides korraldatud sõdurkonnale pidu, millest osa võtsid ka kolonelleitn. Maasing ja pataljoni ohvitserkond ühes kutsutud külalistega. Sõdurkonna liikmetelt

sooritati edukalt võimlemis-, laulu- ja muusikalisi ettekandeid. Pärast ettekandeid ohvitserkond siirdus pataljoni ohvitseride kaasiinosse ühisele koosviibimisele.

Koosviibimine kasiinos kui ka piduõhtu „Sõdurite Kodus“ kujunesid kõigiti meeleolurikkaks, andes kõigile võimalusi uue jõu ja energia ammutamiseks — julgeks vastuminekukuks Sidepataljoni XX-le aastapäevale.

Reservohvitseride õppused Sõjaväe Varustusvalitsuses.

24. novembril s. a. toimus V. O. K. kaasiinos Sv. Varustusvalitsuse Ohvitseridekogu reservohvitseride sektiioonile 1937/38. õppeaastal korraldatava õppetöö avaõppus. Sissejuhatava ettekandega esines Sv. Varustusvalitsuse ülema I abi kolonel J. Martins, ühtlasi tervitades väga rohkearvuliselt kokku tulnud sektiiooni liikmeid Sv. Varustusvalitsuse ülema kindralmajor T. Rotberg'i nimel, kes isiklikult teenistuskohuste täitmise tõttu ei saanud ilmuda.

Oma sissejuhatavas ettekandes kolonel J. Martins tähendas, et reservohvitserid ja -sv. ametnikud on tulnud kokku vabatahtlikult nii suurel arvul, mis näitab, et nad

oskavad hinnata õppuste tähtsust. Edasi tähendas kolonel Martins, et praegusel ajal on elutempo väga kiire. Riigi- ja rahvamajandus ja tehnika areneb väga kiiresti. Samuti kiiresti areneb ka sõjamajandus ja sõjatehnika. Tulevane sõda seab varustamise eriala juhtidele üles väga suuri nõudeid. Neil asjaoludel ongi vajalik nii alalis- kui ka reservväe varustamise eriala juhtide ettevalmistamist võtta väga tõsiselt.

Järgnevalt kapten M. Saarla 1½ tunni jooksul pidas ettekande teemal: „3. Diviisi hooldusteenistuse korraldus Vabadussõjas landesvääri operatsioonis“.

Õppuse kordaminekule aitas väga palju kaasa asjaolu, et sektsiooni juhatuse suhtus sellesse väga tõsiselt, kui ka kõikide sektsiooni liikmete suur huvi õppuste vastu. Märkimata ei või jätta Sv. Varustusvalitsuse ülema ja tema I abi kolonel J. Martins'i tööd sel alal, kes õppuste korraldamise küsimuse olid võtnud endale väga südame-lähedaseks.

Edaspidise tegevuse kohta tuleb tähen-dada, et Sv. Varustusvalitsuse reservohvit-seridele ja -sõjaväeametnikkudele järgnevad õppekava kohaselt ettekanded sõjaväe administratsiooni alal ja kaardiharjutused varustustaktika alal. Pärast nende ainete läbivõtmist lähevad reservohvitserid ja -sv. ametnikud igaüks vastavalt oma alale osa-kondade juurde, et värskendada ja täien-dada seal praktiliste tööde ja loengute kau-du oma erialalisi teadmisi. Õppetööle osa-kondades langeb pearõhk. See oleks lü-hidalt tegevuskava talvisel õppeperioodil, millele suvel järgnevad ekskursioonid tööstustesse ja mis tähistavad õppeaasta lõppu.

M. S.

SPORT SÕJAVÄES.

Maadlusesivõistlused Tallinna garnisonis.

11. ja 12. det. s. a. korraldas Garn. spordikomisjon „Sõdurite Kodus“ maadlus-esivõistlused garnisonimeistri nimele. Võist-lejaid oli rohkesti — üle poolesaja mehe; enamuses noored maadlejad. Kuid võistlus kohtade pärast kujunes eriti pinevaks. Võistluste esimesel õhtul ligemale 40-est matšist tuli kohtunikel vaid ühe paari juu-res otsustada paremust. Vanadest veteraa-nidest võistles seekord raskekaalus ainult n. allohv. Kalde (Lõve) Mereväest, kellel oma vastaste seljatamiseks ei olnud ras-kusi. Kogu võistluste vägevamaks heitlu-seks meistritiitli pärast peab nimetama Naissaare-kom. rms. Russmann'i ja Autot.-rüg. rms. Kopelmann'i vahelist matši; vii-man näitas küll paremat tehnikat, kuid pidi alistuma Russmann'i jõulisele üle-kaalule. Head tehnilist taipu väljendasid ka noor Linberg Sidepat., rms. Preimuth ja Papp 10. pat.

Üldiselt näis füüsiline materjal olevat väga hea. Jõudu on külluses, vaja on vaid tehnikat. Garn. Spordikom. on sel-lele pööranud ka erilist tähelepanu: septemb-rikuu lõpul algasid juba maadlus- ja pok-sikursused „Sõd. Kodus“ Artur Kukk'e juhtimisel ja Spordikom. otsese valve all.

Ette on veel näha võistlused algava aasta jaanuaris Harju malevaga, mis gar-nisoni maadlusmeestele töötab kujuneda suureks jõukatsumiseks.

Võistluste lõpul selgusid garn.-meistrid ja au-hinna saajad järgmiselt:

61 kg kaalus:

1. noor E. Kasekänd, Autot. rüg. (garn. meister);
2. rms. J. Klein, Lennubaas;
3. rms. Leisson, 10. pat.

66 kg kaalus:

1. rms. A. Russmann, Naissaare kom., (garn. m.);
2. rms. A. Kopelmann, Autot.-rüg.,
3. kpr. V. Sillasoo, Sidepat.

72 kg kaalus:

1. rms. E. Preimuth, 10. pat., (garn. meister),
2. rms. E. Papp, 10. pat.,
3. rms. V. Rubis, Kalevi pat.

79 kg kaalus:

1. noor A. Linberg, Sidepat., (garn. meister),
2. II j. m. H. Lindau, Merevägi,
3. noor J. Bombas, Merevägi.

87 kg kaalus:

1. n. allohv. J. Velitar, 10. pat. (garn. meister),
2. noor F. Riitsalu, Merevägi,
3. noor H. Üürike, Sidepat.

Raskekaalus:

1. n. allohv. J. Kalde, Merevägi (garn. meister),
2. rms. R. Kirsimäe, Vahip.,
3. noor N. Abramov, Merevägi.

Võistlused toimusid ladusasti. Võitjaile anti au-hindu. — II —

Häid pähi!

SPETSIAAL-VORMI-RIIETE TÖÖSTUS

R. VOIMAN

Tallinn, Pärnu m. 20-3, tel. 475-54

Juriidilisi küsimusi.

Sõjaväelaste 1937. a. tulumaks.

Sõjaväeteenistuse seadusega, RT 15 — 1937, art. 116, osa XIV pandi kehtima allpooltoodud Tulumaksu seaduse muudatus, mis puudutas sõjaväelaste tulumaksu.

XIV.

„Tulumaksu seaduse (RT 62/63 — 1920) § 4. p. 1. muudetakse ja pannakse kehtima ühes paragrahvi sissejuhatava osaga järgmises redaktsioonis:

§ 4. Maksualuse tulu hulka ei arvata:

1) Sõjaväelaste poolt tegelikus sõjaväeteenistuses olemise aja eest riigilt saadud teenistustasu rahas ja natuuras.

XXI.

Käesolev seadus hakkab kehtima 1. aprillist 1937. Selle seaduse kehtimahakkamisega kaotab kehtivuse Kaitseväeteenistuse seadus (RT 43 — 1926, 54 — 1927, 1 — 1928, 93 — 1933, 18 — 1934 ja 103 — 1936).“

Selle seaduse järele näis olevat selge, et 1937. a. sõjaväelastel riigilt saadud teenistustasu eest talumaksu tasuda ei tule. Kuid sellele vaatamata tulumaksuamet määras hiljem siiski sõjaväelastele 1937. a. tulumaksu riigilt saadud teenistustasu pealt. Selles asjas esitatud vastulaused jäid tulumaksu komisjonis tagajärjeta. Samuti jäi tagajärjeta kaebusi, mis esitati tulumaksukomisjoni otsuse peale Maksupeakomiteele. Seejuures Maksupeakomitee on toonud oma otsuses ette järgmist:

„Tulum. sead. § 3 põhjal arvatakse tulumaksukohuslase eelmise aasta kogutulu de põhjal, olgu need ükskõik mis-sugusel kujul või missugustest allikatest saadud. Erandi moodustavad tulud, mis sama sead. § 4-as on loetletud ja mis seaduse poolt erandlikult on maksu alt vabaks loetud.

Sõjaväelaste poolt tegelikus sõjaväeteenistuses olemise aja eest riigilt saadud teenistustasu rahas on loetud tulumaksust vabaks Sõjaväeteenistuse seaduse (RT 15 — 1937) XIV osaga, millega muudeti Tulum. sead. § 4 p. 1. Et see muudatus hakkas maksma 1. aprillil 1937. a., siis on

vastuvaidlematult selge, et ta võib puudutada üksnes neid sõjaväelaste teenistustasuna rahas saadud tulusid, mis on saadud peale seaduse maksmahakkamist, s.o. peale 1. aprilli 1937. a. Sõjaväeteenistuse seaduse XXI osas ei ole öeldud, et sama sead. XIV osa hakkab maksma 1937. mak-suaastast, ehk et saadud tulu maksu alla arvanine või mittearvanine oleks sõltu-vaks tehtud maksu määramise ajast.

Neil põhjusil ja käsitades MKS § 90 ja 91 — Maksupeakomitee otsustas jätta kaebuse tagajärjeta.“

Maksupeakomitee, vastu tulles sõjaväelaste huvidele, otsustas ainult kolme ohvitseri kaebuse asjus anda oma otsuse, et mitte kõigil ei oleks vajalik Riigikohtu poole pöörduda, ning ülejäänud kaebused panna seisma, kunni küsimus on kaebekorras otsustatud Riigikohtu poolt.

17. dets. s. a. oli Riigikohtu administratiivosakonnas arutusel eespoolnimetatud sõjaväelaste, major J. Anvelt'i, major A. Luts'u ja major H. Kitvel'i, kaebused Maksupeakomitee otsuse peale ja Riigikohtu otsustas Maksupeakomitee eespooltoodud otsuse tühistada ja anda asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks.

Riigikohtus Maksudevalitsuse esindaja seletustest selgus, et Tallinna-Harju tulumaksu piirkonnas on selles asjas vastulauseid tulumaksu komisjonile esitanud ca 500 sõjaväelast, kaebusi Maksupeakomiteele aga ca 250 sõjaväelast.

Sellest nähtub, et Tallinna-Harju tulumaksu piirkonnas on ligi pooled sõjaväelased loobunud oma õiguste kaitsest pooltel. Kui eespooltoodud Riigikohtu otsuse põhjal nüüd Maksupeakomitee vabastab sõjaväelased 1937. aasta tulumaksust riigilt saadud teenistustasu osas, siis kehtiva korra kohaselt selle soodustuse osaliseks saaksid need sõjaväelased, kes selles asjas õigel ajal on esitanud vastava vastulause tulumaksu komisjonile maksustamise otsuse peale ja kaebuse Maksupeakomiteele tulumaksu komisjoni otsuse peale. N.

Perekondlikke teateid.

Sünde:

Major Johannes Vaimeli abikaasal Esther-Sigridil tütar Ena. — N.a.o. Kustas Parve abikaasal Iidal tütar Maret. — Ltn. Karl Kevendi abikaasal Helmil poeg Illar. — Veltv. Mihkel Liivas'i abikaasal Paulinel tütar Helve. — N.a.o. Apoloni Randla abikaasal Hildal tütar Aino. — V.a.o. P. Raidla abikaasal Leidal poeg Arvo. — Lipnik Karl Kildmaa abikaasal Selmal poeg Kuldar.

Veltveebel Johannes Kurrot'i abikaasal Asta-Viktoorial — tütar Reet. Veltveebel Elmar Rohtla abikaasal Amanda-Rosalie — tütar Elle.

Piirivalves:

Veltv. Aleksander Saks'i abikaasal Nadeždal tütar Irene. — N.a.o. Aleksander Looken'i abikaasal Mariel poeg Anto. — N.a.o. Verner Heljula abikaasal Olgal tütar Kaarin. — Kapral Johannes Saaremõts'a abikaasal Berthal poeg Rein. — N.a.o. Elmar Pool'i abikaasal Elfriedel tütar Eha-Elve. — Kapral Vello Laineni abikaasal Ainol tütar Mare. — Kapral Albert Uustalu abikaasal Ellil tütar Vaikne. — N.a.o. Heinrich Pops'i abikaasal Martha-Katarinal poeg Heino.

Abiellumisi:

Van. allohv. Roman Peekmann Helene Therese Faelmann'iga. — Leitnant Jaan Kalliver Linda Mõtsar'iga. — Kapten Erich Möldre Amilde-Renate Berg'iga. — Leitnant Evald-Otto Plisnik Anna Tulk'iga.

Kapten Martin Eellend Helmi Kütt'iga.

Piirivalves:

N.a.o. Juhan Salusoo Armilde Nuus'iga. — Kapral Johannes Pöder Helmi Lauk'iga. — N.a.o. Jaan Saluste Emilie Keller'iga. — Kapral Osvald Rauba Tatjana Kipjatkov'iga. — Kapral Kaarel Soopalu Neidi Mardi'iga. — Kapral Paul Pelisaar Nadežda Põlma'ga.

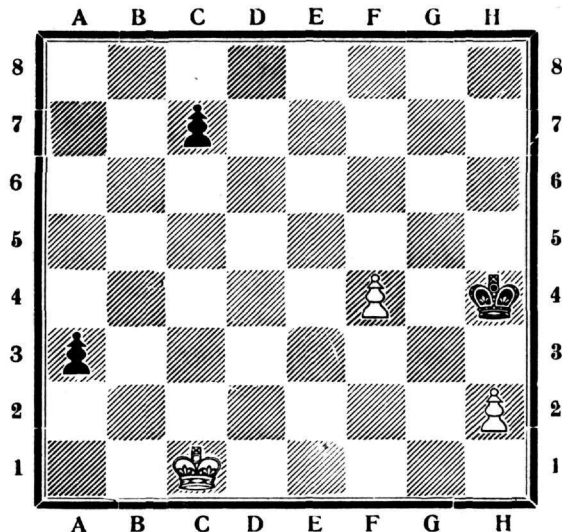
Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 32.

Koostanud N. D. Grigorjev.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 31 lahendus.

1. Lc5:d4! (Vh8+?, O:h8, 2. Lf2, Kg4 jne), La1:d4, 2. Vf8-f4, Ld4-h8, 3. Oc2-d1, Rc4-e3 (Re5, 4. Oc2), 4. Od1-e2, Lh8-h6 (d4, 5. Vg4, d3, 6. Vg3+Kh4, 7. Vg8+, Kh3, 8. Vh8 matt), 5. Vf4-g4, Re3-f1 (R:g4, 6. Of1 matt), 6. Vg4-g1, Rf1-g3+, 7. Vg1:g3+Kh3-h4, 8. Vg3-g2+, Kh4-h3, 9. Oc2-g4 matt.

1. —, La1:e1+, 2. Ld4-g1, Le1:g1+, 3. Kh1:g1, Kh3-g3, 4. Vf8-f6, Oa6-b7, 5. Ra7:b5, e4-e3, 6. Oc2-d3, Rc4-e5, 7. Od3-e2, Ob7-c6, 8. Rb5-d4 ja valged võidavad.

Kui 3. —, Rc4-a3, siis 4. Oc2-b3, d5-d4, 5. Vf8-f6, Oa6-c7, 6. Vf6-b6, e4-e3, 7. Vb6:b7, e3-e2, 8. Kg1-f2 jne.

Kindralmajor N.Reek'i

**Juhi otsus selle
kujunemine**

Hind Kr. 1.—, kalingur-köites Kr. 1.40

Müügil „SÖDURI“ toimetuses

Tallinn, Sakala 33. Telefon Sõjaväe 1-63

J. Mäe

Suurtükiasjandus

I osa.

Hind 1 kroon 80 senti.

Müügil „Sõduri“ toimetuses, Sakala tän. nr. 33.

Vastutavtoimetaja major A. Luts. Tegevtoimetaja kapten E. Saidra.

Tervitame Pionerpataljoni 20. aastapäeva puhul

Nõmme Linnavalitsus

*Nõmme
Majaomanike Pank*

Ühistegelik Kindlustusselts
„Nõmme“

K-m. Thomas Clayhills & Son

Ehitusmaterjali ladu

Nõmme, S. Pärnu mnt. 169

Kõnetraat 520-30

„Sõduri“ endisi aastakäike

on veel saada ja maksavad:

Terved aastakäigud

Poolikud aastakäigud

1933	} à 3 krooni	1923	} à 60 senti	1927	} à 50 senti
1934		1924		1928	
1935		1925		1929	
1936		1926		1931	
		1930		1932	

Postiga tellides jäävad saatekulud tellija kanda

Tellimisi kojuviimiseks
võetakse vastu

Tartus 4-13

Iga sõjaväelane teab,
et tõhusamaid pühade
tuju kahureid toodab

A/s **A. Le Coq**

Pilsen
Tõmmu Hiid
Gladiaator
Porter ja
Karastusjoogid

Tellimisi kojuviimiseks
võetakse vastu

Talinnas 466-74

JA ÜLERIIGI KOHALIKKODES ÕLLELADUDES

Sõjaväe Majandusühisus

Tallinn, Pikk 11, telefon 452-07

OSAKONNAD:

Tartu, Võidu 3, tel. 11-16
Võru, Jüri 24, tel. 129
Rakvere, Lai 17, tel. 79

Pärnu, Kalevi 27, tel. 297
Narva, Malmi 1, tel. 143
Viljandi, Tartu 6, tel. 160

Saabuvate jõulupühade puhul oleme oma kauplusi varustanud rikkalikult pühadekaupadega ja soovitame:

PUDUJAOSKONNAS:

Daamidele: parimate tehaste pesutooteid, sukki, kindaid, kaelasalle jne. Puudrid, lõhnaõlid, kreemid ja teised kosmeetilised vahendid parimatelt kodu- ja välismaa firmadelt.

Härradele: SMÜ pesutöökoja tooted. Kvaliteet-riidest triik-, spordi j. m. särgid. Hea lõige ja maitsekad mustrid. Hommikukuued ja pyjamad. Trikoo- ja ööpesu. Nahkkindad. Välis- ja kodumaa kaelasidemed ja teised riietus-esemed.

VEINIJAOSKONNAS:

Mele rikkalikust veinikeldrist valitud kodu- ja välismaa veinid, napsid, konjakid j. t. joogid.

KOLONIAALJAOSKONNAS:

Jõulumaiustused, pähklid, mandlid, värske ja kuivatatud puuvili, konservid, delikatessid j. m. toiduained rikkalikus valikus.

Austusega **SÕJAVÄE MAJANDUSÜHISUS**